[illegible]
[illegible]
[illegible] 1917


NEC TIMIDE NEC TEMERE

[redacted]

OMNIUM

VOL. V.

ORATIONUM

VOL. II.

EX EDITIONE J. OLIVETI.

GLASGUAE,

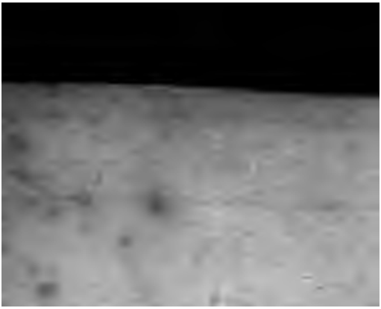
I AEDIBUS ACADEMICIS

ECUDEBANT ROB. ET AND. FOULIS

ACADEMIAE TYPOGRAPHI

MDCCXLIX.

from J. Searight
...ls. for £1-0-0
.. 25th 1917



EK SECUNDUS.

DICTIONE SICILIENSI,

ORATIO VII.

. mihi necessario, Judices,
ermittenda sunt, ut possim
: iis rebus, quae meae fidei
nt, dicere. recepi enim cau-
a me ad hoc negotium pro-
it. ego tamen hoc onere
cepta causa Siciliensi. am-

Siciliae cauſam veniendum eſt, relictis caeteris ejus furtis ac flagitiis, ut et viribus quam integerrimis agere, et ad dicendum temporis ſatis habere poſſim. atque adeo, antequam de incommodis Siciliae dico, pauca mihi videntur eſſe de provinciae dignitate, vetuſtate, utilitate dicenda. nam cum omnium ſociorum, provinciarumque rationem diligenter habere debetis, tum praecipue Siciliae, Judices, plurimis juſtiſſimiſque de cauſis: primum quod omnium nationum exterarum princeps Sicilia ſe ad amicitiam, fidemque populi Romani applicuit: prima omnium, id quod ornamentum imperii eſt, provincia eſt appellata: prima docuit majores noſtros, quam praeclarum eſſet exteris gentibus imperare: ſola fuit ea fide benevolentiaque erga populum Romanum, ut civitates ejus inſulae, quae ſemel in amicitiam noſtram veniſſent, nunquam poſtea deficerent: pleraeque autem, et maxime illuſtres, in amicitia perpetuo manerent. itaque majoribus noſtris in Africam ex hac provincia gradus imperii factus eſt. neque enim tam facile opes Carthaginis tantae

concidiſſent, niſi illud et rei frumenta-
riae ſubſidium, et receptaculum claſſibus
2 noſtris pateret. Quare P. Africanus,
Carthagine deleta, Siculorum urbes, ſig-
nis, monumentiſque pulcherrimis exor-
navit: ut, quos victoria populi Romani
maxime laetari arbitrabatur, apud eos
monumenta victoriae plurima colloca-
ret. denique ille ipſe M. Marcellus, cu-
jus in Sicilia virtutem hoſtes, miſericor-
diam victi, fidem caeteri Siculi perſpex-
erunt, non ſolum ſociis in eo bello con-
ſuluit, verum etiam ſuperatis hoſtibus
temperavit. urbem pulcherrimam, Sy-
racuſas, quae cum manu munitiſſima eſ-
ſet, tum loci natura, terra ac mari clau-
debatur, cum vi conſilioque cepiſſet, non
ſolum incolumem paſſus eſt eſſe, ſed ita
reliquit ornatam, ut eſſet idem monu-
mentum victoriae, manſuetudinis, con-
tinentiae: cum homines viderent, et quid
expugnaſſet, et quibus pepercIſſet, et quae
reliquiſſet. tantum ille honorem Siciliae
habendum putavit, ut ne hoſtium quidem
urbem ex ſociorum inſula tollendam ar-
bitraretur. itaque ad omnes res Sicilia
provincia ſemper uſi ſumus, ut, quidquid

RREM

e, id non apud eos
ris conditum putare.
)mentum, quod debe-
:dit? quando id, quod
ion ultro pollicita est?
nperaretur, recusavit?
r Sapiens cellam pena-
iostrae, nutricem ple-
illam nominavit. nos
s, Italico maximo dif-
Siciliam nobis non pro
pro aerario illo majo-
ferto fuisse. nam sine
, coriis, tunicis, fru-
nto, maximos exerci-
, aluit, armavit. Quid 3
ne sentimus quidem,
nt? quod multis locu-
ntimur; quod habent
m, fructuosamque pro-
excurrant; ubi liben-
nt; quos illa partim
andis, cum quaestu
nittit; partim retinet,
, ut negotiari libeat,
domicilium colloca-
m non mediocre po-

puli Romani eſt; tar
norum numerum, t
tam bonis, fructuoſi
et quoniam quaſi qu
li Romani ſunt, vec
provinciae : quemac
vos veſtris praediis r
ſic populo Romano
tas eſt hujuſce provi
minum ipſorum, Jud
tus, frugalitaſque eſt
tram diſciplinam ill
hanc, quae nunc inc
cedere. nihil caeter
rum, nulla deſidia, n
ſummus labor in pu
bus, ſumma parſimo
ſic porro noſtros ho
ſolis, neque publican
odio ſit. magiſtratu

milia ſalus Siciliae co nſtitueretur, et poſt ea M. Antonii infinitum illud imperiu m ſenſerant. ſic a majoribus ſuis accepe rant, tanta populi Romani in Siculos eſſe beneficia, ut etiam injurias noſtrorum hominum perferendas putarent. in neminem civitates ante hunc teſtimonium publice dixerunt. hunc denique ipſum pertuliſſent, ſi humano modo, ſi uſitato more, ſi denique uno aliquo in genere peccaſſet. ſed cum perferre non poſſent luxuriem, crudelitatem, avaritiam, ſuperbiam: cum omnia ſua commoda, jura, beneficia ſenatus populique Romani, unius ſcelere ac libidine perdidiſſent: hoc ſtatuerunt, aut iſtius injurias per vos ulciſci et perſequi; aut, ſi vobis indigni eſſent, viſi, quibus opem auxiliumque ferretis, urbes ac ſedes ſuas relinquere, quandoquidem agros jam ante iſtius injuriis exagitati reliquiſſent. Hoc conſilio a L. Metello legationes univerſae petiverunt, ut quam primum iſti ſuccederet. hoc animo toties apud patronos de ſuis miſeriis deplorarunt. hoc commoti dolore, poſtulata conſulibus, quae non poſtulata, ſed in iſtum crimina viderentur

quanquam in
lto plures partes mihi de-
im accusationis suscepisse
mo homines ex tota pro-
imi, primique, publice
nerunt. gravissima atque
aeque civitas vehemen-
iurias persecuta est. at
Judices, venerunt? vi-
liberius apud vos jam
debere, quam forsitan
nim eorum potius con-
ntati. ecquem existi-
a in provincia reum
nquisitionem

quid potuerit, qui quatuor in una provincia quaestores, studiosissimos defensores, propugnatoresque habuerit: praetorem vero, cohortemque totam sic studiosam, ut facile appareret, non tam illis Siciliam, quam inanem offenderant, quam Verrem ipsum, qui plenus discessferat, provinciam fuisse. minari Siculis, si decrevissent legationes, quae contra istum dicerent: minari, si qui essent profecti: aliis, si laudarent, benignissime promittere: gravissimos privatarum rerum testes, quibus nos praesentibus denuntiavimus, eos vi custodiisque retinere. Quae cum omnia facta sint, tamen unam solam scitote esse civitatem Mamertinam, quae publice legatos, qui istum laudarent, miserit. ejus autem legationis principem, civitatis nobilissimum, C. Heium, juratum dicere audistis: isti navem onerariam maximam Messanae esse, publice coactis operis, aedificatam. idemque Mamertinorum legatus istius laudator, non solum istum bona sua verum etiam sacra, deosque Penates *majoribus traditos*, ex aedibus suis er*puisse dixit*. praeclara laudatio; cum d

‹n rebus legatorum una opera con‑ ‹tur, in laudando, atque in repeten‑ ‹. atque ea ipsa civitas qua ratione illi amica sit, dicetur certo loco. reperietis enim, quae causae benevolentiae sint Mamertinis erga istum, eas ipsas causas satis justas esse damnationis. alia civitas nulla, Judices, publico consilio laudat. vis illa summi imperii tantum potuit apud perpaucos homines, non civitates, ut aut levissimi quidam ex miserrimis, desertissimisque oppidis invenirentur, qui injussu populi ac senatus proficiscerentur: aut ii, qui contra istum legati decreti erant, et testimonium publicum, ac mandata acceperant, vi ac metu retinerentur. quod ego in paucis tamen usuvenisse non moleste fero, quo reliquae, tot et tantae, et tam graves civitates, tota denique Sicilia plus auctoritatis apud vos haberet, cum videretis nulla vi retineri, nullo periculo prohiberi potuisse, quo minus experirentur, ecquid apud vos querimoniae valerent antiquissimorum, fidelissimorumque sociorum. nam, quod fortasse nonnemo vestrûm audierit, istum *a Syracusanis* publice laudari: id tametsi

priore actione ex Heraclii Syracuſani teſtimonio, cujuſmodi eſſet, cognoviſtis; tamen vobis alio loco, ut ſe tota res habeat, quod ad eam civitatem attinet, demonſtrabitur. intelligetis enim, nullis hominibus quemquam tanto odio, quanto iſtum Syracuſanis, et eſſe, et fuiſſe. At enim iſtum ſoli Siculi perſequuntur: 6
cives Romani, qui in Sicilia negotiantur, defendunt, diligunt, ſalvum eſſe cupiunt. primum, ſi ita eſſet, tamen vos in hac quaeſtione de pecuniis repetundis, quae ſociorum cauſa conſtituta eſt, lege judicioque ſociali, ſociorum querimonias audire oporteret. ſed intelligere potuiſtis priore actione cives Romanos ex Sicilia plurimos, honeſtiſſimos, maximis de rebus, et quas ipſi accepiſſent injurias, et quas ſcirent aliis eſſe factas, pro teſtimonio dicere. ego hoc, quod intelligo, Judices, ſic confirmo: videor mihi gratum feciſſe Siculis, quod eorum injurias meo labore, inimicitias periculo ſim perſecutus. non minus hoc gratum me noſtris civibus intelligo feciſſe: qui hoc exiſtimant, juris, libertatis, rerum, fortunarumque ſuarum ſalutem in iſtius damna-

vos quoque ei temperetis. qui ſimulatque ei ſorte provincia Sicilia obvenit, ſtatim Romae, et ad urbem, antequam proficiſceretur, quaerere ipſe ſecum, et agitare cum ſuis coepit, quibuſnam rebus in ea provincia maximam uno anno pecuniam facere poſſet. nolebat in agendo diſcere, (tametſi non provinciae rudis erat, et tiro) ſed in Siciliam paratus ad praedam, meditatuſque venire cupiebat. ô praeclare conjectum a vulgo in illam provinciam omen communis famae, atque ſermonis! cum ex nomine iſtius, quid in provincia facturus eſſet, perridicule homines augurabantur. etenim quis dubitare poſ*ſet, cum iſtius* in quaeſtura fugam et fur*tum recognoſceret: cum* in legatione op*pidorum, fanorumque* ſpoliationes cogi-

tueretur: cum videret in foro latrocinia praeturae: qualis iste in quarto actu improbitatis futurus esset? Atque ut intelligatis, 7
cum Romae quaesisse non modo genera furandi, sed etiam nomina, certissimum accipite argumentum, quo facilius de singulari ejus impudentia existimare possitis. quo die Siciliam tetigit, (videte, satisne paratus ex illo omine urbano, ad everrendam provinciam venerit) statim Messana literas Halesam mittit: quas ego istum in Italia scripsisse arbitror. nam simulatque e navi egressus est, dedit operam, ut Halesinus ad se Dio continuo veniret: se de hereditate velle cognoscere, quae ejus filio a propinquo homine Apollodoro Laphirone venisset. ea erat, Judices, pergrandis pecunia. hic est Dio, Judices, nunc beneficio Q. Metelli civis Romanus factus: de quo, multis viris primariis testibus, multorumque tabulis vobis priore actione satisfactum est, H-S undecies numeratum esse, ut eam causam, in qua ne tenuissima quidem dubitatio posset esse, isto cognoscente obtineret: *praeterea greges nobilissimarum equarum abactos*: argenti, vestisque stragulae

r, annui senatoris anac; eodem,
Liguri senatori; C. Sacerdote
e. quid? tum nemo molestus Di-
at? non plus quam Liguri, Sacer-
etore. quid? ad Verrem quis de-
mo: nisi forte existimatis ei qua-
ores ad fretum praesto fuisse. Ad
um esset, audivit, Dioni cuidam Si-
magnam venisse hereditatem: he-
atuas jussum esse in foro ponere:
uisset, Veneri Erycinae esse mul-
ametsi positae essent ex testamen-
ibat tamen, quoniam Veneris no-
t, causam pecuniae se reperturum.

enim erat ejuſmodi cauſa, ut ipſe praetor, cum quaereret calumniatorem, paulo tamen conſideratiorem reperire non poſſet. hunc hominem Veneri abſolvit: ſibi condemnat. maluit videlicet homines peccare, quam deos: ſe potius a Dione, quod non licebat, quam Venerem, quod non debebatur, auferre. quid ego hîc nunc Sex. Pompeii Chlori teſtimonium recitem, qui cauſam egit Dionis? qui omnibus rebus interfuit? hominis honeſtiſſimi, tametſi civis Romanus virtutis cauſa jamdiu eſt, tamen omnium Siculorum primi ac nobiliſſimi. quid ipſius Q. Caecilii Dionis, hominis probatiſſimi, ac pudentiſſimi? quid L. Vetecilii Liguris, T. Manlii, L. Caleni? quorum omnium teſtimoniis de hac Dionis pecunia confirmatum eſt. dixit hoc idem M. Lucullus, ſe de his Dionis incommodis pro hoſpitio, quod ſibi cum eo eſſet, jam ante cognôſſe. quid? Lucullus, qui tum in Macedonia fuit, melius haec cognovit, quam tu, Hortenſi, qui Romae fuiſti? ad quem Dio confugit? qui de Dionis injuriis *graviſſime* per literas cum Verre quaeſtus *es? nova tibi* haec ſunt, et inopinata?

nunc primum hoc aures tuae crimen accipiunt? nihil ex Dione, nihil ex socru tua, foemina primaria, Servilia, vetere Dionis hospita, audisti? nonne multa mei testes, quae tu scis, nesciunt? nonne te mihi testem in hoc crimine eripuit non istius innocentia, sed legis exceptio?
TESTIMONIA M. LUCULLI, CHLO-
9 RI, DIONIS. Satisne vobis magnam
pecuniam Venerius homo, qui e Chelidonis sinu in provinciam profectus esset, Veneris nomine quaesisse videtur? accipite aliam in minore pecunia non minus *impud*entem calumniam. Sosippus et Epicrates, fratres sunt Agyrinenses. horum pater abhinc duo et XX annos est mortuus: in cujus testamento, quodam loco, si commissum quid esset, multa erat Veneri. ipso XX anno, cum tot interea praetores, tot quaestores, tot calumniatores in provincia fuissent, hereditas ab his Veneris nomine petita non est. caussam Verres cognoscit. pecuniam per Volcatium accipit, fere ad H-S CCCC millia ab duobus fratribus. multorum testimonia audistis *antea. vicerunt* Agyrinen*ses fratres, ita ut egentes* inanesque dis-

cederent. At enim ad Verrem pecunia ista non pervenit. quae est ista defensio? utrum asseveratur in hoc, an tentatur? mihi enim nova res est. Verres calumniatores apponebat: Verres adesse jubebat: Verres cognoscebat: Verres judicabat: pecuniae maximae dabantur: qui dabant, causas obtinebant: tu mihi ita defendas? non est ista Verri numerata pecunia. adjuvo te: mei quoque testes idem dicunt: Volcatio dicunt sese dedisse. quae vis erat in Volcatio tanta, ut H-S CCCC millia a duobus hominibus auferret? et quis Volcatio, si sua sponte venisset, unam libellam dedisset? veniat nunc: experiatur: tecto recipiet nemo. at ego amplius dico, H-S quadringenties accepisse te arguo contra leges: nego tibi ipsi ullum nummum esse numeratum: sed cum ob tua decreta, ob imperata, ob judicata, pecuniae dabantur, non erat quaerendum, cujus manu numerarentur, sed cujus injuria cogerentur. comites illi tui delecti, manus erant tuae. praefecti, scribae, medici, *accensi*, haruspices, praecones, erant *manus tuae.* ut quisque te maxime cogna-

tione, affinitate, necessitudine aliqua at-
tingebat, ita maxime manus tua putaba-
tur. cohors tota illa tua, quae plus mali
Siciliae dedit, quam si centum cohortes
fugitivorum fuissent, tua manus sine con-
troversia fuit. quidquid ab horum quo-
piam captum est, id non modo tibi da-
tum, sed tua manu numeratum judicari
necesse est. nam, si hanc defensionem
probabitis, 'non accepit ipse:' licet om-
nia de pecuniis repetundis judicia tolla-
tis. nemo unquam tam reus, tam nocens
adducetur, qui ista defensione non possit
uti. etenim cum Verres utatur; quis e-
it unquam posthac reus tam perditus,
ui non ad Q. Mucii innocentiam refera-
r, si cum isto conferatur? neque nunc
m mihi isti Verrem defendere videntur,
am in Verre defensionis tentare ratio-
n. qua de re, Judices, vobis magno-
providendum est. pertinet hoc ad
nam reipublicae, et ad existimatio-
ordinis, salutemque sociorum. si e-
nnocentes existimari volumus, non
nos abstinentes, sed etiam nostros
es praestare debemus. Primum
n opera danda est, ut eos nobis-

mus, qui nostrae famae, capi-
nsulant. deinde si in hominibus
iis nos spes amicitiae fefellerit, ut
cemus: missos faciamus: semper
ivamus, ut rationem reddendam no-
arbitremur. Africani est hoc, homi-
s liberalissimi. veruntamen ea liberali-
as est probanda, quae sine periculo ex-
istimationis est, ut in illo fuit. cum ab
eo quidam vetus affectator, et ex nume-
ro amicorum, non impetraret, uti se prae-
fectum in Africam duceret, et id ferret
moleste: 'noli, inquit, mirari, si tu a me
'hoc non impetras. ego jam pridem ab
'eo, cui meam existimationem caram fo-
're arbitror, peto, ut mecum praefectus
'proficiscatur: et adhuc impetrare non
'possum.' etenim re vera multo magi
est petendum ab hominibus, si salvi
honesti esse volumus, ut eant nobisc
in provinciam, quam hoc illis in ben
cii loco deferendum. sed tu, cum e
os amicos in provinciam, quasi in
dam, invitabas, et cum illis, ac
praedabare, et eos in concione
aureis donabas; non statuebas,
...lum de te, sed etiam de illo

rationem esse reddendam? cum hos sibi quaestus constituisset magnos atque uberes, ex his causis, quas ipse instituerat in consilio, hoc est, cum sua cohorte, cognoscere: tum infinitum genus invenerat ad innumerabilem pecuniam corripiendam.

12 Dubium nemini est, quin omnes omnium pecuniae positae sint in eorum potestate, qui judicia dant, et eorum, qui judicant: quin nemo nostrûm possit aedes suas, nemo fundum, nemo bona patria obtinere, si, cum haec a quopiam vestrûm petita sint, praetor improbus, cui nemo intercedere possit, det quem velit judicem: judex nequam et levis, quod praetor jusserit, judicet. si vero illud quoque accedet, ut in ea verba praetor judicium det, ut vel Octavius Balbus judex, homo, et juris, et officii peritissimus, non possit aliter judicare. sit ejusmodi, 'L. Octavius judex esto. si paret, fundum Capenatem, quo de agitur, ex jure Quiritium P. Servilii esse, neque is fundus Q. Catulo restituetur:' non necesse erit L. Octavio judici cogere P. Servilium Q. Catulo fundum restituere, aut condemnare eum, quem non oporteat? ejus-

ta ejuſmodi: ' ſi non accipit quod te de-
' bere dicis, accuſes: ſi petitur, ducas.'
C. Fuſicium duci juſſit petitorem, L. Sue-
tium, L. Racilium. judicia hujuſmodi:
' qui cives Romani erant, ſi Siculi eſſent,
' tum ſi eorum legibus dare oporteret.
' qui Siculi ſi cives Romani eſſent.' ve-
rum, ut totum genus complectamini ju-
diciorum: prius jura Siculorum, deinde
iſtius inſtituta cognoſcite. Siculi hoc 1
jure ſunt, ut, quod civis cum cive agat,
domi certet ſuis legibus: quod Siculus
cum Siculo non ejuſdem civitatis, ut de
eo praetor Judices ex P. Rupilii decreto,
quod is de decem legatorum ſententia
ſtatuit, quam legem illi Rupiliam vocant,
ſortiatur. quod privatus a populo petit

conventu proponi ſolent. inter aratores et decumanos, lege frumentaria, quam Hieronicam appellant, judicia fiunt. haec omnia iſto praetore non modo perturbata, ſed plane et Siculis, et civibus Romanis erepta ſunt: primum ſuae leges; quod civis cum cive ageret, aut eum judicem, quem commodum erat, praeconem, haruſpicem, medicum ſuum dabat: aut, ſi legibus erat judicium conſtitutum, et ad civem ſuum judicem venerant, libere civi judicare non licebat. edictum enim hominis cognoſcite, quo edicto omnia judicia redegerat in ſuam poteſtatem: ‘ſi ‘qui perperam judicaſſet, ſe cogniturum: ‘cum cognoſcet, animadverſurum.’ idque cum faciebat, nemo dubitabat, quin, cum judex alium de ſuo judicio putet judicaturum, ſeque in eo capitis periculum aditurum, voluntatem ſpectet ejus, quem ſtatim de capite ſuo putet judicaturum. ſelecti e conventu, aut propoſiti ex negotiatoribus judices, nulli. haec copia, quam dico, judicum, cohors non Q. Scaevolae, qui tamen de cohorte ſua dare non ſolebat; *ſed C.* Verris. cujuſmodi cohortem *putatis* hoc principe fuiſſe? ſicuti

videtis edictum: 'si quid perperam judi-
'carit senatus.' eum quoque ostendam,
si quando sit datus, coactu istius, quod
non senserit, judicasse. ex lege Rupilia
sortitio nulla, nisi cum nihil interesset is-
tius. lege Hieronica judicia plurimarum
controversiarum, sublata uno nomine
omnia: de conventu, ac negotiatoribus
nulli judices. quantam potestatem habu-
erit, videtis: quas res gesserit, cognosci-
te. Heraclius est Hieronis filius, Sy- 14
racusanus, homo in primis, domi suae
nobilis, et ante hunc praetorem vel pe-
cuniosissimus Syracusanorum: nunc nul-
la alia calamitate, nisi istius avaritia, at-
que injuria, pauperrimus. huic heredi-
tas facile ad H-S tricies venit testamento
propinqui sui, Heraclii: plena domus
caelati argenti optimi, multaeque stragu-
lae vestis, pretiosissimorumque mancipi-
orum: quibus in rebus istius cupiditates,
et insanias quis ignorat? erat in sermone
res, magnam Heraclio pecuniam venisse:
non solum Heraclium divitem, sed etiam
ornatum supellectili, argento, veste, man-
cipiis futurum. audit haec etiam Verres:
et primo, illo suo leviore artificio Hera-

clium aggredi conatur, ut eum roget inſpicienda, quae non reddat. deinde a quibuſdam Syracuſanis admonetur: hi autem quidam erant affines iſtius, quorum iſte uxores nunquam alienas exiſtimavit, Cleomenes, et Aeſchrio: qui quantum apud iſtum, et quam turpi de cauſa potuerint, ex reliquis criminibus intelligetis. hi, ut dico, hominem admonent, rem eſſe praeclaram, refertam omnibus rebus: ipſum autem Heraclium hominem eſſe majorem natu, non promptiſſimum: et eum praeter Marcellos, patronum, quem jure ſuo adire, aut appellare poſſet, habere neminem: eſſe in eo teſtamento, quo ille heres eſſet, ſcriptum, ut ſtatuas in palaeſtra deberet ponere. faciemus, ut palaeſtritae negent ex teſtamento eſſe poſitas: petant hereditatem, quod eam palaeſtrae commiſſam eſſe dicant. placuit ratio Verri. nam hoc animo providebat, cum tanta hereditas in controverſiam veniſſet, judicioque peteretur, fieri non poſſe, ut ſine praeda ipſe diſcederet. approbat conſilium: auctor eſt, ut quam primum agere incipiant, hominemque id aetatis, minime litigioſum, quam tumul-

teram sortitionem Q. Arrium,
provincia tum maxime exspecta-
ccessurum. iste omnibus dicis di-
ulit: et eam diem constituit, ut
eraclii dicam sortiri post dies xxx
possset. posteaquam ea dies venit:
ipit simulare se velle sortiri. Hera-
m advocatis adit, et postulat, ut
palaestritis, hoc est, cum popu-
cusano, aequo jure disceptare li-
dversarii postulant, ut in eam rem
dentur, ex his civitatibus, quae
*um con*venirent, electi, qui Ver-

ri viderentur. Heraclius contra, ut judices e lege Rupilia dentur: ut ab institutis superiorum, ab auctoritate senatus, ab jure omnium Siculorum ne recedatur.

16 Quid ego istius in jure dicendo libidinem, scelera, demonstrem? quis vestrûm non ex urbana jurisdictione cognovit? quis unquam, isto praetore, Chelidone invita lege agere potuit? non istum, ut non neminem, provincia corrupit: idem fuit, qui Romae. cum id, quod omnes intelligebant, diceret Heraclius, jus esse certum Siculis, inter se quo jure certarent: legem esse Rupiliam, quam P. Rupilius consul de decem legatorum sententia dedisset: hoc omnes semper in Sicilia consules, praetoresque servasse: negavit se judices e lege Rupilia sortiturum. quinque judices, quos commodum ipsi fuit, dedit. quid hoc homine facias? quod supplicium dignum libidini ejus invenias? praescriptum tibi cum esset, homo deterrime, et impudentissime, quemadmodum inter Siculos judices dares: cum imperatoris populi Romani auctoritas, legatorum decem, summorum hominum, *dignitas*, *senatus*-consultum intercede-

ret, cujus consulto P. Rupilius de decem
legatorum sententia leges in Sicilia con-
stituerat: cum omnes ante te praetores,
Rupilias leges et in caeteris rebus, et in
judiciis maxime observassent: tu ausus es
pro nihilo prae tua praeda, tot res sanc-
tissimas ducere? tibi nulla lex fuit? nul-
la religio? nullus existimationis pudor?
nullus judicii metus? nullius apud te gra-
vis auctoritas? nullum exemplum, quod
sequi velles? verum, ut institui dicere,
quinque judicibus nulla lege, nullo insti-
tuto, nulla religione, nulla sorte, ex li-
bidine istius datis, non qui causam cog-
noscerent, sed qui, quod imperatum es-
set, judicarent; eo die nihil actum est.
adesse jubentur postridie. Heraclius 17
interea, cum omnes insidias a praetore
fortunis suis fieri videret, capit consilium
de amicorum et propinquorum senten-
tia, non adesse ad judicium. itaque Sy-
racusis illa nocte profugit. iste postero
die manè, cum multo maturius, quam
unquam antea, surrexisset, judices cita-
ri jubet. ubi comperit Heraclium non ad-
esse, cogere incipit eos, ut absentem He-
raclium condemnarent. illi eum commo-

nefaciunt, ut ſi ei videatur, utatur inſtituto ſuo, nec cogat ante horam decimam de abſente ſecundum praeſentem judicare. impetrant. interea ſane perturbatus et ipſe, et ejus amici et conſiliarii, moleſte ferre coeperunt, Heraclium profugiſſe. putabant abſentis damnationem, praeſertim tantae pecuniae, multo invidioſiorem fore, quam ſi praeſens damnatus eſſet. eo accedebat, quod judices e lege Rupilia dati non erant; multo etiam rem turpiorem fore, et iniquiorem viſum iri intelligebant. itaque hoc dum corrigere vult, apertior ejus cupiditas improbitaſque facta eſt. nam illis quinque judicibus uti ſeſe negat. jubet, id quod initio e lege Rupilia fieri oportuerat, citari Heraclium, et eos, qui dicam ſcripſerant: ait, ſe judices e lege velle ſortiri. quod ab eo pridie, multis lacrymis cum eum oraret, atque obſecraret Heraclius, impetrare non potuerat: id ei poſtridie venit in mentem, e lege Rupilia ſortiri dicas oportere. educit ex urna tres. iis ut abſentem Heraclium condemnent, imperat. itaque condemnant. quae, malum, iſta *fuit amentia?* ecquando te rationem fac-

eorum tuorum redditurum putasti? ec-
quando his de rebus tales viros audituros
existimasti? petatur hereditas ea, quae
nulla debetur, in praedam praetoris? in-
terponatur nomen civitatis? imponatur
honestae civitati turpissima persona ca-
lumniae? neque hoc solum: sed ita res
agatur, ut ne simulatio quidem aequita-
tis ulla adhibeatur? nam, per deos im-
mortales, quid interest, utrum praetor
imperet, vique cogat aliquem de suis bo-
nis omnibus decedere; an hujusmodi ju-
dicium det, quo judicio, indicta causa,
fortunis omnibus everti necesse sit? Pro- 18
fecto enim negare non potes, te ex lege
Rupilia sortiri judicium debuisse, cum
praesertim Heraclius id postularet: sin
illud dices, te Heraclii voluntate ab lege
recessisse: ipse te impedies; ipse tu tua
defensione implicabere. quare enim pri-
mum ille ipse adesse noluit; cum ex eo
numero judices haberet, quos postularat?
deinde tu cur post illius fugam judices a-
lios sortitus es, si eos, qui erant antea da-
ti, utriusque dederas voluntate? deinde
caeteras dicas omnes illo foro M. Postu-
mius quaestor sortitus est: hanc solam tu

illo conventu reperiere sortitus. ergo, inquiet aliquis, donavit populo Syracusano illam hereditatem. primum, si id confiteri velim, tamen istum condemnetis, necesse est. neque enim permissum est, ut impune nobis liceat, quod alicui eripuerimus, id alteri tradere. verum ex ista reperietis hereditate ita istum praedatum, ut perpauca occulte fecerit: populum quidem Syracusanum in maximam invidiam sua infamia, alieno praemio, pervenisse: paucos Syracusanos, eos, qui se nunc publice laudationis causa venisse dicunt, et tunc participes praedae fuisse, et nunc non ad istius laudationem, sed ad communem litium aestimationem venisse. posteaquam damnatus est absens, non solum illius hereditatis, de qua ambigebatur, quae erat H-S tricies, sed omnium bonorum paternorum ipsius Heraclii, quae non minor erat pecunia, palaestrae Syracusanorum, hoc est, Syracusanis possessio traditur. quae est ista praetura? eripis hereditatem, quae venerat a propinquo, venerat testamento, venerat legibus: quae bona is, qui testamentum fecit, *huic Heraclio*, ante aliquanto,

quam est mortuus, omnia utenda, ac possidenda tradiderat: cujus hereditatis, cum ille aliquanto ante te praetorem esset mortuus, controversia fuerat nulla, mentionem fecerat nemo. Verum esto, eripe hereditatem propinquis, da palaestritis: praedare in bonis alienis, nomine civitatis: everte leges, testamenta, voluntates mortuorum, jura vivorum. num etiam patriis Heraclium bonis exturbare oportuit? qui simulac profugit; quam impudenter, quam palam, quam acerbe, dii immortales! illa bona direpta sunt? quam illa res calamitosa Heraclio, quaestuosa Verri, turpis Syracusanis, miseranda omnibus videbatur? nam illud quidem statim curatur, ut quid quid caelati argenti fuit in illis bonis, a istum deferatur: quidquid Corinthi rum vasorum, quidquid stragulae vesti haec nemo dubitabat, quin non modo illa domo capta et oppressa, verum ex t ta provincia ad istum comportari nec esset. mancipia, quae voluit, abdux alia divisit: auctio facta est; in qua col *istius* invicta dominata est. verum i *est praeclarum.* Syracusani, qui pr

[illegible] dividebant, quantum cuique, ejus rommorum esset datum. gemebant sani: sed tamen patiebantur. re- recitatur, uno nomine H-S CCL jussu praetoris data. fit maximus omnium, non modo optimi cu- , neque eorum, quibus indignum visum erat, bona privati, populi e, per summam injuriam erepta: etiam ipsi illi auctores injuriae, et na particula socii praedae ac rapi- , clamare coeperunt, sibi ut habe- editatem. tantus in curia clamor st, ut populus concurreret. Res

manifeſto grandis pecuniae perturbatus eſt. ubi ſe collegit, vocat ad ſe Syracuſanos: quia non poſſet negare ab illis pecuniam datam; non quaeſivit procul alicunde, (neque enim probaret) ſed proximum, pene alterum filium, quem illam pecuniam diceret abſtuliſſe. oſtendit ſe reddere coacturum. qui poſteaquam id audivit, habuit dignitatis, et aetatis, et nobilitatis ſuae rationem. verba apud ſenatum fecit: docuit, ad ſe nihil pertinere. de iſto, id, quod omnes videbant, neque ille quidem obſcure, locutus eſt. itaque illi Syracuſani ſtatuam poſtea ſtatuerunt: et is, ubi primum potuit, iſtum reliquit, de provinciaque deceſſit. et tamen aiunt eum queri ſolere nonnunquam, ſe miſerum, quod non ſuis, ſed ſuorum peccatis, et criminibus prematur. triennium provinciam obtinuiſti: gener electus adoleſcens unum annum tecum fuit: ſodales, viri fortes, legati tui primo anno te reliquerunt: unus legatus P. Tadius, qui erat reliquus, non ita multum tecum fuit: qui ſi ſemper una fuiſſet, tamen *ſumma cura* tum tuae, tum multo etiam *magis ſuae famae* peperciſſet. quid eſt

... vobis, et
...dicet, planum faciam. Ex
...tate istius, et improbitate, Ju-
...d praeda ex illis bonis ad mul-
...sanos, invito populo, senatu-
...sano, venerat, et illa scelera
...nastum, et Aeschrionem, et
...rum, et Cleomenem invitissi-
... facta sunt, primum ut urbs
...etur: qua de re alius mihi lo-
...dum est constitutus: ut om-
... per eos homines, quos no-
...e ebur ex aedibus sacris, om-
... tabulas pictas, deorum de-
...acra, quae vellet, auferret.

tua ex aere facta; ibi inauratam iſti, et alteram filio ſtatuam poſuerint: ut, dum iſtius hominis memoria maneret, ſenatus Syracuſanus ſine lacrymis et gemitu, in curia eſſe non poſſet. per eoſdem iſtius injuriarum, furtorum, uxorumque ſocios, iſtius imperio Syracuſis Marcellea tolluntur maximo gemitu, luctuque civitatis: quem illi diem feſtum cum recentibus beneficiis M. Marcelli debitum reddebant, tum generi, nomini, familiae Marcellorum maxima voluntate tribuebant. Mithridates in Aſia, cum eam provinciam totam occupaſſet, Mucia non ſuſtulit: hoſtis, et hoſtis in caeteris rebus nimis ferus, et immanis, tamen honorem hominis, deorum religione conſecratum, violare noluit: tu Syracuſanos unum diem feſtum Marcellis impartire noluiſti; per quos illi adepti ſunt, ut caeteros dies feſtos agitare poſſent. at vero praeclarum diem illis repoſuiſti, Verrea ut agerent, et ut ad eum diem, quae ſacris, epuliſque opus eſſent, in complures annos locarentur. ſed jam in tanta iſtius impudentia remittendum aliquid videtur, ne omnia contendamus, ne omnia cum dolore age-

.. nam me dies, vox, latera
si hoc nunc vociferari velim,
iserum indignumque sit, istius
e apud eos diem festum esse, qui
stius opera funditus extinctos esse
atrentur. ô Verrea praeclara! quo-
quam si accessisti, quo non attuleris te-
cum istum diem? etenim quam tu do-
mum, quam urbem adiisti, quod fanum
denique, quod non eversum, atque ex-
tersum reliqueris? quare appellentur sa-
ne ista Verrea, quae non ex nomine, sed
ex manibus, naturaque tua constituta es-
22 se videantur. Quam facile serpat inju-
ria, et peccandi consuetudo; quam non
facile reprimatur, videte, Judices. Bidis
oppidum est, tenue sane, non longe a Sy-
racusis. hujus longe primus civitatis est
Epicrates quidam. huic hereditas H-S
quingentorum millium venerat a mulie-
re quadam propinqua, atque ita propin-
qua, ut ea etiam si intestata esset mortua,
Epicratem Bidinorum legibus heredem
esse oporteret. recens Syracusana erat
illa res, quam ante demonstravi, de He-
raclio Syracusano, *qui* bona non perdi-
disset, nisi ei venisset hereditas. huic quo-

que Epicrati venerat, ut dixi, hereditas. cogitare coeperunt ejus inimici, nihilo minus eodem praetore hunc everti bonis posse, quo Heraclius esset eversus. rem occulte instituunt: ad Verrem per ejus interpretes deferunt. ita causa componitur, ut item palaestritae Bidenses peterent ab Epicrate hereditatem, quemadmodum palaestritae Syracusani ab Heraclio petissent. nunquam vos praetorem tam palaestricum vidistis. verum ita palaestritas defendebat, ut ab illis ipse unctior discederet. qui statim cum praesensisset, jubet cuidam suorum amicorum numerari H-S LXXX. res occultari satis non posse. per quendam eorum, qui interfuerat, fit Epicrates certior. primo negligere, et contemnere coepit, quod causa prorsus, quod dubitari posset, nihil habebat. deinde, cum de Heraclio cogitaret, et istius libidinem nosset: commodissimum putavit esse de provincia clam abire. itaque fecit. profectus est Rhegium. Quod ubi auditum est, ae- 23
stuare illi, qui dederant pecuniam. putare *nihil agi posse*, absente Epicrate. nam *Heraclius tum affuerat*, cum primum da-

ıdices: de hoc, qui ante quam in
.tum esset, ante quam denique men-
ontroversiae facta esset, discessisset,
tabant nihil agi posse. homines Rhe-
ium proficiscuntur, Epicratem conveni-
nt: demonstrant id, quod ille sciebat,
e H-S LXXX dedisse: rogant eum, ut
id, quod ab ipsis abisset pecuniae, curet:
ab sese caveat, quemadmodum velit; de
illa hereditate cum Epicrate neminem es-
se acturum. Epicrates homines multis
verbis a se male acceptos dimisit: rede-
unt illi Rhegio Syracusas: queri cum mul-
tis, ita ut fit, incipiunt, sese H-S LXXX
nummûm frustra dedisse. res percrebru-
it: in ore atque sermone omnium coepit
esse. Verres refert illam suam Syracusa-
nam: ait se velle de illis H-S LXXX cog-
noscere: advocat multos. dicunt Bidini
Volcatio se dedisse: illud non addunt,
jussu istius. Volcatium vocat: pecuniam
referri imperat. Volcatius animo aequis-
simo nummos affert, qui nihil amitteret:
reddit inspectantibus multis: Bidini num-
mos auferunt. dicet aliquis, Quid ergo
in hoc Verrem *reprehendis*, qui non mo-
do ipse fur non est, sed ne alium quidem

E M

jam intellige-
via modo visa
emita revertisse.
tor, cum consilio
risset, suum comi-
dicii corrumpendi
us praetoris caput,
tur, pecuniam acce-
n contra praetoris fa-
edisse: non et in eum,
madvertisse, et in eos,
, qui institueras in co
ui perperam judicassen
mprudentiam fit: hos p
iscedere, qui ob tuum
uum judicium, pecun
aut accipiendam putar
em apud te postea fuit,
anta accepta ignominia
rpius ingenuo, quid m
am, quam in conventu
gistratu furtum reddere
o esset, quo non modo
, sed quivis liber debet
postea non potuisset
esset tanta contumelia
n collusisset, et tuae

et, quam ſuae. qui quam
ı modo tum fuerit, quam-
rovincia fuit, verum etiam
am a caeteris amicis ſis re-
ntelligis, et nos exiſtimare
hoc ſolum argumentum eſt,
rudente factum, quod Vol-
ſuccenſuit? quod iſte nec in
ıec in Bidinos animadvertit?
ı argumentum: verum illud
quod illis ipſis Bidinis, qui-
ſſe debuit, ut a quibus com-
d jure agere cum Epicrate ni-
, etiamſi adeſſet, idcirco ſuum
pecunia eſſe tentatum: his, in-
s non modo illam hereditatem,
rati venerat; ſed, ut in Hera-
cuſano, item in hoc, paulo eti-
ius, quod Epicrates appellatus
non erat; bona patria, fortu-
ejus Bidinis tradidit. oſtendit e-
vo modo, ſi quis quid ab abſente
, ſe auditurum. adeunt Bidini:
hereditatem; procuratores poſtu-
ıt ſe ad leges ſuas rejiciat, aut ex
upilia dicam ſcribi jubeat. adver-
on *audebant* contra dicere: exitus

nullus reperiebatur: inſimulant hominem fraudandi cauſa diſceſſiſſe: poſtulant, ut bona poſſidere liceat. debebat Epicrates nullum nummum nemini. amici, ſi quis quid peteret, judicio ſecum agi paſſuros; judicatum ſolvi ſatiſdaturos eſſe dicebant. Cum omnia judicia frigerent; admonitu iſtius inſimulare coeperunt, Epicratem litteras publicas corrupiſſe: a qua ſuſpicione ille aberat plurimum. actionem ejus rei poſtulant. amici recuſare, ne quod novum judicium, ne qua ipſius cognitio, illo abſente, de exiſtimatione ejus conſtitueretur: et ſimul idem illud poſtulare non deſiſtebant, ut ſe ad leges ſuas rejiceret. iſte amplam occaſionem calumniae nactus, ubi videt eſſe aliquid, quod amici abſente Epicrate nollent defendere: aſſeverat ſe ejus rei in primis actionem eſſe daturum. cum omnes perſpicerent, ad iſtum non modo illos nummos, qui per ſimulationem ab iſto exierant, reverſiſſe; ſed multo etiam plures eum poſtea nummos abſtuliſſe: amici Epicratem defendere deſtiterunt. iſte Epicratis bona *Bidinos omnia* poſſidere, et ſibi habere *juſſit. ad illa H-S* 10 millia heredi-

tusis accessit ipsius antiqua H-S quindecies pecunia. utrum res ab initio ita ducta est? an ad extremum ita perducta est? an ita parva est pecunia? an is homo Verres, ut haec, quae dixi, gratis facta esse videantur? hic nunc de miseria Siculorum, Judices, audite. et Heraclius ille Syracusanus, et hic Bidinus Epicrates, expulsi bonis omnibus, Romam venerunt. sordidati, maxima barba, et capillo, Romae biennium prope fuerunt. cum L. Metellus in provinciam profectus est, tum isti bene commendati cum Metello una proficiscuntur. Metellus simulac venit Syracusas, utrumque rescidit, et de Epicrate, et de Heraclio. in utriusque bonis nihil erat, quod restitui posset, nisi quod moveri loco non poterat. Fecerat haec egregie primo adventu Metellus, ut omnes istius injurias, quas modo posset, rescinderet, et irritas faceret. Heraclium restitui jusserat: non restituebatur. quisquis erat eductus senator Syracusanus ab Heraclio, duci jubebat. itaque permulti ducti sunt. Epicrates quidem continuo restitutus est. alia judicia *Lilybaei*, alia Agrigenti, alia

.tius p...

[n]ulatque ego in Siciliam veni, mutatus [e]ſt. venerat ad eum illo biduo Letilius [q]uidam, homo non alienus a literis. itaque eo iſte tabellario ſemper uſus eſt. is [e]piſtolas complures attulerat: in his u[n]am domo, quae totum immutarat hominem. repente coepit dicere, ſe omnia Verris cauſa velle: ſibi cum eo amicitiam, cognationemque eſſe. mirabantur omnes, hoc ei tum denique in mentem veniſſe, poſteaquam tam multis eum factis decretiſque jugulaſſet. erant qui putarent, Letilium legatum a Verre veniſſe, qui gratiam, amicitiam, cognationemque

iteris ac lege pugnassem: tam mul- s hunc evocare non potuissem. Verum, quod institui dicere, miserias cognoscite Siculorum. Heraclius ille, et Epicrates longe mihi obviam cum suis omnibus processerunt. venienti Syracusas egerunt gratias, flentes: Romam decedere mecum cupierunt. quod erant mihi oppida complura etiam reliqua, quae adire vellem, constitui cum hominibus, quo die mihi Messanae praesto essent. eo mihi nuntium miserunt, se a praetore retineri. quibus ego testimonium denuntiavi, quorum nomina edidi Metello: cupidissimi veniendi, maximis injuriis affecti, adhuc non venerunt. hoc jure sunt socii, ut iis ne deplorare quidem de suis incommodis liceat. jam Heraclii Centuripini, optimi nobilissimique adolescentis, testimonium audistis: a quo H-S c millia per calumniam malitiamque petita sunt. iste poenis compromissisque interpositis, H-S ccc extorquenda curavit: quodque judicium secundum Heraclium de compromissis factum erat, quod civis Centuripinus *inter duos cives judicasset, id irritum jussit esse*: eumque judicem fal-

valuit, ut neque illum pulsaret quisquam, cum praetor in provincia sua verbo permitteret, re hortaretur: neque quisquam ab eo quidquam peteret, cum iste calumniae licentiam sua auctoritate praebuisset. ignominia autem illa gravis tamdiu in illo homine fuit, quamdiu iste in provincia mansit. hoc injecto metu judicibus, novo more, nullo exemplo, ecquam rem putatis esse in Sicilia, nisi ad nutum istius judicatam? utrum id solum videtur esse actum, quod est tamen actum, ut Heraclio pecunia eriperetur? an etiam illud, in quo praeda erat maxima, ut, nomine

bantur. Sopater quidam fuit Haliciensis, homo domi suae cum primis locuples atque honestus. is ab inimicis suis apud C. Sacerdotem praetorem rei capitalis cum accusatus esset, facile eo judicio est liberatus. huic eidem Sopatro iidem inimici ad C. Verrem, cum is Sacerdoti successisset, ejusdem rei nomen detulerunt. res Sopatro facilis videbatur, et quod erat innocens, et quod Sacerdotis judicium improbare istum ausurum non arbitrabatur. citatur reus: causa agitur Syracusis: crimina tractantur ab accusatore ea, quae erant antea non solum defensione, verum etiam judicio dissoluta. causam Sopatri defendebat Q. Minucius, eques Romanus in primis splendidus atque honestus, vobisque, Judices, non ignotus. nihil erat in causa, quod metuendum, aut omnino quod dubitandum videretur. interea istius libertus, et accensus idem Timarchides, qui est, id quod ex plurimis testibus priore actione didicistis, rerum hujusmodi omnium transactor et administer, ad Sopatrum venit. monet hominem, ne nimis judicio *Sacerdotis*, et causae confidat: *accusatores*, inimicosque ejus ha-

re in animo pecuniam praetori dare: praetorem tamen ob salutem malle accipere: et simul malle, si fieri posset, rem judicatam non rescindere. Sopater, cum hoc illi improvisum atque inopinatum accidisset, commotus est sane: neque in praesentia, Timarchidi quid responderet, habuit, nisi, se consideraturum, quid sibi de ea re esset faciendum: et simul ostendit, se in summa difficultate esse nummaria. post ad amicos retulit: qui cum ei fuissent auctores redimendae salutis, ad Timarchidem venit. expositis suis difficultatibus, hominem ad H-S LXXX perducit: eamque ei pecuniam numerat. Posteaquam ad causam dicendam ven- 29
tum est: tum vero sine metu, sine cura omnes erant, qui Sopatrum defendebant. crimen nullum erat: res judicata: Verres nummos acceperat. quis posset dubitare, quidnam esset futurum? res illo die non peroratur: dimittitur judicium. iterum ad Sopatrum Timarchides venit. ait, accusatores ejus multo majorem pecuniam praetori polliceri, quam quantam hic dedisset: proinde, si saperet, videret, quid sibi esset faciendum. hom

us. idemque hoc amicis ejus, et de-
cenſoribus videbatur: atque eo etiam magis, quod iſte, quoquo modo ſe in ea quaeſtione praebebat, tamen in conſilio habebat homines honeſtos e conventu Syracuſano, qui Sacerdoti quoque in conſilio fuerant tum, cum eſſet idem hic Sopater abſolutus. hoc rationis habebant, facere eos nullo modo poſſe, ut eodem crimine, iiſdem teſtibus, Sopatrum condemnarent iidem homines, qui antea abſolviſſent. itaque hac una ſpe ad judicium venitur. quo poſteaquam ventum eſt, cum in conſilium frequentes conveniſſent iidem, qui ſolebant, et hac una ſpe tota defenſio Sopatri niteretur, conſilii frequentia, et dignitate, et quod erant, ut dixi, iidem, qui antea Sopatrum eodem illo crimine liberarant: cognoſcite hominis apertam, ac non modo non ratione, ſed ne *diſſimulatione* quidem tectam *improbitatem*, et audaciam. M. Petilium,

equitem Romanum, quem habebat in conſilio, jubet operam dare, quod rei privatae judex eſſet. Petilius recuſabat, quod ſuos amicos, quos ſibi in conſilio eſſe vellet, ipſe Verres retineret. iſte homo liberalis negat ſe quemquam retinere eorum, qui Petilio vellent adeſſe. itaque diſcedunt omnes. nam caeteri quoque impetrant, ne retineantur; qui ſe velle dicebant alterutri eorum, qui tum illud judicium habebant, adeſſe. itaque iſte ſolus cum ſua cohorte nequiſſima relinquitur. non dubitabat Minutius, qui Sopatrum defendebat, quin iſte, quoniam conſilium dimiſiſſet, illo die rem illam quaeſiturus non eſſet: cum repente jubetur dicere. reſpondet. ad quos? ad me, inquit, ſi tibi idoneus videor, qui de homine Siculo ac Graeculo judicem. idoneus es, inquit: ſed pervellem adeſſent ii, qui affuerant antea, cauſamque cognorant. dic, inquit: illi adeſſe non poſſunt. nam hercule, inquit Q. Minucius, me quoque Petilius, ut ſibi in conſilio adeſſem, rogavit. et ſimul a ſubſelliis abire coepit. *iſte iratus, hominem verbis vehementioribus proſequitur*, atque ei gra-

vius etiam minari coepit, quod in ſe tantum crimen, invidiamque conflaret. Minucius, qui Syracuſis ſic negotiaretur, ut ſui juris, dignitatiſque meminiſſet: et qui ſciret ita ſe in provincia rem augere oportere, ut ne quid de libertate deperderet? homini, quae viſa ſunt, et quae tempus illud tulit, et cauſa, reſpondit: cauſam ſeſe, dimiſſo atque ablegato conſilio, defenſurum negavit. itaque a ſubſelliis diſceſſit: idemque hoc, praeter Siculos, caeteri Sopatri amici, advocatique fecerunt. iſte, quanquam eſt incredibili importunitate et audacia, tamen ſubito ſolus deſtitutus pertimuit, et conturbatus eſt. quid ageret, quo ſe verteret, neſciebat. ſi dimiſiſſet eo tempore quaeſtionem, poſt illis adhibitis, quos ablegarat, abſolutum iri Sopatrum videbat. ſin autem hominem miſerum, atque innocentem condemnaſſet, cum ipſe praetor ſine conſilio, reus autem ſine patrono, atque advocatis fuiſſet, judiciumque C. Sacerdotis reſcidiſſet: invidiam ſe ſuſtinere non poſſe tantam arbitrabatur. itaque aeſtuabat dubitatione: verſabat ſe in utramque partem non ſolum

mente, verum etiam corpore: ut omnes, qui aderant, intelligere possent, in animo ejus metum, cupiditatemque pugnare. erat hominum conventus maximus, summum silentium, summa expectatio, quonam esset ejus cupiditas eruptura. crebro dimittebat se accensus ad aurem Timarchides. tum iste aliquando, age, dic, inquit. Sopatrus implorare hominum atque deûm fidem, ut cum consilio cognosceret. tum repente iste testes citari jubet. dicit unus et alter breviter. nihil interrogatur. praeco ‘ dixisse’ pronuntiat. iste, quasi metueret, ne Petilius, privato illo judicio transacto, aut dilato, cum caeteris in consilium reverteretur, ita properans de sella exsiluit: hominem innocentem, a C. Sacerdote absolutum, indicta causa, de sententia scribae, medici, haruspicisque condemnavit.

Retinete, retinete hominem 31
in civitate, Judices. parcite, et conservate, ut sit qui nobiscum res judicet: qui in senatu sine ulla cupiditate de bello et pace sententiam ferat. tametsi minus id *quidem nobis, min*us populo Romano *borandum est,* qualis istius in senatu

sententia futura sit. quae enim ejus auctoritas erit? quando iste sententiam dicere audebit, aut poterit? quando autem homo tanta luxuria, atque desidia, nisi Februario mense, adspirabit in curiam? verum veniat sane: decernat bellum Cretensibus; liberet Byzantios; regem appellet Ptolemaeum; quae vult Hortensius, omnia dicat et sentiat. minus haec ad nos, minus ad vitae nostrae discrimen, minus ad fortunarum nostrarum periculum pertinent. illud, illud est capitale, illud formidolosum, illud optimo cuique metuendum, quod iste, ex hoc judicio si aliqua vi se eripuerit, in judicibus sit necesse est: sententiam de capite civis Romani ferat: sit in ejus exercitu signifer, qui imperium judiciorum tenere vult. hoc populus Romanus recusat, hoc ferre non potest: clamat, permittitque vobis, ut, si istis hominibus delectemini, si ex hoc genere splendorem ordini, atque ornamentum curiae constituere velitis, habeatis sane vobiscum istum senatorem: istum etiam de vobis judicem, si vultis, habeatis: d… se homines, si qui extra istum ordine… sunt, quibus ne rejiciendi quidem am…

rium judicum, praeclaras leges
e faciunt potestatem, hunc ho-
am crudelem, tam sceleratum,
rium, nolunt judicare. Ete- 32
illud est flagitiosum (quod mihi
m rerum turpissimum, maximeque
videtur) ob rem judicandam
am accipere, pretio habere addic-
idem et religionem: quanto illud
tiosius, improbius, indignius, eum,
o pecuniam ob absolvendum accepe-
condemnare: ut ne praedonum qui-
a praetor in fide retinenda consuetu-
nem conservaret? scelus est accipere ab
o: quanto magis ab accusatore? quan-
etiam sceleratius ab utroque? fidem
um proposuisses venalem in provincia,
valuit apud te plus is, qui pecuniam ma-
jorem dedit. concedo. forsitan aliquis a-
liquando ejusmodi quippiam fecerit. cum
vero fidem ac religionem tuam jam alte-
ri addictam pecunia accepta habueris, post
eandem adversario tradideris majore pe-
cunia: utrumque falles? et trades cui vo-
les? et ei, quem fefelleris, ne pecuniam qui-
dem reddes? quem mihi tu Bulbum, quem
Stalenum, quod unquam hujusmodi mo-

...[illegible], condemnet, pe-
m reddat? hunc hominem
mero habebimus? hic al-
am senatoriam judex ob-
de capite libero judicabit?
tabella committetur? quam
o cera, verum etiam san-
ua erit, notabit. Quid
se negat fecisse? illud vi-
, quod necesse est, pecu-
. quidni iste neget? at eques
ui Sopatrum defendit, qui
consiliis, rebusque interfu-
us juratus dicit pecuniam
us dicit Timarchidem dix-
ab accusatoribus pecuni-
eat hoc Siculi omnes: di-
Halicienses: dicet etiam
Sopatri filius, qui ab isto
alissimo, patre innocentissi-
que patria privatus est. ve-
unia testibus planum face-

re non poſſem: illud negare poſſes, aut nunc negabis, te conſilio tuo dimiſſo, viris primariis, qui in conſilio C. Sacerdotis fuerant, tibique eſſe ſolebant, remotis, de re judicata judicaſſe? teque eum, quem C. Sacerdos, adhibito conſilio, cauſa cognita, abſolviſſet; eundem, remoto conſilio, cauſa incognita, condemnaſſe? cum haec confeſſus eris, quae in foro palam Syracuſis, in ore, atque in oculis provinciae geſta ſunt; negato ſane, ſi voles, pecuniam accepiſſe: reperies, credo, aliquem, qui, cum haec, quae palam geſta ſunt, videat, quaerat quid tu occulte egeris: aut qui dubitet, utrum malit meis teſtibus, an tuis defenſoribus credere. dixi jam antea, Judices, me non omnia iſtius, quae in hoc genere eſſent, enumeraturum: ſed electurum ea, quae maxime excellerent. Accipite nunc aliud ejus 34
facinus nobile, et multis locis ſaepe commemoratum: et ejuſmodi, ut in uno omnia maleficia ineſſe videantur. attendite diligenter. invenietis enim id facinus natum a cupiditate, auctum per ſtuprum, *crudelitate perfectum* atque concluſum. *Sthenius eſt is, qui nobis* aſſidet, Thermi-

[illegible] Thermis; [illegible]
[illegible] sed etiam habitasset; domo
[illegible] abstulit, quae paulo magis a-
[illegible]jufpiam, aut oculos possent
[illegible] etenim Sthenius ab adolef-
[illegible] studiosius haec compararat,
[illegible] ex aere elegantiorem, et
[illegible] Corinthiam: tabulas pictas:
[illegible]nti bene facti, prout Thermi-
[illegible]nis facultates ferebant, satis.
[illegible] esset in Asia adolescens, stu-
[illegible], compararat, non tam suae
[illegible] causa, quam ad invitatio-
[illegible]tusque nostrorum hominum,

iebat: praetoris injurias, taci-
is, placide ferendas arbitraba-
rea cupiditate iste illa sua nota,
d omnes pervulgata, cum signa
oulcherrima atque antiquissima
in publico posita vidisset, ada-
sthenio petere coepit, ut ad ea
operam suam profiteretur, se-
aret. Sthenius vero non solum
ed etiam ostendit id fieri nullo
e, ut signa antiquissima, monu-
Africani, ex oppido Thermi-
incolumi illa civitate, imperi-
ali Romani tollerentur. Et- 35
mul P. Africani quoque huma-
aequitatem cognoscatis, oppi-
eram Carthaginenses quondam
quod fuerat in primis Siciliae
ornatum. Scipio, qui hoc dig-
lo Romano arbitraretur, bello
socios sua per nostram victori-
rare: Siculis omnibus, Cartha-
, quae potuit, restituenda cu-
era deleta, quos cives belli ca-
liquos fecerat, ii sese Thermis
t, *in ejusdem agri finibus*, ne-
b oppido antiquo. hi se pa-

trum fortunam ac dignitatem recuperare arbitrabantur, cum illa majorum ornamenta in eorum oppido collocabantur. erant ſigna ex aere complura: in his mira pulchritudine ipſa Himera, in muliebrem figuram habitumque formata, ex oppidi nomine, et fluminis. erat etiam Steſichori poëtae ſtatua ſenilis, incurva, cum libro, ſummo, ut putant, artificio facta: qui fuit Himerae: ſed et eſt, et fuit tota in Graecia ſummo propter ingenium honore et nomine. haec iſte ad inſaniam concupierat. etiam, quod penè praeterii, capella quaedam eſt, ea quidem mire, ut etiam nos, qui rudes harum rerum ſumus intelligere poſſimus, ſcitè facta et venuſte. haec, et alia Scipio non negligenter abjecerat, ut homo intelligens Verres auferre poſſet; ſed Thermitanis reſtituerat: non quo ipſe hortos, aut ſuburbanum, aut locum omnino, ubi ea poneret, nullum haberet: ſed ſi domum abſtuliſſet, non diu Scipionis appellarentur, ſed eorum, ad quoſcunque ipſius morte veniſſent: nunc his locis poſita ſunt, ut mihi ſemper Scipio*nis fore* videantur, itaque
36 *dicantur.* *Haec* cum iſte poſceret, a-

...,
...er-
...si ex
...nosti-
...a soci-
...dicitiae.
...repertus
...us esse. i-
...rres inve-
...rum, unde
...ico per vim,
..., nihil gratia,
... veruntamen
...ponam alio lo-
...evertar. itaque
...infensus, hospi-
...no ejus emigrat,
...n jam ante migra-
...icissimi Sthenii do-
...itant, ut animum e-
...dammarent, ementi-
...riminando. hi autem
...athinus, homo nobilis,
...habebat in matrimonio
...thini ejus filiam, de qua

... hosp...
... hom...
... periculi c...
... dic...
... dicerent. ...
... confirma...
... quid vellent, ...
... probature...
... Sthenium ...
... literas publ...
... postulat, ...
... de literis ...
... legibus Th...
... popu...
... quod ...
... ssent, ...
... disset ...
... ita ...

..rat. itaque ad generum Agathi- ..are maluit. una nox intercesserat, ..te Dorotheum sic diligebat, ut di- ..s omnia inter eos esse communia: A- ..thinum ita observabat, ut aliquem affi- ..nem ac propinquum. contemnere etiam signum illud Himerae jam videbatur, quod eum multo magis figura et linea-
37 menta hospitae delectabant. Itaque hortari homines coepit, ut aliquid Sthenio periculi crearent, criminisque confingerent. dicebant se illi nihil habere, quod dicerent. tum iste his aperte ostendit, et confirmavit, eos, in Sthenium quidquid vellent, simulatque ad se detulissent, probaturos. ita illi non procrastinant; Sthenium statim educunt; aiunt ab eo literas publicas esse corruptas. Sthenius postulat, ut cum secum sui cives agant de literis publicis corruptis, ejusce rei legibus Thermitanorum actio sit: cum senatus populusque Romanus Thermitanis, quod semper in amicitia fideque mansissent, urbes, agros, legesque suas reddidisset: Publiusque Rupilius postea leges ita Siculis ex senatus-consulto de *decem legatorum* sententia dedisset, ut

cives inter se legibus suis agerent: idem-
que hoc habuerit Verres ipse in edicto, ut
de his omnibus causis se ad leges rejice-
ret. iste, homo omnium aequissimus, at-
que a cupiditate omni remotissimus, se
cogniturum esse confirmat: paratum ad
causam dicendam venire hora nona ju-
bet. non erat obscurum, quid homo im-
probus ac nefarius cogitaret. neque enim
ipse satis occultarat: nec mulier tacere po-
terat. intellectum est id ipsum agere, ut,
cum Sthenium sine ullo argumento, ac si-
ne teste damnasset, tum homo nefarius de
homine nobili, atque id aetatis, suoque
hospite, virgis supplicium crudelissime su-
meret. quod cum esset perspicuum; de a-
micorum, hospitumque suorum sententia,
Thermis Sthenius Romam profugit. hie-
mi sese, fluctibusque committere maluit,
quam non istam communem Siculorum
tempestatem, calamitatemque vitare. Is- 38
te homo certus et diligens, ad horam no-
nam praesto est. Sthenium citari jubet:
quem posteaquam videt non adesse, do-
lore ardere, atque iracundia furere coe-
pit: *venerios in domum* Sthenii mittere:
equites circum agros ejus, villasque di-

tere. itaque dum expectat, quidnam si certi afferatur, ante horam tertiam noctis de foro non discessit. postridie mane descendit: Agathinum ad sese vocat: jubet, eum de literis publicis in absentem Sthenium dicere. erat ejusmodi causa, ut ille ne sine adversario quidem apud inimicum judicem reperire posset, quid diceret. itaque tantum verbo posuit, Sacerdote praetore, Sthenium literas publicas corrupisse. vix ille hoc dixerat, cum iste pronuntiat, 'Sthenium literas publicas 'corrupisse videri:' et haec praeterea addidit homo Venerius, novo modo, nullo exemplo, 'ob eam rem H-S quin-'genties Veneri Ericinae, de Sthenii bo-'nis exacturum:' bonaque ejus statim coepit vendere: et vendidisset, si tantulum morae fuisset, quo minus ei pecunia illa numeraretur. ea posteaquam numerata est, contentus hac iniquitate non fuit: palam de sella, ac tribunali pronuntiat: 'si quis absentem Sthenium rei capi-'talis reum facere vellet, sese ejus nomen 'recepturum:' et simul, ut ad causam accederet, nomenque deferret, Agathinum, novum affinem, atque hospitem, coepit

hortari. tum ille clare, omnibus audientibus, sese id non esse facturum, neque se usque eo Sthenio esse inimicum, ut eum rei capitalis affinem esse diceret. hic tum repente Pacilius quidam, homo egens et levis, accedit. ait, si liceret, nomen absentis deferre se velle. iste vero, et licere, et fieri solere, et se recepturum. itaque defertur. edicit statim, ut kalendis Decembris adsit Sthenius Syracusis. hic, qui Romam venisset, satisque feliciter anni jam adverso tempore navigasset, omniaque habuisset aequiora, et placabiliora, quam animum praetoris atque hospitis, rem ad amicos suos detulit: quae ut erant acerba, atque indigna, sic videbantur omnibus. Itaque in sena- 39
tu continuo Cn. Lentulus, et L. Gellius consules faciunt mentionem, placere statui, si patribus conscriptis videretur, 'ne 'absentes homines in provinciis rei fierent rerum capitalium.' causam Sthenii totam, et istius crudelitatem, et iniquitatem senatum docent. aderat in senatu Verres, pater istius, et flens unumquemque senatorem rogabat, ut filio suo parceret: neque tamen multum proficie-

at enim summa voluntas senatus.i- sententiae dicebantur, ' cum Sthe- [ni]s absens reus factus esset, de absente [i]udicium nullum fieri placere:et,si quod esset factum, id ratum esse non placere.' eo die transigi nihil potuit, quod et id temporis erat, et ille pater istius invenerat homines, qui dicendo tempus consumerent. postea senex Verres defensores, atque hospites omnes Sthenii convenit: rogat eos, atque orat, ne oppugnent filium suum: de Sthenio ne laborent: confirmat his, curaturum se esse, ne quid ei per filium suum noceretur: se homines certos ejus rei causa in Siciliam, et terra, et mari missurum. et erat spatium dierum fere triginta ante kalendas Decembris. quo die iste, ut Syracusis Sthenius adesset, edixerat. commoventur amici Sthenii, sperant fore, ut patris literis, nuntiisque filius ab incepto furore revocetur. in senatu postea causa non agitur. veniunt ad istum domestici nuncii: literasque a patre afferunt ante kalendas Decembris, cum isti etiam tum de Sthenio integra tota res esset: eodemque e[x] *tempore de* eadem re literae complures a

multis ejus amicis, ac necessariis afferuntur. Hic iste, qui prae cupiditate, neque officii sui, neque periculi, neque pietatis, neque humanitatis rationem habuisset unquam, neque in eo, quod monebatur, auctoritatem patris, nec in eo, quod rogabatur, voluntatem anteponendam putavit libidini suae: manè kalendis Decembris, ut edixerat, Sthenium citari jubet. si abs te istam rem parens tuus alicujus amici rogatu, benignitate, aut ambitione inductus petisset: gravissima tamen apud te voluntas patris esse debuisset. cum vero abs te tui capitis caussa peteret, hominesque certos domo misisset, hique eo tempore ad te venissent, cum tibi in integro tota res esset, ne tum quidem te potuit, si non pietatis, at salutis tuae ratio ad officium, sanitatemque reducere? citat reum. non respondet. citat accusatorem: (attendite, quaeso, Judices: videte, quantopere istius amentiae fortuna ipsa adversata sit: et simul videte, quis Sthenii caussam casus adjuverit) citatus accusator, M. Pacilius, *nescio quo casu* non respondit: non affuit. *si praesens* Sthenius reus esset fac-

tus; si manifesto in maleficio teneretur; tamen, cum accusator non adesset, Sthenium condemnari non oporteret. etenim, si posset reus, absente accusatore, damnari, non ego a Vibone Veliam parvulo navigio inter fugitivorum, ac praedonum, ac tua tela venissem, quo tempore omnis illa mea festinatio fuit cum periculo capitis ob eam causam, ne tu ex reis eximerere, si ego non affuissem ad diem. quod igitur tibi erat in tuo judicio optatissimum, me, cum citatus essem, non adesse: cur Sthenio non putasti prodesse oportere, cum ejus accusator non affuisset? itaque fecit, ut exitus principio simillimus reperiretur. quem absentem reum fecerat, eum absente accusatore condemnat. Nuntiabatur illi primis lis temporibus id, quod pater quoque eum pluribus verbis scripserat, agitarem esse in senatu: etiam in concione tribunum plebis de causa Sthenii M. licanum esse questum: postremo me am apud collegium hoc tribunorum bis, cum eorum omnium edicto non ret quemquam Romae esse, qui rei lis condemnatus esset, egisse cau-

ſam Sthenii: cum rem ita expoſuiſſem, quemadmodum nunc apud vos, docuiſſemque hanc damnationem duci non oportere; tribunos plebis hoc ſtatuiſſe, idque de omnium ſententia pronuntiatum eſſe, ‘ non videri Sthenium impedi‘ ri edicto, quo minus ei liceret Romae ‘ eſſe.’ cum haec ad iſtum referrentur, timuit aliquando, et commotus eſt. vertit ſtylum in tabulis ſuis: quo facto cauſam omnem evertit ſuam. nihil enim ſibi reliqui fecit, quod defendi aliqua ratione poſſet. nam ſi ita defenderet: recipi nomen abſentis licet; hoc fieri in provincia nulla lex vetat: mala et improba defenſione, verum aliqua tamen uti videretur. poſtremo illo deſperatiſſimo perfugio uti poſſet, ſe imprudentem feciſſe: exiſtimaſſe id licere. quanquam haec perditiſſima defenſio eſt, tamen aliquid dici videretur. tollit ex tabulis id, quod erat, et facit, coram delatum eſſe. Hîc vi- 42
dete, in quot ſe laqueos induerit, quorum ex nullo ſe unquam expediet. primum in Sicilia ſaepe et palam de loco ſuperiore *dixerat, et in ſermone* multis demonſtra*rat, licere nomen* recipere abſentis: ſe

exemplo fecisse id, quod fecisset. haec eum dictitasse, priore actione et Sex. Pompeius Chlorus dixit, de cujus virtute antea commemoravi, et Cn. Pompeius Theodorus, homo Cn. Pompeii, clarissimi viri, judicio, plurimis maximisque in rebus probatissimus, et omnium existimatione ornatissimus, et Posides Matro Solentinus, homo summa nobilitate, existimatione, virtute: et hac actione quam voletis multi dicent, et qui ex isto ipso audierint, viri primarii nostri ordinis; et alii, qui interfuerint, cum absentis nomen reciperetur. deinde Romae, cum res esset acta in senatu, omnes istius amici; in his etiam pater ejus, hoc defendebat licere fieri: saepe esse factum: istum, quod fecisset, aliorum exemplo institutoque fecisse. dicit praeterea testimonium tota Sicilia: quae in communibus postulatis civitatum omnium, consulibus edidit, rogare atque orare patres conscriptos, ut statuerent, ne absentium nomina reciperentur. qua de re Cn. Lentulum, patronum Siciliae, clarissimum adolescentem, *dicere* audistis: Siculos, cum se *causam, quae pro* his sibi in senatu agen-

da esset, docerent, de Sthenii calamitati questos esse: propterque hanc injuriam quae Sthenio facta esset, eos statuisse, ut quod dico, postularetur. quae cum ita essent, tantane amentia praeditus, atque audacia fuisti, ut in re tam clara, tam tes tata, tam abs te ipso pervulgata, tabulas publicas corrumpere auderes? at quemadmodum corrupisti? nonne ita, ut, omnibus nobis tacentibus, ipsae te tuae tabulae condemnare possent? quaeso, codicem circumfer: ostende. videtisne totum hoc nomen, coram ubi facit delatum, esse in litura? quid fuit istic antea scriptum? quod mendum ista litura correxit? quid a nobis, Judices, exspectatis argumenta hujus criminis? nihil dicimus: tabulae sunt in medio, quae se corruptas atque interlitas esse clamant. ex istis etiam tu rebus effugere te posse confidis, cum te nos non opinione dubia, sed tuis vestigiis persequamur, quae tu in tabulis publicis expressa ac recentia reliquisti? is mihi etiam Sthenium literas publicas corrupisse, causa incognita, judicaverit, qui defendere non potuerit, se non ex ipsius Sthenii nomine literas publicas corrupis-

43 ſe? Videte porro aliam dementiam: videte, ut, dum expedire ſeſe vult, induat. cognitorem adſcribit Sthenio. quem? cognatum aliquem, aut propinquum? non. Thermitanum aliquem, honeſtum hominem ac nobilem? ne id quidem. at Siculum, in quo aliquis ſplendor dignitaſque eſſet? minime. quem igitur? civem Romanum. cui hoc probari poteſt? cum eſſet Sthenius civitatis ſuae nobiliſſimus, ampliſſima cognatione, plurimis amicitiis: cum praeterea tota Sicilia multum auctoritate et gratia poſſet, invenire neminem Siculum potuit, qui pro ſe cognitor fieret? hoc probabis? an ipſe civem Romanum maluit? cedo, cui Siculo, cum is reus fieret, civis Romanus cognitor factus unquam ſit. omnium praetorum literas, qui ante fuerunt, profer, explica. ſi unum inveneris: ego hoc tibi, quemadmodum in tabulis ſcriptum habes, ita geſtum eſſe concedam. at, credo, Sthenius hoc ſibi amplum eſſe putavit, eligere e civium Romanorum numero, ex amicorum atque hoſpitum ſuorum copia, quem cognitorem daret. quem delegit? *quis in tabulis* ſcriptus eſt? C. Claudius,

ₗ. filius, Palatina. non quaero, quis hic it Claudius, quam ſplendidus, quam honeſtus, quam idoneus, propter cujus auctoritatem et dignitatem Sthenius ab omnium Siculorum conſuetudine diſcederet, et civem Romanum cognitorem daret. nihil horum quaero. fortaſſe enim Sthenius non ſplendorem hominis, ſed familiaritatem ſecutus eſt. quid ſi omnium mortalium Sthenio nemo inimicior, quam hic C. Claudius, tum ſemper, tum in his ipſis rebus et temporibus fuit? ſi de literis corruptis contra venit? ſi contra omni ratione pugnavit? utrum potius pro Sthenio inimicum cognitorem eſſe factum, an te in Sthenii periculo inimi ci ejus nomine abuſum eſſe credemus? A ne quis forte dubitet, cujuſmodi totum negotium: tametſi jamdudum omnibus tius improbitatem perſpicuam eſſe co do, tamen paululum etiam attendite. detis illum ſubcriſpo capillo, nigrum eo vultu nos intuetur, ut ſibi ipſe pe tus eſſe videatur? qui tabulas tenet ſcribit? qui monet? qui proximus eſt C. Claudius, qui in Sicilia ſequeſt na. interpres, confector negot

prope collega Timarchidi numerabatur:
nunc obtinet eum locum, ut vix Apronio
illi de familiaritate concedere videatur, et
qui se non Timarchidis, sed ipsius Verris
collegam, et socium esse dicebat. dubi-
tate etiam, si potestis, quin eum iste po-
tissimum ex omni numero delegerit, cui
improbam falsi cognitoris personam im-
poneret, quem et huic inimicissimum, et
sibi amicum esse arbitraretur? hic vos
dubitatis, Judices, tantam istius audaci-
am, tantam crudelitatem, tantam inju-
riam vindicare? dubitatis exemplum ju-
dicum illorum sequi, qui, damnato Cn.
Dolabella, damnationem Philodami O-
puntii resciderunt, quod is non absens
reus factus esset: quae res iniquissima et
acerbissima est: sed cum ei legatio Romam
a suis civibus esset data? quod illi judices
multo in leviore causa statuerunt, aequi-
tatem secuti: vos id statuere in gravissi-
ma causa, praesertim aliorum auctoritate
45 jam confirmatum, dubitabitis? At
quem hominem, C. Verres, tanta, tam
insigni injuria affecisti? cujus absentis
nomen recepisti? quem absentem non
modo sine crimine, et sine teste, verum

etiam sine accusatore damnasti? quem hominem? dii immortales! non dicam amicum tuum, quod apud homines carissimum est: non hospitem, quod sanctissimum est: nihil enim minus libenter de Sthenio commemoro: nihil aliud in eo, quod reprehendi possit, invenio, nisi quod homo frugalissimus, atque integerrimus, te, hominem plenum stupri, flagitii, sceleris, domum suam invitavit: nisi quod, qui C. Marii, Cn. Pompeii, C. Marcelli, L. Sisennae, tui defensoris, caeterorumque virorum fortissimorum hospes fuisset, atque esset, ad eum numerum clarissimorum hominum tuum quoque nomen ascripsit. quare de hospitio violato, et de isto tuo nefario scelere nihil queror: hoc dico, non iis, qui Sthenium norunt, hoc est, nemini eorum, qui in Sicilia fuerunt,(nemo enim ignorat, quo hic in civitate sua splendore, qua apud omnes Siculos dignitate, atque existimatione sit) sed, ut illi quoque, qui in ea provincia non fuerunt, intelligere possint, in quo homine tu statueris exemplum ejusmodi, quod tum propter iniquitatem rei, tum etiam propter

hominis dignitatem, acerbum omnibus, atque intolerandum videretur.
46 Eſtne Sthenius is, qui omnes honores domi ſuae facillime cum adeptus eſſet, ampliſſime ac magnificentiſſime geſſit? qui oppidum non maximum, maximis ex pecunia ſua locis communibus, monumentiſque decoravit? cujus de meritis in rempublicam Thermitanorum, Siculoſque univerſos, fuit aenea tabula fixa Thermis in curia, in qua publice erat de hujus beneficiis ſcriptum, et inciſum? quae tabula tum imperio tuo revulſa, nunc a me tamen reportata eſt, ut omnes hujus honores inter ſuos, et amplitudinem poſſent cognoſcere. eſtne hic, qui apud Cn. Pompeium, clariſſimum virum, cum accuſatus eſſet, quod propter C. Marii familiaritatem, et hoſpitium, contra rempublicam ſenſiſſe eum inimici, et accuſatores ejus dicerent, cum magis invidioſo crimine, quam vero arceſſeretur, ita a Cn. Pompeio abſolutus eſt, ut in eo ipſo judicio Pompeius hunc hoſpitio ſuo digniſſimum ſtatuerit? ita porro laudatus, defenſuſque ab omnibus Siculis, ut idem Pompeius non ab homine ſolum, ſed eti-

am a provincia tota ſe hujus abſolutione inire gratiam arbitraretur? poſtremo eſtne hic, qui et animum in rempublicam habuit ejuſmodi, et tantum auctoritate apud ſuos cives potuit, ut perficeret in Sicilia ſolus, te praetore, quod non modo Siculus nemo, ſed ne Sicilia quidem tota potuiſſet: ut ex oppido Thermis nullum ſignum, nullum ornamentum, nihil ex ſacro, nihil de publico attingeres, cum praeſertim eſſent multa praeclara, et tu omnia concupiſſes? denique nunc vide, qui inter te, cujus nomine apud Siculos dies feſti agitantur, et praeclara illa Verrea celebrantur, cui ſtatuae Romae ſtant inauratae, a communi Siciliae, quemadmodum inſcriptum videmus, datae: vide, inquam, quid inter te, et hunc Siculum, qui abs te eſt, patrono Siciliae, condemnatus, interſit. hunc civitates ex Sicilia permultae, teſtimonio ſuo, legationibuſque ob eam rem miſſis publice laudant; te omnium Siculorum patronum, una Mamertina civitas, ſocia furtorum, ac flagitiorum tuorum, publice laudat: *ita tamen*, novo more, ut legati laedant, *legatio* laudet: caeterae quidem ci-

vitates publice literis, legationibus, teſtimoniis accuſant, queruntur, arguunt: ſi tu abſolutus ſis, funditus everſas ſe eſſe
47 arbitrantur. Hoc de homine, ac de hujus bonis, etiam in Eryco monte monumentum tuorum flagitiorum, crudelitatiſque poſuiſti: in quo Sthenii Thermitani nomen aſcriptum eſt. vidi argenteum Cupidinem cum lampade. quid tandem habuit argumenti, aut rationis res, quamobrem in eo potiſſimum Sthenianum praemium poneretur? utrum hoc ſignum cupiditatis tuae, an tropaeum neceſſitudinis, atque hoſpitii, an amoris indicium eſſe voluiſti? faciunt hoc homines, quos in ſumma nequitia non ſolum libido et voluptas, verum etiam ipſius nequitiae fama delectat, ut multis in locis notas, ac veſtigia ſcelerum ſuorum relinqui velint. ardebat amore illius hoſpitae, propter quam hoſpitii jura violarat. hoc non ſolum sciri tum, verum etiam commemorari ſemper volebat. itaque ex illa ipſa re, quam, accuſante Agathino, geſſerat, Veneri potiſſimum deberi praemium ſtatuit, quae illam totam accuſationem, judiciumque conflarat. putarem te gratum in deos, ſi

hoc donum Veneri non de Sthenii bon
dediſſes, ſed de tuis : quod facere debu·
iſti, praeſertim cum tibi illo ipſo anno
Chelidone veniſſet hereditas. hic ego, ſ
hanc cauſam non omnium Siculorum ro
gatu recepiſſem: ſi hoc a me muneris no
univerſa provincia popoſciſſet: ſi me ani
mus, atque amor in rempublicam, exiſ
timatioque offenſa noſtri ordinis, ac ju
diciorum non hoc facere coëgiſſet, atqu
haec una cauſa fuiſſet, quod amicum, at
que hoſpitem meum Sthenium, quem i
quaeſtura mea ſingulariter dilexiſſem, d
quo optime exiſtimaſſem, quem in pro
vincia exiſtimationis meae ſtudioſiſſi
mum, cupidiſſimumque cognoſſem, tan
crudeliter, ſcelerate, nefarieque tractaſ
ſes: tamen digna cauſa eſſet, cur inimi
citias hominis improbiſſimi ſuſciperem
ut hoſpitis ſalutem, fortunaſque defende
rem. fecerunt hoc multi apud majore
noſtros: fecit etiam nuper homo clariſſi
mus, Cn. Domitius, qui M. Silanum
conſularem virum, accuſavit propter E
gritomari Tranſalpini hoſpitis injurias
putarem me idoneum, qui exemplum ſe
querer humanitatis, atque officii, propo

nerentque ſpem meis hoſpitibus, ac neceſſariis, quo tutiorem vitam ſeſe meo praeſidio victuros eſſe arbitrarentur. cum vero in communibus injuriis totius provinciae Sthenii quoque cauſa contineatur, multique uno tempore a me hoſpites, atque amici publice, privatimque defendantur: profecto vereri non debeo, ne quis hoc, quod facio, non exiſtimet me ſummi officii ratione impulſum, coactumque ſuſcepiſſe.
48 Atque, ut aliquando de rebus ab iſto cognitis, judicatiſque, et de judiciis datis dicere deſiſtamus; et quoniam facta iſtius in his generibus infinita ſunt, nos modum aliquem et finem orationi noſtrae, criminibuſque faciamus: pauca ex aliis generibus ſumemus. audiſtis ob jus dicundum Q. Varium dicere, procuratores ſuos iſti centum et triginta millia nummûm dediſſe: meminiſtis Q. Varii teſtimonium, remque hanc totam C. Sacerdotis, hominis ornatiſſimi, teſtimonio comprobari: ſcitis, Cn. Sertium, M. Modium, equites Romanos, ſexcentos praeterea cives Romanos, multoſque Siculos, dixiſſe, ſe iſti pecuniam ob jus dicundum dediſſe.

de quo crimine quid ego disputem, cum id totum positum sit in testibus? quid porro argumenter, qua de re dubitare nemo possit? an hoc dubitabit quisquam omnium, quin is venalem in Sicilia jurisdictionem habuerit, qui Romae totum edictum, atque omnia decreta vendiderit? quin is ab Siculis ob decreta interponenda pecuniam acceperit, qui M. Octavium Ligurem ob jus dicundum poposcerit? quod enim praeterea genus pecuniae cogendae praeteriit? quod non ab omnibus aliis praeteritum, excogitavit? ecqua res apud civitates Siculas expetitur, in qua aut honos aliquis sit, aut potestas, aut procuratio, quin eam rem tu ad tuum quaestum, nundinationemque hominum traduxeris? Dicta sunt priore actione 49
et privatim, et publice testimonia: legati Centuripini, Halesini, Catinenses, Panormitanique dixerunt, multarum praeterea civitatum: jam vero privatim plurimi: quorum ex testimoniis cognoscere potuistis, tota Sicilia per triennium neminem ulla in civitate senatorem factum esse *gratis*; neminem, ut leges eorum sunt, *suffragiis*: neminem, nisi istius imperio,

aut literis: atque in his omnibus ſenatoribus cooptandis, non modo ſuffragia nulla fuiſſe, ſed ne genera quidem ſpectata eſſe, ex quibus in eum ordinem cooptari liceret: neque cenſus, neque aetatis, neque caetera Siculorum jura valuiſſe. quicunque ſenator voluerit fieri, quamvis puer, quamvis indignus, quamvis ex eo loco, ex quo non liceret: ſi is pretio apud iſtum fieret idoneus ut vinceret, factum eſſe ſemper: non modo Siculorum nihil in hac re valuiſſe leges, ſed ne ab ſenatu quidem populoque Romano datas. quas enim leges ſociis amiciſque dat is, qui habet imperium a populo Romano, auctoritatem legum dandarum a ſenatu; hae debent et populi Romani, et ſenatus exiſtimari. Haleſini pro multis et magnis ſuis, majorumque ſuorum in rempublicam noſtram meritis atque beneficiis, ſuo jure nuper, L. Licinio, Q. Mucio conſulibus, cum haberent inter ſe controverſias de ſenatu cooptando, leges ab ſenatu noſtro petiverunt. decrevit ſenatus honorifico ſenatus-conſulto, ut his C. Claudius, Appii filius, Pulcher, praetor, de ſenatu co-

legeretur ; ut censu, ut [illegible] quae omnia, ante iſtum praetorem, et noſtrorum magiſtratuum auctoritate, et Haleſinorum ſumma voluntate valuerunt. ab iſto et praeco, qui voluit, iſtum ordinem pretio mercatus eſt : et pueri annorum ſenûm, ſeptenûmque denûm ſenatorium nomen nundinati ſunt : et, quod Haleſini, antiquiſſimi et fideliſſimi ſocii atque amici, Romae impetrarant, ut apud ſe ne ſuffragiis quidem fieri liceret, id pretio, ut fieri poſſèt, effecit. Agrigentini de ſenatu cooptando Scipionis leges antiquas habent. in quibus et eadem illa ſancta ſunt, et hoc amplius: cum Agrigentinorum duo genera ſint, unum veterum, alterum colonorum, quos T.

ro, quam ex veterum Agrigentinorum. iſte, qui omnia jura pretio exaequaſſet, omniumque rerum delectum atque diſcrimen pecunia ſuſtuliſſet: non modo illa, quae erant aetatis, ordinis, quaeſtuſque, permiſcuit? ſed etiam in his duobus generibus, civium novorum veterumque, delectum ordinemque turbavit. nam, cum eſſet ex veterum numero quidam ſenator demortuus, et cum ex utroque genere par numerus reliquus eſſet: veterem cooptari neceſſe erat legibus, ut is amplior numerus eſſet. quae cum ita ſe res haberet: tamen ad iſtum venerunt emptum locum illum ſenatorium non ſolum veteres, ſed etiam novi. fit, ut pretio novus vincat, literaſque a praetore auferat. Agrigentini ad iſtum legatos mittunt, qui eum leges doceant, conſuetudinemque omnium annorum demonſtrent: ut iſte intelligeret, ei ſe illum locum vendidiſſe, cui ne commercium quidem eſſe oporteret. quorum oratione iſte, cum pretium jam accepiſſet, ne tantulum quidem commotus eſt. idem fecit Heracleae. nam eo quoque colonos P. Rupilius deduxit: legeſque ſimiles de co-

optando senatu, ac de numero veterum a
novorum dedit. ibi non solum iste, ut a
pud caeteros, pecuniam accepit: sed eti
am genera veterum ac novorum, nume
rumque permiscuit. Nolite exspectare
dum omnes obeam oratione mea civita
tes. hoc uno complector crimine omnia
neminem isto praetore senatorem fie
potuisse, nisi qui isti pecuniam dedisse
hoc idem transfero in magistratus, cura
tiones, sacerdotia: quibus in rebus no
solum hominum jura, sed etiam deoru
religiones immortalium omnes repudia
vit. Syracusis lex est de religione, qua
in annos singulos Jovis sacerdotem so
titò capi jubebat: quod apud illos ampli
simum sacerdotium putatur. cum suffra
giis tres ex tribus generibus creati sun
res revocatur ad sortem. perfecerat is
imperio, ut pro suffragio Theomnasti
familiaris suus in tribus illis renuntiar
tur. in sorte, cui imperare non potera
exspectabant homines, quidnam actur
esset. homo, id quod erat facillimu
primo vetat sortiri: jubet extra sorte
Theomnastum renuntiari. negant id S
racusani per religiones sacrorum ul

modo fieri posse: fas denique negant es-
se. jubet ille sibi legem recitari. recita-
tur: in qua scriptum erat, 'ut, quot essent
'renuntiati, tot in hydriam sortes conji-
'cerentur: cujus nomen exisset, ut is ha-
'beret id sacerdotium.' iste, homo in-
geniosus et peracutus, Optime, inquit.
nempe scriptum ita est, 'quot renuntia-
'ti erunt.' quot ergo, inquit, sunt re-
nuntiati? responsum, tres. num quid i-
gitur oportet, nisi tres sortes conjici, u-
nam educi? nihil. conjici jubet tres, in
quibus omnibus scriptum esset nomen
Theomnasti. fit clamor maximus, cum
id universis indignum atque nefarium vi-
deretur. ita Jovis illud sacerdotium am-
plissimum per hanc rationem Theomnas-
52 to datur. Cephaloedi mensis est cer-
tus, quo mense sacerdotem maximum
creari oporteat. erat ejus honoris cupi-
dus Artemo quidam, Climachias cogno-
mine, homo sane locuples, et domi nobi-
lis: sed is fieri nullo modo poterat, si
Herodotus quidam adesset. ei locus ille
atque honos in illum annum ita deberi
putabatur, ut ne Climachias quidem con-
tra diceret. res ad istum defertur, et is-

haberentur, aut Herodoto praeſenti
nos adimeretur, (id quod iſte non l
rabat, Climachias minime volebat)
cogitat, (dixi jamdudum; non eſt h
acutior quiſquam, nec fuit) excogi
inquam, quemadmodum menſe illo l
timo comitia haberentur, nec tamen
rodotus adeſſe poſſet. eſt conſuetud
culorum, caeterorumque Graecor
quod ſuos dies, menſeſque congr
volunt cum ſolis lunaeque ratione,
nonnunquam, ſi quis diſcrepet, exim
unum aliquem diem, aut ſummùm,
duum ex menſe; quos illi ’εξαιρεσίμυς
nominant: item nonnunquam uno
longiorem menſem faciunt, aut bid
quae iſte cum cognoviſſet, novus aſ
logus, qui non tam caeli rationem, q
caelati argenti duceret, eximi jubet
diem ex menſe, ſed ex anno unum di
diatumque menſem; hoc modo, ut,
die (verbi cauſa) eſſe oporteret idus

nuarias, eo die kalendas Martias proscriberet. itaque fit, omnibus recusantibus et plorantibus. dies is erat legitimus comitiis habendis. eo modo sacerdos Climachias renuntiatus est. Herodotus, cum Roma revertitur, diebus ut ipse putabat, quindecim ante comitia, offendit eum mensem comitialem, comitiis jam abhinc triginta diebus habitis. tunc Cephaloeditani decreverunt intercalarium XLV dies longum, ut reliqui menses in suam rationem reverterentur. hoc si Romae fieri posset, certe aliqua ratione expugnasset iste, ut dies XLV inter binos ludos tollerentur, per quos solos judicium fieri posset.

53 Jam vero censores quemadmodum in Sicilia isto praetore creati sunt, operae pretium est cognoscere. ille enim est magistratus apud Siculos, qui diligentissime mandatur a populo, propter hanc causam, quod omnes Siculi ex censu quotannis tributa conferunt: in censu habendo potestas omnis aestimationis habendae, summaeque faciundae, censori permittitur. itaque eum populus, cui maximam fidem suarum rerum habebat, maxima cura deligit: et propter magni-

tius more deciditur
ta ac pretiosa aufer
mae erat: satis puta
pore venturum, si
ne aut alio mense,
haberentur, aut He
nos adimeretur, (id
rabat, Climachias
cogitat, (dixi jamdu
acutior quisquam,
inquam, quemadmo
timo comitia haberen
rodotus adesse posset.
culorum, caeterorum
quod suos dies, men
volunt cum solis lun
nonnunquam, si quis di
unum aliquem diem, au
duum ex mense; quos illi
nominant: item nonnun
longiorem mensem faciu
quae iste cum cognovisset
logus, qui non tam caeli ra
caelati ar[illegible] [illegible]ceret, e[illegible]
dien[illegible]

varie, quam improbe praedatus eſſet, multorum ex teſtimoniis cognoviſtis.
54 Sed, ne miremini, qua ratione hic tantum apud iſtum libertus potuerit, exponam vobis breviter, quid hominis ſit: ut et iſtius nequitiam, qui illum ſecum habuerit, eo praeſertim numero ac loco, et calamitatem provinciae cognoſcatis. in mulierum corruptelis, et in omni ejuſmodi luxuria atque nequitia, mirandum in modum reperiebam hunc Timarchidem ad iſtius flagitioſas libidines, ſingularemque nequitiam natum, atque aptum fuiſſe: inveſtigare, adire, appellare, corrumpere, quidvis facere in ejuſmodi rebus, quamvis callide, quamvis audacter, quamvis impudenter: eundem mira quaedam excogitare genera furandi. nam ipſum Verrem, tantum avaritia ſemper hiante, atque imminenti fuiſſe; ingenio et cogitatione nulla: ut, quidquid ſua ſponte faciebat, item ut vos Romae cognoviſtis, eripere potius, quam fallere videretur. haec vero hujus erat ars, et malitia miranda, quod acutiſſime tota provincia, quid cuique accidiſſet, quid cuique eſſet neceſſe, indagare et odorari ſo-

lebat: omnium adversarios, omnium inimicos diligenter cognoscere, colloqui, attentare; ex utraque parte causas, voluntates perspicere, facultates et copias: quibus opus esset, metum afferre: quibus expediret, spem ostendere: accusatorum, et quadruplatorum quidquid erat, habebat in potestate: quod cuique negotii conflare volebat, nullo labore faciebat: istius omnia decreta, imperia, literas peritissime, et callidissime venditabat. ac non solum erat administer istius cupiditatum, verum etiam ipse sui meminerat aeque. non solum nummos, si qui isti exciderant, tollere solebat, ex quibus pecuniam maximam fecit; sed etiam voluptatum, flagitiorumque istius ipse reliquias colligebat. itaque in Sicilia non Athenionem, qui nullum oppidum cepit; sed Timarchidem fugitivum omnibus oppidis per triennium scitote regnasse: in Timarchidis potestate sociorum populi Romani antiquissimorum, atque amicissimorum liberos, matresfamilias, *bona*, fortunasque omnes fuisse. is igi*tur, ut* dico, Timarchides in omnes ci*vitates*, accepto pretio, censores dimisit.

comitia, iſto praetore, cenſorum, ne ſi-
55 mulandi quidem cauſa, fuerunt. Jam hoc impudentiſſime: palam (licebat enim videlicet legibus) ſingulis cenſoribus denarii trecenti ad ſtatuam praetoris imperati ſunt. cenſores CXXX facti ſunt. pecuniam illam ob cenſuram contra leges clam dederunt; haec denariûm XXXIX millia palam ſalvis legibus contulerunt in ſtatuam. primum quò tantam pecuniam? deinde quamobrem cenſores ad ſtatuam tibi conferebant? ordo aliquis, cenſorum eſt collegium? genus aliquod hominum? nam aut publice civitates iſtos honores habent: aut generatim homines, ut aratores, ut mercatores, ut navicularii. cenſores quidem quî magis, quam aediles? ob beneficium? ergo hoc fatebere, abs te haec petita eſſe: nam empta non audebis dicere. te eos magiſtratus hominibus, beneficii, non reipublicae cauſa, permiſiſſe? hoc autem cum tute fatebere, quiſquam dubitabit, quin tu iſtam apud populos provinciae iſtius invidiam atque offenſionem, non ambitionis, neque beneficiorum collocandorum, ſed pecuniae conciliandae cauſa ſuſceperis? itaque illi

censores fecerunt idem, quod in nostra republica solent ii, qui per largitionem magistratus adepti sunt: dederunt operam, ut ita potestatem gererent, ut illam lacunam rei familiaris explerent. sic census habitus est, te praetore, ut eo censu nullius civitatis respublica posset administrari. nam locupletissimi cujusque census extenuarant, tenuissimi auxerant. itaque in tributis imperandis tantum oneris plebi imponebatur, ut etiamsi homines tacerent, res ipsa illum censum repudiaret: id quod intelligi facillime re ipsa potest. Nam L. Metellus, qui, post- 56
eaquam ego inquirendi causa in Siciliam veni, repente Letilii adventu, istius non modo amicus, verum etiam cognatus factus est; is, quod videbat istius censum stare nullo modo posse, eum censum observari jussit, qui viro fortissimo, atque innocentissimo Sex. Peducaeo praetore habitus esset. erant enim tum censores legibus facti, delecti a suis civitatibus: quibus, si quid commisissent, poenae legibus erant constitutae. te autem praetore, qui censor aut legem metueret, qua non tenebatur, quoniam creatus lege

non erat; aut animadverſionem tuam, cum id, quod abs te emerat, vendidiſſet? teneat jam ſane meos teſtes Metellus: cogat alios laudare, ſicut in multis conatus eſt: modo haec faciat, quae facit. quis enim unquam tanta a quoquam contumelia, quis tanta ignominia affectus eſt? quinto quoque anno Sicilia tota cenſetur. erat cenſa praetore Peducaeo. quintus annus cum te praetore incidiſſet, cenſa denuo eſt. poſtero anno L. Metellus mentionem tui cenſus fieri vetat: cenſores dicit de integro ſibi creari placere: interea Peducaeanum cenſum obſervari jubet. hoc ſi tuus inimicus tibi feciſſet, tamen etſi animo aequo provincia tuliſſet, inimici judicium grave videretur. fecit amicus recens, et cognatus voluntarius. aliter enim, ſi provinciam retinere, ſi ſalvus ipſe in provincia vellet eſſe,
57 facere non potuit. Expectas etiam, quid hi judicent? ſi tibi magiſtratum abrogaſſet, minore ignominia te affeciſſet, quam cum ea, quae in magiſtratu geſſiſti, ſuſtulit, atque irrita juſſit eſſe. neque in hac re ſola fuit ejuſmodi; ſed, antequam ego in Siciliam veni, in maximis rebus,

ac plurimis. nam et Heraclio Syracusano tuos illos palaestritas bona restituere jussit, et Epicrati Bidinos, et pupillo Drepanitano A. Claudium: et, nisi mature Letilius in Siciliam venisset cum literis, minus xxx diebus Metellus totam triennii praeturam tuam rescidisset. et, quoniam de ea pecunia, quam tibi ad statuam censores contulerunt, dixi: non mihi praetermittendum videtur ne illud quidem genus pecuniae conciliatae, quam tu a civitatibus statuarum nomine coëgisti. video enim ejus pecuniae summam esse pergrandem: ad H-S cxx millia. tantum conficitur ex testimoniis, ac literis civitatum: et iste hoc concedit, nec potest aliter dicere. quare cujusmodi putamus esse illa, quae negat, cum haec tam improba sint, quae fatetur? quid enim vis constitui? consumptam esse omnem istam pecuniam in statuis? fac ita esse. tamen hoc ferendum nullo modo est, tantam ab sociis pecuniam auferri, ut omnibus in angiportis praedonis improbissimi statuae *ponantur*, qua vix tuto transiri posse videatur.

deatur. Verum ubi tandem, aut in 58
quibus statuis ista tanta pecunia con-

ſumpta eſt? conſumetur, inquies. ſcilicet expectemus legitimum illud quinquennium. ſi hoc intervallo non conſumpſerit; tum denique nomen ejus de repetundis pecuniis ſtatuarum nomine deferamus. reus eſt maximus, plurimiſque criminibus in judicium vocatus. H-S cxx millia ex hoc uno genere capta videmus. ſi condemnatus erit: non, opinor, id ages, ut iſta pecunia quinquennio conſumatur in ſtatuis. ſin abſolutus eris: quis erit tam amens, qui te, ex tot, tantiſque criminibus elapſum, poſt quinquennium ſtatuarum nomine arceſſat? ita ſi neque adhuc conſumpta iſta pecunia eſt, et eſt perſpicuum non conſumptum iri: licet jam intelligamus, inventam eſſe rationem, quare et iſte H-S cxx millia uno genere conciliarit, et ceperit: et caeteri, ſi a vobis hoc erit comprobatum, quam volent magnas hoc nomine pecunias capere poſſint. ut jam videamur non a pecuniis capiendis homines abſterrere; ſed, cum genera quaedam pecuniarum capiendarum comprobarimus, honeſta nomina turpiſſimis rebus imponere. etenim, ſi C. Verres H-S cxx millia popu-

lum, verbi gratia, Centuripinum popoſciſſet, eamque ab his pecuniam abſtuliſſet: non opinor, eſſe dubium, quin eum, ſi tum id planum fieret, condemnari neceſſe eſſet. quid, ſi eundem populum H-S ccc millia popoſcit, eaque coegit, atque abſtulit? num idcirco abſolvetur, quod adſcriptum eſt, eam pecuniam datam ſtatuarum nomine? non, opinor: niſi forte id agimus, non ut magiſtratibus noſtris moram accipiendi, ſed ut ſociis cauſam dandi afferre videamur. quod ſi quem ſtatuae magnopere delectant, et ſi quis earum honore et gloria ducitur; is haec tamen conſtituat neceſſe eſt: primum, averti pecuniam domum non placere: deinde, ipſarum ſtatuarum modum quendam eſſe oportere: deinde illud, certe ab invitis, exigi non oportere. Ac de a- 59
vertenda pecunia, quaero abs te, utrum ipſae civitates ſolitae ſint ſtatuas tibi faciendas locare ei, cui poſſent optima conditione locare, an aliquem curatorem praeficere, qui ſtatuis faciendis praeeſſet, an tibi, an cui tu imperaſſes, adnumerare pecuniam? nam ſi per eos ſtatuae fiebant, a quibus tibi iſte honos habebatur: an-

dio. sin Timarchidi pecunia numerabatur: desine, quaeso, simulare, te, cum in manifesto furto teneare, gloriae studiosum, ac monumentorum fuisse. quid vero? modum statuarum haberi nullum placet? atqui habeatur necesse est. etenim sic considerate. Syracusana civitas (ut eam potissimum nominem) dedit ipsi statuam: est honos. et patri: bella haec pietatis, et quaestuosa simulatio. et filio: ferri hoc potest; hunc enim puerum non oderant. verum quoties, et quot nominibus a Syracusanis statuas auferes? ut in foro statuerent, abstulisti: ut in curia, coëgisti: ut pecuniam conferrent in eas statuas, quae Romae ponerentur, imperasti: ut iidem darent homines aratorum nomine; dederunt: ut iidem pro parte in commune Siciliae conferrent; etiam id contulerunt. una civitas cum tot nominibus pecuniam contulerit, idemque hoc civitates caeterae fecerint: non res ipsa vos admonet, ut putetis, modum aliquem huic cupiditati constitui oportere? quod si hoc voluntate sua nulla civitas fecit: si omnes imperio, metu, vi, malo adductae, tibi pecuniam statuarum nomine contu-

lerunt: per deos immortales! num cu
dubium esse poterit, quin, etiam si qui
statuerit, accipere ad statuas licere, idem
tamen statuat, eripere certe non licere:
primum igitur in hanc rem testem totan
Siciliam citabo: quae mihi una voce sta
tuarum nomine magnam pecuniam pe
vim coactam esse demonstrat. nam lega
tiones omnium civitatum in postulati
communibus, quae fere omnia ex tui
injuriis nata sunt, etiam hoc ediderunt
'ut statuas ne cui, nisi cum is de provin
'cia decessisset, pollicerentur.' To
praetores in Sicilia fuerunt: toties apu
majores nostros Siculi senatum adierunt
toties hac memoria: tamen hujusce nov
postulati genus atque principium tu
praetura attulit. quid enim tam novun
non solum re, sed genere ipso postular
di? nam caetera, quae sunt in iisdem po
tulatis de injuriis tuis, sunt nova: sed ta
men non novo modo postulantur. re
gant et orant Siculi patres conscripto
ut nostri magistratus posthac decumas le
ge Hieronica vendant. tu primus con
tra vendideras: audio. ne, in cellam quo
imperatur, aestiment: hoc quoque prop

ter tuos ternos denarios nunc primum poſtulatur: ſed genus iſtud poſtulandi non eſt novum. ne abſentis nomen recipiatur: ex Sthenii calamitate,et tua natum eſt injuria. caetera non colligam. ſunt omnia Siculorum poſtulata ejuſmodi, ut crimina collecta in unum te reum eſſe videantur. quae tamen omnia novas injurias habent, ſed poſtulationum formulas uſitatas. hoc poſtulatum de ſtatuis ridiculum eſſe videatur ei,qui rem,ſententiamque non perſpiciat. poſtulant enim, non, uti ne cogantur ſtatuere. quid igitur? ut ipſis ne liceat. quid eſt hoc? petis a me, quod in tua poteſtate eſt, ut id tibi facere non liceat? pete potius, ne quis te invitum polliceri, aut facere cogat. nihil ergo, inquit. negabunt enim omnes ſe coëgiſſe. ſi me ſalvum eſſe vis, mihi impone iſtam vim, ut omnino mihi non liceat polliceri. ex tua praetura primum nata eſt haec poſtulatio: qua cum utuntur, hoc ſignificant, atque adeo aperte oſtendunt, ſeſe ad ſtatuas tuas pecuniam, metu ac malo coactos, invitiſſimos contuliſſe. quid, ſi hoc non dicant, tibi non neceſſe ſit ipſi id confiteri? vide,

[illegible]
vincia Sicilia gravior homo, atque honestior, testimonium vehementius dixerit, sicuti Siculi multi primarii viri multa dixerunt, te statim hoc istis tuis defensoribus dicere: ‘inimicus est propterea, ‘quod arator est.’ itaque uno genere, opinor, circumscribere habetis in animo genus hoc aratorum, quod eos infenso animo, atque inimico venisse dicatis, quia fuerit in decumis iste vehementior. ergo aratores, inimici omnes, adversarii sunt: nemo eorum est, quin perisse te cupiat. omnino praeclare te habes, cum is ordo, atque id genus hominum, quod optimum atque honestissimum est, a quo uno et summa reipublicae et illa provincia max-

mas. concedo; non quaero, jure, an injuria ſint inimici. quid ergo illae ſibi ſtatuae equeſtres inauratae volunt, quae populi Romani oculos animoſque maxime offendunt, propter aedem Vulcani? nam inſcriptum eſſe video, quandam ex his ſtatuam aratores dediſſe. ſi honoris cauſa ſtatuam dederunt, inimici non ſunt. credamus teſtibus: tum enim honori tuo, nunc jam religioni ſuae conſulunt. ſin autem metu coacti dederunt, confiteare neceſſe eſt, te in provincia pecuniam ſtatuarum nomine per vim, ac metum coëgiſſe. utrum tibi commodum eſt, elige.

62 Equidem libenter hoc jam crimen de ſtatuis relinquam, ut mihi tu illud concedas, quod tibi honeſtiſſimum eſt, aratores tibi ad ſtatuam honoris tui cauſa, voluntate ſua, contuliſſe. da mihi hoc. jam tibi maximam partem defenſionis praecideris. non enim poteris aratores tibi iratos eſſe, atque inimicos, dicere. ô cauſam ſingularem! ô defenſionem miſeram, ac perditam! nolle hoc accipere reum ab accuſatore, et eum reum, qui praetor in Sicilia fuerit, aratores ei ſtatuam ſua voluntate ſtatuiſſe: aratores de eo bene ex-

ipſe existimare vult, ad istius honores atque monumenta pecuniam non voluntate ſua contuliſſe. atque ut hoc totum facillime intelligi poſſit, quem voles eorum teſtium, quos produxero, qui ex Sicilia teſtes ſint, ſive togatum velis, ſive Siculum, rogato, et eum, qui tibi inimiciſſimus eſſe videbitur, qui ſe ſpoliatum a te dicit; ecquid ſuo nomine in tuam ſtatuam contulerit. neminem reperies, qui neget: etenim omnes dederunt. quemquam igitur putas dubitaturum, quin is, quem inimiciſſimum tibi eſſe oporteat, qui abs te graviſſimas injurias acceperit, pecuniam ſtatuae nomine dederit, vi, atque imperio adductus, non officio ac voluntate? at huius

Lilybaei negotiantur, eſſet coactum: quoniam intelligitis, ipſius quoque confeſſi-
3 one ab invitiſſimis coactam eſſe. Venio nunc ad civitates Siciliae: de quibus facillime judicium fieri voluntatis poteſt. an etiam Siculi inviti contulerunt? non eſt probabile. etenim ſic C. Verrem praeturam in Sicilia geſſiſſe conſtat, ut, cum utriſque ſatisfacere non poſſet, et Siculis, et togatis; officii potius in ſocios, quam ambitionis in cives rationem duxerit. itaque eum non ſolum PATRONUM iſtius inſulae, ſed etiam SOTERA inſcriptum vidi Syracuſis. hoc quantum eſt? ita magnum, ut Latino uno verbo exprimi non poſſit. is eſt nimirum 'Soter,' qui ſalutem dedit. hujus nomine etiam dies feſti agitantur, pulchra illa Verrea, non quaſi Marcellea, ſed pro Marcelleis: quae illi iſtius juſſu ſuſtulerunt. hujus fornix in foro Syracuſis eſt, in quo nudus filius ſtat: ipſe autem ex equo nudatam ab ſe provinciam proſpicit. hujus ſtatuae omnibus locis: quae hoc demonſtrare videntur, propemodum non minus multas ſtatuas iſtum poſuiſſe Syracuſis, quam abſtuliſſe. huic etiam Romae videmus in

basi statuarum, maximis literis incisum, A COMMUNI SICILIAE datas. quamobrem? quî hoc probari potest cuiquam, tantos honores habitos esse ab invitis? Hic tibi etiam multo magis, quam ante 64 in aratoribus, videndum et considerandum est, quid velis. magna res est. utrum tibi Siculos, publice, privatimque amicos, an inimicos existimari vis? si inimicos, quid te futurum est? quo confugies? ubi nitere? modo aratorum honestissimorum hominum, ac locupletissimorum, et Siculorum, et civium Romanorum numerum abs te abalienasti: nunc de Siculis civitatibus quid ages? dices tibi Siculos esse amicos? quî poteris? qui (quod nullo in homine antea fecerant, ut in eum publice testimonium dicerent, cum praesertim ex ea provincia condemnati sint complures, qui ibi praetores fuerunt, duo soli absoluti) huc conveniunt cum literis, veniunt cum mandatis, veniunt cum testimoniis publicis: qui, si te publice laudarent, tamen id more potius suo, quam merito tuo, facere viderentur: hi cum de tuis factis publice conqueruntur, nonne hoc indicant, tantas esse injurias,

ut multo maluerint de ſuo more decedere, quam de tuis moribus non dicere? confitendum eſt igitur tibi neceſſario, Siculos inimicos eſſe, qui quidem et in te graviſſima poſtulata conſulibus ediderint, et me, ut hanc cauſam, ſalutiſque ſuae defenſionem ſuſciperem, obſecrarint: qui cum a praetore prohiberentur, a quatuor quaeſtoribus impedirentur, omnium minas, atque omnia pericula, pro ſalute ſua, levia duxerint: qui priore actione ita teſtimonia graviter, vehementerque dixerint, ut Artemonem Centuripinum legatum, et publice teſtem, Q. Hortenſius accuſatorem, non teſtem eſſe diceret. etenim cum propter virtutem, et fidem cum Androne, homine honeſtiſſimo, et certiſſimo, tum etiam propter eloquentiam, legatus a ſuis civibus electus eſt, ut poſſet multas iſtius et varias injurias, quam apertiſſime vobis, planiſſimeque explicare.

65 Dixerunt Haleſini, Catinenſes, Tyndaritani, Ennenſes, Herbitenſes, Agyrinenſes, Netinenſes, Segeſtani. numerare omnes non eſt neceſſe. ſcitis quam multi, et quam multa priore actione dixerint. nunc et illi, et

reliqui dicent. omnes denique hoc in hac cauſa intelligent, hoc animo eſſe Siculos, ut, ſi in iſtum animadverſum non ſit, ſibi relinquendas domos, ac ſedes ſuas, et ex Sicilia decedendum, atque adeo fugiendum eſſe arbitrentur. hos homines tu perſuadebis ad honores, atque amplitudinem tuam, pecunias maximas voluntate ſua contuliſſe? credo, qui te in tua civitate incolumem eſſe nollent, hi monumenta tuae formae, ac nominis, in ſuis civitatibus eſſe cupiebant. res declaravit, ut cupierint. jamdudum enim mihi nimium tenuiter Siculorum erga te voluntatis argumenta colligere videor, utrum ſtatuas voluerint tibi ſtatuere, an coacti ſint. de quo homine hoc auditum eſt unquam, quod tibi accidit, ut ejus in provincia ſtatuae, in locis publicis poſitae, partim etiam in aedibus ſacris, per vim, per univerſam multitudinem dejicerentur? tot homines in Aſia nocentes, tot in Africa, tot in Hiſpania, Gallia, Sardinia, tot in ipſa Sicilia fuerunt: ecquo de homine hoc unquam audivimus? novum eſt, Judices: in Siculis quidem, et in omnibus Graecis, monſtri ſimile.

non crederem hoc de ſtatuis, niſi jacentes revulſaſque vidiſſem: propterea quod apud omnes Graecos hic mos eſt, ut honorem hominibus habitum in monumentis hujuſmodi nonnulla religione deorum conſecrari arbitrentur. itaque cum Rhodii bellum illud prope ſoli ſuperius cum Mithridate rege geſſerint, omneſque ejus copias, acerrimumque impetum, moenibus, litoribus, claſſibuſque ſuis exceperint: cum et regis inimici praeter ceteros eſſent; ſtatuam ejus, quae erat apud ipſos in celeberrimo urbis loco, ne tum quidem in ipſis urbis periculis attigerunt. forſitan vix convenire videretur, quem ipſum hominem cuperent evertere, ejus effigiem ſimulacrumque ſervare: ſed tamen videbam, apud eos cum eſſem, et religionem eſſe quandam in his rebus, a majoribus traditam, et hoc diſputare: cum ſtatua ſe ejus habuiſſe temporis rationem, quo poſita eſſet; cum homine vero, quo gereret bellum, atque hoſtis
66 eſſet. Videtis igitur conſuetudinem, religionemque Graecorum, quae monumenta hoſtium in bello ipſo ſoleat defendere, eam ſumma in pace praetoris po-

puli Romani statuis praesidio non fuisse. Taurominitani, quorum est civitas foederata, homines quietissimi, qui maxime ab injuriis nostrorum magistratuum remoti consuerant esse, praesidio foederis: hi tamen istius evertere statuam non dubitaverunt. qua ablata, basin tamen in foro manere voluerunt: quod gravius in istum fore putabant, si scirent homines, statuam ejus a Taurominitanis esse dejectam, quam si nullam unquam positam arbitrarentur. Tyndaritani dejecerunt in foro: et eadem de causa equum inanem reliquerunt. Leontinis, misera in civitate atque inani, tamen istius, in gymnasio, statua dejecta est. nam quid ego de Syracusanis loquar, quod non est proprium Syracusanorum, sed et illorum commune, et conventus illius, ac prope totius provinciae? quanta illuc multitudo, quanta vis hominum convenisse dicebatur tum, cum statuae sunt illius dejectae atque eversae? at quo loco? celeberrimo ac religiosissimo: ante ipsum Serapim, in primo aditu vestibuloque templi. quod nisi Metellus hoc tam graviter egisset, atque illam rem imperio edicto-

que prohibuiſſet: veſtigium ſtatuarum iſtius in tota Sicilia nullum eſſet relictum. atque ego hoc non vereor, ne quid horum non modo impulſu, verum omnino adventu meo factum eſſe videatur. omnia iſta ante facta ſunt, non modo, quam ego Siciliam, verum etiam quam iſte Italiam attigit. dum ego in Sicilia ſum, nulla ſtatua dejecta eſt. poſteaquam illinc
67 diſceſſi, quae geſta ſunt, cognoſcite. Centuripinorum ſenatus decrevit, populuſque juſſit, ut, quae ſtatuae C. Verris ipſius, et patris, et filii, eſſent, eas quaeſtores demoliendas locarent: dumque ea demolitio fieret, ſenatores ne xxx minus adeſſent. videte gravitatem civitatis, et dignitatem. neque eas in urbe ſua ſtatuas eſſe voluerunt, quas inviti per vim atque imperium dediſſent; neque ejus hominis, in quem ipſi cum graviſſimo teſtimonio publice, quod nunquam antea, Romam mandata legatoſque miſiſſent: et id gravius eſſe putaverunt, ſi publico conſilio, quam ſi per vim multitudinis factum videretur. cum hoc conſilio ſtatuas Centuripini publice ſuſtuliſſent, audit Metellus: graviter fert: evocat ad ſe

Metello non irascor, neque ei suam pur-
gationem eripio, qua ille apud omnes u-
titur, ut nihil malitiose, neque consulto
fecisse videatur. Jam igitur est ita 65
perspicuum, ut negare non possis, nullam
tibi statuam voluntate cujusquam datam:
nullam pecuniam statuarum nomine, nisi
vi expressam et coactam. quo quidem
in crimine non illud solum intelligi volo;
te ad statuas, H-S cxx. millia coëgisse:
sed multo etiam illud magis, quod simul
demonstrandum est, quantum odium in
te aratorum, quantum omnium Siculo-
rum sit, et fuerit. in quo quae vestra de-
fensio futura sit, conjectura assequi non
queo. oderunt Siculi: togatorum enim
causa multa feci. at hi quidem acerrimi,
inimicissimique sunt. inimicos habeo ci-
ves Romanos: quod sociorum commoda
ac jura defendi. at socii in hostium nu-
mero se abs te habitos queruntur. ara-
tores inimici sunt propter decumas. quid?
qui agros immunes liberosque arant, cur
oderunt? cur Halesini? cur Centuripini?
cur Segestani? cur Halicienses? quod
genus hominum, quem numerum, quem
ordinem proferre possis, qui te non ode-

rit, ſive civium Romanorum, ſive Siculorum? ut etiam ſi cauſam, cur te oderint, non poſſim dicere, tamen illud dicendum putem: ‘ quem omnes mortales oderint, ‘ eum quoque vobis odio eſſe oportere.’ an hoc dicere audebis; utrum de te aratores, utrum denique Siculi univerſi bene an male exiſtiment, ad rem id non pertinere? neque tu hoc dicere audebis: neque, ſi cupias, licebit. eripiunt enim tibi iſtam orationem contemnendorum Siculorum, atque aratorum, ſtatuae illae equeſtres, quas tu paulo ante, quam ad urbem venires, poni, inſcribique juſſiſti, ut omnium inimicorum animos, accuſatorumque tardares. quis enim tibi moleſtus eſſet, aut quis appellare auderet, cum videret ſtatuas ab negotiatoribus, ab aratoribus, a communi Siciliae? quod eſt aliud in illa provincia genus humanum? nullum. ergo ab univerſa provincia, generatim a ſingulis ejus partibus non ſolum diligitur, ſed etiam ornatur. quis hunc attingere audeat? potes igitur dicere, nihil tibi obeſſe oportere aratorum, negotiatorum, Siculorumque omnium teſtimonia, cum, eorum nominibus in

ſtatuarum inſcriptione poſitis, omnem
ſperaris invidiam atque infamiam tu
poſſe extinguere? an, quorum auctori
te tu ſtatuas cohoneſtare tuas cona
es, eorum ego dignitate accuſation
meam comprobare non potero? niſi f
te, quod apud publicanos gratioſus fu
ti, in ea re ſpes te aliqua conſolat
quae gratia, ne quid tibi prodeſſe poſ
ego mea diligentia perfeci: ut etiam
eſſe deberet, tu tua ſapientia curaſti.
enim rem totam, Judices, breviter co
noſcite. In ſcriptura Siciliae pro m
giſtro eſt quidam L. Carpinatius, qui
ſui quaeſtus cauſa, et fortaſſe quod ſo
orum intereſſe arbitrabatur, bene pe
tus in iſtius familiaritatem ſeſe dedit.
cum praetorem circum omnia fora ſec
retur, neque ab eo unquam diſceder
in eam jam venerat familiaritatem, co
ſuetudinemque in vendendis iſtius dec
tis et judiciis, tranſigendiſque negotiis
prope alter Timarchides numeraret
hoc erat etiam capitalior, quod idem p
cuniam iis, qui ab iſto aliquid mercaba
tur, foenori dabat. ea autem foenera
erat hujuſmodi, Judices, ut etiam

quaestus huic caderet. nam, quas pecunias his ferebat expensas, quibuscum contrahebat; aut scribae istius, aut Timarchidi, aut etiam ipsi isti referebat acceptas: idem praeterea pecunias istius extraordinarias grandes suo nomine foenerabatur. hic primo Carpinatius antequam in istius tantam familiaritatem pervenisset, aliquoties ad socios literas de istius injuriis miserat. Canuleius vero, qui in portu Syracusis operas dabat, furta quoque istius permulta nominatim ad socios perscripserat ea, quae sine portorio Syracusis erant exportata: portum autem, et scripturam eadem societas habebat. ita factum est, ut essent permulta, quae ex societatis literis dicere in istum, ac proferre possemus. verum accidit, ut Carpinatius, qui jam cum isto summa consuetudine, praeterea re, ac ratione conjunctus esset, crebras postea literas ad socios de istius summis officiis in rem ommunem, beneficiisque mitteret. et-
nim cum iste omnia, quaecunque Car-
inatius postulabat, facere ac decernere
lebat; tum ille etiam plura scribebat ad
cios: ut, si posset, quae antea scripse-

rat, ea plane extingueret. ad extremum vero, cum iste jam decedebat, ejusmodi literas ad eos misit, ut huic frequentes obviam prodirent, gratiasque agerent; facturos se, si quid imperasset, studiose pollicerentur. itaque socii fecerunt: vetere instituto publicanorum, non quod istum ullo honore dignum arbitrarentur, sed quod sua interesse putabant, se memores, gratosque existimari, gratias isti egerunt: Carpinatium saepe ad se de ejus officiis literas misisse dixerunt. Iste 7
cum respondisset, se ea libenter fecisse, operasque Carpinatii magnopere laudasset: dat amico suo cuidam negotium, qui tum magister erat ejus societatis, ut diligenter caveret, atque prospiceret, ne quid esset in literis sociorum, quod contra suum caput, atque existimationem valere posset. itaque ille multitudine sociorum remota, decumanos convocat: rem defert. statuunt illi, atque decernunt, ut eae literae, quibus existimatio C. Verris laederetur, removerentur: operaque daretur, ne ea res C. Verri fraudi esse posset. *si ostendo*, hoc decrevisse decumanos: *si* planum facio hoc decreto remo-

tua esse literas, quid expectatis amplius? possumne rem magis judicatam afferre? magis reum condemnatum in judicium adducere? at, quorum judicio condemnatum? nempe eorum, quos ii, qui severiora judicia desiderant, arbitrantur res judicare oportere; publicanorum judicia, quos videlicet nunc populus judices poscit: de quibus, ut eos judices habeamus, legem ab homine non nostri generis, non ex equestri loco profecto, sed nobilissimo, promulgatam videmus. decumani, hoc est, principes, et quasi senatores publicanorum, removendas de medio literas censuerunt. habeo ex iis, qui affuerunt, quos producam, homines honestissimos, ac locupletissimos, istos ipsos principes equestris ordinis: quorum splendore vel maxime istius, qui legem promulgavit, oratio et causa nititur. venient in medium; dicent, quid statuerint. profecto, si recte homines novi, non mentientur. literas enim communes de medio removere potuerunt: fidem suam, et religionem removere non possunt. *ergo equites* Romani, qui te suo *judicio condemnarunt*, horum judicio

condemnari noluerunt. vos nunc utrum
illorum judicium, an voluntatem sequi
malitis, considerate. At vide, quid tu 72
amicorum tuorum studium, quid tuum
consilium, quid sociorum voluntas ad-
juvet. dicam paulo promptius: (neque
enim jam vereor, ne quis hoc me magis
accusatorie, quam libere, dixisse arbitre-
tur) si istas literas non, decreto decuma-
norum, magistri removissent; tantum
possem in te dicere, quantum in literis
invenissem. nunc, decreto isto facto, li-
terisque remotis, tantum mihi licet dice-
re, quantum possum; tantum judici sus-
picari, quantum velit. dico, te maximum
pondus auri, argenti, eboris, purpurae,
plurimam vestem Melitensem, plurimam
stragulam, multam Deliacam supellecti-
lem, plurima vasa Corinthia, magnum
numerum frumenti, vim mellis maxi-
mam, Syracusis exportasse: his pro re-
bus, quod portorium non esset datum,
literas ad socios misisse L. Canuleium, qui
in portu operas daret. satisne magnum
hoc crimen videtur? nullum, opinor,
majus. quid defendet Hortensius? *postu-
labit, ut* literas Canuleii proferam? crimen

hujusmodi, nisi literis confirmetur, inane esse dicet? clamabo, literas remotas esse de medio: decreto sociorum erepta mihi esse istius indicia, ac monumenta furtorum: aut hoc contendat nunquam esse factum: aut omnia tela excipiat necesse est. negas esse factum? placet mihi ista defensio: descendo: aequa enim conditio, aequum certamen proponitur. producam testes, et producam plures eodem tempore: quoniam tum, cum actum est, una fuerunt: nunc quoque una sunt: cum interrogabuntur, obligentur non solum jurisjurandi, atque existimationis periculo, sed etiam communi inter se conscientia. si planum fit, hoc ita, quemadmodum dico, esse factum, num poteris dicere, Hortensi, nihil in istis fuisse literis, quod Verrem laederet? non modo id non dices; sed ne illud quidem tibi dicere licebit, tantum, quantum ego dicam, non fuisse. ergo hoc vestro consilio, et gratia perfecistis, ut quemadmodum paulo ante dixi, et mihi summa facultas ad accusandum daretur, et judicibus libera potestas ad
73 credendum. Quod cum ita sit, nihil fingam tamen. meminero, me non sump-

ſiſſe, quem accuſarem: ſed recepiſſe, quos defenderem: vos ex me cauſam non a me prolatam, ſed ad me delatam, audire oportere: me Siculis ſatis eſſe facturum, ſi, quae cognovi in Sicilia, quae accepi ab ipſis, diligenter expoſuero: populo Romano, ſi nullius vim, nullius potentiam pertimuero: vobis, ſi facultatem vere, atque honeſte judicandi, fide, et diligentia mea fecero: mihimet, ſi ne minimum quidem de eo curriculo vitae, quod mihi ſemper propoſitum fuit, deceſſero. quapropter nihil eſt, quod metuas, ne quid in te confingam: etiam quod laetere, habes. multa enim, quae ſcio abs te eſſe commiſſa, quod aut nimium turpia, aut parum credibilia ſunt, praetermittam. tantum agam de hoc toto nomine ſocietatis: ut jam ſcire poſſis: quaeram, decretumne ſit. cum id invenero: quaeram, remotaene ſint literae. cum id quoque conſtabit, vos jam, me tacito, intelligetis, ſi illi, qui hoc iſtius cauſa decreverunt, equites Romani, nunc iidem in eum judices eſſent, iſtum ſine dubio condemnarent, de quo literas eas, quae iſtius furta indicarent, et ad ſe miſ-

as, et ſuo decreto remotas ſcirent eſſe. quem igitur ab iis equitibus Romanis, qui iſtius cauſa cupiunt omnia, qui ab eo benigniſſime tractati ſunt, condemnari neceſſe eſſet: is a vobis, Judices, ulla vi, aut ratione abſolvi poteſt? ac, ne forte ea, quae remota de medio, atque erepta vobis ſunt, omnia ita condita fuiſſe, atque ita abdite latuiſſe videantur, ut hac diligentia, quam ego a me expectari maxime puto, nihil horum inveſtigari, nihil aſſequi potuerit: quae conſilio aliquo, aut ratione inveniri potuerunt, inventa ſunt, Judices. manifeſtis in rebus hominem jam teneri videbitis. nam quod in publicanorum cauſis, vel plurimum aetatis meae verſor, vehementerque illum ordinem obſervo, ſatis commode mihi videor eorum conſuetudinem uſu,
74 tractandoque cognoſſe. Itaque ut hoc comperi, remotas eſſe literas ſocietatis; habui rationem annorum, per quos iſte in Sicilia fuiſſet: deinde quaeſivi, quod erat inventu facillimum, qui per eoſdem annos magiſtri iſtius ſocietatis fuiſſent. ſciebam enim hanc magiſtrorum, qui tabulas haberent, conſuetudinem eſſe, ut

cum tabulas novo magiſtro traderent, exempla literarum ipſi habere non nollent. itaque ad L. Vibium, equitem Romanum, virum primarium, quem reperiebam magiſtrum fuiſſe eo ipſo anno, qui mihi maxime quaerendus erat, primum veni. ſane homini praeter opinionem improviſò incidi. ſcrutatus ſum quae potui, et quaeſivi omnia: inveni duos ſolos libellos ab L. Canuleio miſſos ſociis ex portu Syracuſis: in quibus erat ratio ſcripta menſium complurium, rerum exportatarum iſtius nomine ſine portorio. itaque obſignavi ſtatim. erant haec ex eo genere, quod ego maxime genus ex ſociorum literis reperire cupiebam; verum tantum inveni, Judices, quod apud vos quaſi exempli cauſa proferre poſſem. ſed tamen, quidquid erit in his libellis, quantulumcunque videbitur eſſe, hoc quidem certe manifeſtum erit: de caeteris ex hoc conjecturam facere debebitis. recita mihi, quaeſo, hunc primum libellum: deinde illum alterum. LIBELLI CANULEII. jam non quaero, unde cccc amphoras mellis habueris, unde tantum Melitenſium, unde quin-

quaginta tricliniorum lectos, unde tot candelabra: non, inquam, jam quaero, unde haec habueris: sed quo tibi tantum opus fuerit, id quaero. mitto de melle: sed tantumne Melitensium? quasi etiam amicorum uxores: tantum lectorum? quasi etiam omnium istorum villas ornaturus esses.
75 Cum haec paucorum mensium ratio in his libellis sit, facite, ut vobis triennii totius veniat in mentem. sic contendo; ex his parvis libellis apud unum magistrum societatis repertis, vos jam conjectura assequi posse, cujusmodi praedo iste in illa provincia fuerit: quam multas cupiditates, quam varias, quam infinitas habuerit: quantam pecuniam non solum numeratam, verum etiam hujusmodi in rebus positam, confecerit: quae vobis alio loco planius explicabuntur. nunc hoc attendite. his exportationibus, quae recitatae sunt, scribit H-S LX socios perdidisse ex vicesima portorii Syracusis. pauculis igitur mensibus, ut hi pusilli, et contempti libelli indicant, furta praetoris, quae essent H-S duodecies, ex uno oppido solo exportata sunt. cogitate nunc, cum illa sit haec insula,

quia vero Messana; quem iste tibi locum maxime tutum arbitrabatur; ubi animo semper soluto liberoque erat, quod sibi iste Mamertinos delegerat, ad quos omnia, quae aut diligentius servanda, aut occultius exportanda erant, deportaret. his inventis libellis, caeteri remoti, et diligentius sunt reconditi: nos tamen, ut omnes intelligant, hoc nos sine cupiditate agere, his ipsis libellis contenti sumus. Nunc ad sociorum tabulas accep- 76
ti et expensi, quas removere honeste nullo modo potuerunt, et ad amicum tuum Carpinatium revertemur. inspiciebamus Syracusis a Carpinatio confectas tabulas societatis, quae significabant, multis no-

meruut, cum societatis tabulis, non solum consulibus, verum etiam mensibus, convenire. cum haec maxime cognosceremus, et jam in manibus tabulas haberemus; repente adspicimus lituras ejusmodi, quasi quaedam vulnera tabellarum recentia. statim suspicione offensi, ad ea ipsa nomina oculos animumque transtulimus. erant acceptae pecuniae a C. VERRUTIO; sic tamen, ut usque ad alterum R, literae constarent integrae: reliquae omnes essent in litura. alterum, tertium, quartum, permulta erant ejusdemmodi nomina. cum manifesta res, tum flagitiosa tabularum, atque insignis turpitudo teneretur: quaerere incepimus de Carpinatio, quisnam esset is Verrutius, quîcum tantae pecuniae rationem haberet. haerere homo, versari, rubere. quod lege excipiuntur tabulae publicanorum, quo minus Romam deportentur: ut res quam maxime clara ac testata esse posset, in jus ad Metellum Carpinatium voco; tabulasque societatis in forum defero. fit maximus concursus hominum: et quod erat Carpinatii nota cum isto praetore societas, ac foeneratio; summe exspectab[illegible]

omnes, quidnam in tabulis continer
tur. Rem ad Metellum defero, n
tabulas perſpexiſſe ſociorum: in his t
bulis magnam rationem C. Verrutii pe
multis nominibus eſſe; meque hoc pe
ſpicere ex conſulum, menſiumque rat
one, hunc Verrutium neque ante adve
tum C. Verris, neque poſt deceſſione
quidquam cum Carpinatio rationis h
buiſſe. poſtulo, mihi reſpondeat, qui
iſte Verrutius: mercator, an negotiato
an arator, an pecuarius: in Sicilia ſi
an jam deceſſerit. clamare omnes e
conventu, neminem unquam ex Sicil
fuiſſe Verrutium. ego inſtare, ut mi
reſponderet, quis eſſet, ubi eſſet, un
eſſet: cur ſervus ſocietatis, qui tabul
confecerit, ſemper in Verrutii nomin
certo ex loco, mendoſus eſſet. atque ha
poſtulabam, non quo illum cogi putare
oportere, ut ea mihi reſponderet invitu
ſed ut omnibus iſtius furta, illius flag
tium, utriuſque audacia perſpicua eſ
poſſet. itaque illum in jure, metu, co
ſcientiaque peccati mutum, atque exan
matum, ac vix vivum relinquo: tabul
in foro ſumma hominum frequentia e

ſcribo: adhibentur in exſcribendo de conventu viri primarii: literae, lituraeque omnes aſſimulatae, expreſſae, de tabulis in libros transferuntur. haec omnia ſumma cura et diligentia recognita, et collata, et ab hominibus honeſtiſſimis obſignata ſunt. ſi Carpinatius tum mihi reſpondere noluit: reſponde mihi nunc tu, Verres, quem eſſe hunc tuum pene gentilem Verrutium putes. fieri non poteſt, ut, quem video, te praetore, in Sicilia fuiſſe, et quem ex ipſa ratione intelligo locupletem fuiſſe, eum tu in tua provincia non cognoris. atque adeo ne hoc aut longius, aut obſcurius eſſe poſſit, procedite in medium; explicate deſcriptionem, imaginemque tabularum: ut omnes mortales iſtius avaritiae non jam veſtigia, ſed ipſa
78 cubilia videre poſſint. Videtis Verrutium? videtis primas literas integras? videtis extremam partem nominis, caudam illam Verris, tanquam in luto, demerſam eſſe in litura? ſic habent ſe tabulae, Judices, ut videtis. quid exſpectatis? quid quaeritis amplius? tu ipſe Verres, quid ſedes? *quid moraris?* nam aut exhibeas *nobis Verrutium,* neceſſe eſt: aut te eſſe

tium fateare. laudantur oratores
s, Craſſi illi, et Antonii, quod cri-
liluere dilucide, quod copioſe reo-
auſas defendere ſolerent. nimirum
n ingenio ſolum his patronis, ſed
a etiam praeſtiterunt. nemo enim
ta peccabat, ut defenſioni locum
elinqueret: nemo ita vivebat, ut
jus vitae pars ſummae turpitudi-
ſet expers: nemo ita in manifeſto
u tenebatur, ut, cum impudens fu-
facto, tum impudentior videretur,
ret. nunc vero quid faciat Hor-
? avaritiaene crimina frugalita-

[redacted]

quid facerent omnes Craſſi, et Anto
tantum, opinor, Hortenſi, ad hanc
ſam non accederent, ne in alterius i
dentia ſui pudoris exiſtimationem
terent. liberi enim ad cauſas, ſol
veniebant: neque committebant
impudentes in defendendo eſſe
ſent, ingrati in deferendo exiſti
tur.

ACCUSATIONIS IN C. VERREM

LIBER TERTIUS.

DE FRUMENTO.

ORATIO VIII.

OMNES, qui alterum, Judices, nullis impulsi inimicitiis, nulla privatim laesi injuria, nullo praemio adducti, in judicium reipublicae causa vocant, providere debent, non solum quid oneris in praesentia tollant, sed etiam quantum in omnem vitam negotii suscipere conentur. legem enim sibi ipsi dicunt innocentiae, continentiae, virtutumque omnium, qui ab altero rationem vitae reposcunt: atque eo magis, si id, ut ante dixi, faciunt nulla re commoti alia, nisi utilitate communi. nam qui sibi hoc sumpsit, ut corrigat mores aliorum, ac pecca-

ta reprehendat, quis huic ignoſcat, ſi q
in re ipſe ab religione officii declinari
quapropter hoc etiam magis ab omnib
ejuſmodi civis laudandus, ac diligend
eſt, qui non ſolum reipublicae cive
improbum removet, verum etiam ſe i
ſum ejuſmodi fore profitetur, ac pra
ſtat, ut ſibi non modo communi volu
tate virtutis, atque officii, ſed etiam
quadam magis neceſſaria ratione re
ſit, honeſteque vivendum. itaque hc
Judices, ex homine clariſſimo, atque el
quentiſſimo, L. Craſſo, ſaepe auditu
eſt, cum ſe nullius rei tam poenitere
ceret, quam quod C. Carbonem unqu
in judicium vocaviſſet. minus enim lib
ras omnium rerum voluntates habeba
et vitam ſuam pluribus, quam vellet, o
ſervari oculis arbitrabatur. atque ille l
praeſidiis ingenii, fortunaeque munitu
tamen hac cura continebatur, quam ſil
nondum confirmato conſilio, ſed ineun
aetate, ſuſceperat. quo minus etiam pe
ſpicitur eorum virtus, et integritas, q
ad hanc rem adoleſcentuli, quam qui ja
firmata aetate deſcendunt. illi enim, a
*tequam po*tuerunt exiſtimare, quanto

berior vita ſit eorum, qui neminem accu-
ſarint, gloriae cauſa, atque oſtentationis,
accuſant: nos, qui jam, et quid facere,
et quantulum judicare poſſemus, oſtendi-
mus, niſi facile cupiditates noſtras tene-
remus, nunquam ipſimet nobis praecide-
remus iſtam licentiam, libertatemque vi-
2 vendi. Atque hoc ego plus oneris ha-
beo, quam qui caeteros accuſarunt, (ſi
onus eſt id appellandum, quod cum lae-
titia feras, ac voluptate) veruntamen hoc
ego amplius ſuſcepi, quam caeteri; quod
ita poſtulatur ab omnibus, ut ab iis ſe ab-
ſtineant maxime vitiis, in quibus alterum
reprehenderint. furem aliquem, aut ra-
pacem accusâris? vitanda tibi ſemper e-
rit omnis avaritiae ſuſpicio. maleficum
quempiam adduxeris, aut crudelem? ca-
vendum erit ſemper, ne qua in re aſpe-
rior, aut inhumanior fuiſſe videare. cor-
ruptorem, adulterum? providendum di-
ligenter, ne quod in vita veſtigium libi-
dinis appareat. omnia poſtremo, quae
vindicaris in altero, tibi ipſi vehementer
fugienda ſunt. etenim non modo accu-
ſator, ſed ne objurgator quidem feren-
dus eſt is, qui, quod in altero vitium re-

prehendit, in eo ipſe deprehenditur.
in uno homine omnia vitia, quae poſ
in homine perdito, nefarioque eſſe,
prehendo: nullum eſſe dico indiciur
bidinis, ſceleris, audaciae, quod no
iſtius unius vita perſpicere poſſitis.
in iſto reo legem hanc, Judices, mihi
tuo; vivendum ita eſſe, ut iſti non
do factis, dictiſque omnibus, ſed et
oris, oculorumque illa contumacia
ſuperbia, quam videtis, diſſimillimu
ſe, ac ſemper fuiſſe videar. patior
moleſte, Judices, eam vitam, quae
ſua ſponte antea jucunda fuerit, n
jam mea lege, et conditione neceſſar
quoque futuram. Et in hoc hon
ſaepe a me quaeris, Hortenſi, quibus
micitiis, aut qua injuria adductus, ad
cuſandum deſcenderim. mitto jam
onem officii mei, neceſſitudiniſque S
lorum: de ipſis tibi inimicitiis reſpon
an tu majores ullas inimicitias putas
quam contrarias hominum ſententia
diſſimilitudines ſtudiorum, et volu
tum? fidem ſanctiſſimam in vita qui
tat, poteſt ei non inimicus eſſe, qui q
ſtor conſulem ſuum, conſiliis comm

pecunia tradita, rebus omnibus creditis, ſpoliare, relinquere, prodere, oppugnare auſus ſit? pudorem, et pudicitiam qui colit, poteſt animo aequo iſtius quotidiana adulteria, meretriciam diſciplinam, domeſticum lenocinium videre? qui religiones deorum immortalium retinere vult, ei, qui fana ſpoliarit omnia, qui ex thenſarum orbitis praedari ſit auſus, inimicus non eſſe qui poteſt? qui jure aequo omnes putat eſſe oportere, is tibi non infeſtiſſimus ſit; cum cogitet varietatem, libidinemque decretorum tuorum? qui ſociorum injuriis, provinciarumque incommodis doleat, is in te non expilatione Aſiae, vexatione Pamphyliae, ſqualore et lacrymis Siciliae concitetur? qui civium Romanorum jura, ac libertatem, ſanctam apud omnes haberi velit, is non tibi plus etiam, quam inimicus eſſe debeat, cum tua verbera, cum ſecures, cum cruces ad civium Romanorum ſupplicia fixas recordetur? an, ſi qua in re contra rem meam decreſſet aliquid injuria, jure me ei inimicum eſſe arbitrarer: cum omnia contra omnium bonorum rem, cauſam, rationem, utilitatem, voluntatem-

Quid illa, quae leviora videntur eſſe,non cujuſvis animum poſſunt movere? quod ad tuam ipſius amicitiam,caeterorumque hominum magnorum, atque nobilium, faciliorem aditum iſtius habet nequitia, et audacia, quum cujuſquam noſtrûm virtus, et integritas? odiſtis hominum novorum induſtrias: deſpicitis eorum frugalitatem: pudorem contemnitis: ingenium vero,et virtutem, depreſſam,extinctamque cupitis. Verrem amatis. ita credo: ſi non virtute, non induſtria,non innocentia,non pudore,non pudicitia; at ſermone, at literis, at humanitate ejus delectamini. nihil horum eſt: contraque ſunt omnia cum ſummo dedecore,ac turpitudine tum ſingulari [illegible]

mant: hic cum venit, extra ordinem vo
catur: hic solus introducitur: caeteri sae
pe frugalissimi homines excluduntur. ex
quo intelligi potest, eos vobis esse caris-
simos, qui ita vixerunt, ut sine vestro
raesidio salvi esse non possint. quid? hoc
liquam ferendum putas esse, nos ita vi-
re in pecunia tenui, ut prosus nihil ac-
irere velimus: ut dignitatem nostram,
pulique Romani beneficia non copiis,
virtute tueamur: istum rebus omni-
undique ereptis, impune eludentem,
umfluere, atque abundare? hujus ar-
o domos vestras, hujus signis et ta-
forum comitiumque ornari? prae-
a cum vos vest[illegible] Marte his rebus
bus abundetis? Verrem esse, qui ves-
illas suis manubiis ornet? Verrem
ui cum L. Mummio certet; ut plu-
sociorum urbes, quam ille hosti-
pliasse videatur? plures hic solus
rnamentis fanorum, quam ille fa-
is hostium ornasse? et is erit ob
vobis carior, ut caeteri libentius
culo vestris cupiditatibus servi-
Verum haec et dicentur alio lo-
ta sunt: nunc proficiscemur ad

X

propterea quod in his omnibus, quae antea dicta ſunt, erat quaedam ex ipſa varietate ac novitate rerum ac criminum delectatio. nunc tractare cauſam inſtituimus frumentariam : quae magnitudine injuriae, fere criminibus caeteris antecellit; jucunditatis in agendo, et varietatis minus habebit. veſtra autem auctoritate et prudentia digniſſimum eſt, Judices, in audiendi diligentia, non minus religioni tribuere, quam voluptati. in hac cauſa frumentaria cognoſcenda haec vobis proponite, Judices, vos de rebus fortuniſque Siculorum omnium, de civium Romanorum, qui arant in Sicilia, bonis, de vectigalibus a majoribus traditis, de vita victu-

commoda populi Romani adjuncta sit, consistere in re frumentaria maxime. nam caeteris rebus adjuvamur ex illa provincia: hac vero alimur, ac sustinemur. ea causa tripartita, Judices, erit in accusatione. primum enim de Decumano, deinde de Empto dicemus frumento, postremo de
6 Aestimato. Inter Siciliam caeterasque provincias, Judices, in agrorum vectigalium ratione hoc interest, quod caeteris aut impositum vectigal est certum, quod stipendiarium dicitur, ut Hispanis, et plerisque Poenorum, quasi victoriae praemium, ac poena belli: aut censoria locatio constituta est, ut Asiae, lege Sempronia. Siciliae civitates sic in amicitiam fidemque recepimus, ut eodem jure essent, quo fuissent: eadem conditione populo Romano parerent, qua suis antea paruissent. perpaucae Siciliae civitates sunt bello a majoribus nostris subactae: quarum ager cum esset publicus populi Romani factus, tamen illis est redditus. is ager a censoibus locari solet. foederatae civitates uae sunt, quarum decumae venire non deant, Mamertina et Tauromintana. inque praeterea sine foedere immunes

civitates ac liberae, Centuripina, Halesina, Segestana, Haliciensis, Panormitana. praeterea omnis ager Siciliae civitatum decumanus est: itemque ante imperium populi Romani ipsorum Siculorum voluntate et institutis fuit. videte nunc majorum sapientiam: qui, cum Siciliam, tam opportunum subsidium belli, atque pacis, ad rempublicam adjunxissent, tanta cura Siculos tueri et retinere voluerunt, ut non modo eorum agris vectigal novum nullum imponerent, sed ne legem quidem venditionis decumarum, neve vendendi aut tempus, aut locum commutarent: ut certo tempore anni, ut ibidem in Silicia, denique ut lege Hieronica venderent. voluerunt eos in suis rebus ipsos interesse: eorumque animos, non modo lege nova, sed ne nomine quidem legis novo commoveri. ita decumas lege Hieronica semper vendendas censuerunt, ut iis jucundior esset muneris illius functio, si ejus regis, qui Siculis carissimus fuit, non solum instituta, commutato imperio, verum etiam nomen maneret. hoc *jure* ante Verrem praetorem Siculi semper *usi* sunt: hic primus instituta omni-

um, conſuetudinem a majoribus traditam, conditionem amicitiae, jus ſocietatis, convellere et commutare auſus eſt.
7 Quia in re primum illud reprehendo, et accuſo, cur in re tam veteri, tam uſitata, quidquam novi feceris. ingenio aliquid aſſecutus es? tot homines ſapientiſſimos et clariſſimos, qui illam provinciam ante te tenuerunt, prudentia conſilioque viciſti? eſt tuum, eſt ingenii, diligentiaeque tuae. do hoc tibi, et concedo: ſcio, te Romae, cum praetor eſſes, edicto tuo poſſeſſiones hereditatum a liberis ad alienos, a primis heredibus ad ſecundos, a legibus ad libidinem tuam tranſtuliſſe. ſcio, te edicta ſuperiorum omnium correxiſſe, et poſſeſſiones hereditatum non ſecundum eos, qui proferrent, ſed ſecundum eos, qui dicerent teſtamentum factum, dediſſe: eaſque res novas, abs te prolatas et inventas, magno tibi quaeſtui fuiſſe ſcio: eundemque te memini cenſorias quoque leges in ſartis tectis exigendis tollere, et commutare: ne is redimeret, cuja res eſſet: ne pupillo tutores, propinquique conſulerent, quo minus fortunis omnibus everteretur: exiguam

diem prefinire operi, qua caeteros ab
gotio excluderes, ipſe in tuo redem
re nullam certam diem obſervares.qu
obrem novam legem te in decumis ſt
iſſe non miror, hominem in edictis p
toriis, in cenſoriis legibus tam pruc
tem, tam exercitatum: non, inquam,
ror, te aliquid excogitaſſe: ſed quod
ſponte, injuſſu populi, ſine ſenatus a
toritate jura provinciae Siciliae muta
id reprehendo, id accuſo. L. Octa
et C. Cottae conſulibus ſenatus perm
ut vini et olei decumas, et frugum mi
tarum, quas ante te quaeſtores in Si
vendere conſueſſent, Romae vendere
legemque his rebus, quae ipſis videre
edicerent. cum locatio fieret, publi
poſtularunt, quaſdam res ut ad legem
derent, neque tamen a cenſoriis caet
legibus recederent.contradixit is,qu
ſu tum Romae fuit, tuus hoſpes, Ver
hoſpes,inquam,et familiaris tuus,Sth
us hic Thermitanus.conſules cauſam
noverunt: cum viros primarios at
ampliſſimos civitatis multos in conſili
advocaſſent,de conſilii ſententia pron
tiarunt, ſe lege Hieronica vendit

8 Itane vero? prudentissimi viri, summa auctoritate praediti, quibus senatus legum dicendarum in locandis vectigalibus omnem potestatem permiserat, populusque Romanus idem jusserat, Siculo uno recusante, cum amplificatione vectigalium, nomen Hieronicae legis mutare noluerunt: tu homo minimi consilii, nullius auctoritatis, injussu populi ac senatus, tota Sicilia recusante, cum maximo detrimento, atque adeo exitio vectigalium, totam Hieronicam legem sustulisti. at quam legem corrigit, Judices, atque adeo totam tollit? acutissime ac diligentissime scriptam: quae omnibus custodiis subjectum aratorem decumano tradit, ut neque in segetibus, neque in areis, neque in horreis, neque in amovendo, neque in asportando frumento, grano uno posset arator sine maxima poena fraudare decumanum. scripta lex ita diligenter est, ut eum scripsisse appareat, qui alia vectigalia non haberet: ita acute, ut Siculum: ita severe, ut tyrannum: qua lege Siculis tamen arare expediret. nam *ita diligenter* constituta sunt jura decumano, *ut* tamen ab invito aratore plus

decuma non possit auferri. cum haec essent ita constituta, Verres tot annis, atque adeo seculis inventus est, qui haec non commutaret, sed everteret: eaque, quae jamdiu ad salutem sociorum, utilitatemque reipublicae composita, comparataque essent, ad suos improbissimos quaestus converteret: qui primum certos instituerit nomine decumanos, re vera ministros, ac satellites cupiditatum suarum: per quos ostendam sic provinciam per triennium vexatam atque vastatam, Judices, ut eam multis annis, multorum innocentia, sapientiaque recreare nequeamus. Eorum omnium, qui de- 9
cumani vocabantur, princeps erat Q. ille Apronius, quem videtis: de cujus improbitate singulari, gravissimarum legationum querimonias audistis. aspicite, Judices, vultum hominis, et aspectum: et ex ea contumacia, quam hic in perditis rebus retinet, illos ejus spiritus Siciliensis quos fuisse putetis, cogitate, ac recordamini. hic est Apronius, quem in provincia tota Verres, cum undique nequissimos homines conquisisset, et cum ipse secum sui similes duxisset, non pa-

rum multos, nequitia, luxuria, audacia, sui simillimum judicavit. itaque istos inter se perbrevi tempore, non res, non ratio, non commendatio aliqua, sed studiorum turpitudo, similitudoque conjunxit. Verris mores improbos, impurosque nostis. fingite vobis, si potestis, aliquem, qui in omnibus istis rebus par ad omnium flagitiorum nefarias libidines esse possit; is erit Apronius ille: qui, ut ipse non solum vita, sed etiam corpore atque ore significat, immensa aliqua vorago est, aut gurges vitiorum turpitudinumque omnium. hunc in omnibus stupris; hunc in fanorum expilationibus, hunc in impuris conviviis principem adhibebat: tantamque habebat morum similitudo conjunctionem atque concordiam, ut Apronius, qui aliis inhumanus ac barbarus, isti uni commodus ac disertus videretur: ut, quem omnes odissent, neque videre vellent, sine eo iste esse non posset: ut, cum alii, ne conviviis quidem iisdem, quibus Apronius, hic iisdem etiam poculis uteretur: postremo, ut odor Apronii teterrimus oris et corporis, quem (ut aiunt) ne bestiae quidem ferre pos-

to praetoris filio, in ...
dus coeperat. Hunc, uti dicere insti- 1
tui, principem Verres ad fortunas aratorum vexandas, dirimendasque esse voluit: hujus audaciae, nequitiae, crudelitati, fidelissimos socios, optimosque cives scitote hoc praetore traditos, Judices, atque addictos fuisse, novis institutis et edictis, tota Hieronica lege (quemadmodum antea dixi) rejecta et repudiata. primum, edictum, Judices, audite praeclarum: QUANTUM 'decumanus edidisset aratorem sibi decumae dare oportere, ut tantum arator decumano dare cogeretur.' quomodo? quantum poposcerit Apronius, dato. quid est hoc? ...atoris institutum in socios, an

men affirmare non auderem, ſi haec edicta non ex ipſius tabulis totidem verbis recitare poſſem: ſicuti faciam. da, quaeſo, ſcribae: recitet ex codice. recita edictum de profeſſione. EDICTUM DE PROFESSIONE. negat me recitare totum. nam id ſignificare nutu videtur. quid praetereo? an illud, ubi caves tamen Siculis, et miſeros reſpicis aratores? edicis enim, te in decumanum, ſi plura ſuſtulerit, quam debitum ſit, in octuplum judicium daturum eſſe. nihil mihi placet praetermitti. recita hoc quoque, quod poſtulat; totum recita. EDICTUM DE JUDICIO IN OCTUPLUM. judicio ut arator decumanum perſequatur? miſerum.

niae, Galliae, Africae, Sardiniae, ipsius Italiae, quae vectigalia sunt; cum in his, inquam, rebus omnibus publicanus petitor, ac pignerator, non ereptor, neque possessor soleat esse: tu de optimo, de justissimo, de honestissimo genere hominum, hoc est, de aratoribus, ea jura constituebas, quae omnibus aliis essent contraria. utrum est aequius, decumanum petere, an aratorem repetere? judicium, integra re, an perdita, fieri? eum, qui manu quaesierit, an eum, qui digito licitus sit, possidere? quid? qui in singulis jugis arant, qui ab opere ipsi non recedunt, quo in numero magnus ante te praetorem numerus, magna multitudo Siculorum fuit: quid facient? cum dederint Apronio, quod poposcerit, relinquent arationes, relinquent Larem familiarem suum? venient Syracusas, ut, te praetore, videlicet, aequo jure, Apronium, delicias, ac vitam tuam, judicio recuperatorio persequantur? verum esto: reperietur aliquis fortis, et experiens arator, qui, cum tantum dederit decumano, quantum ille *deberi* dixerit, judicio repetat, et poenam *octupli* persequatur. expecto vim edicti,

edicto praetoris: faveo aratori, cupio octupli damnari Apronium. quid ab eo postulat arator? nihil, nisi ex edicto judicium in octuplum. quid Apronius? non recusat. quid praetor? jubet recuperatores rejicere. decurias scribamus. quas decurias? de cohorte mea rejicies, inquit. quid? ista cohors quorum hominum est? Volusii haruspicis, et Cornelii medici, et horum canum, quos tribunal meum vides lambere. nam de conventu nullum unquam judicem, nec recuperatorem dedit. iniquos decumanis esse aiebat omnes, qui ullam agri glebam possiderent: veniendum erat ad eos contra Apronium, qui nondum etiam Aproniani convivii crapulam exhalassent. O praeclarum, et commemorandum judicium! ô severum edictum! ô tutum perfugium aratorum! atque, ut intelligatis, cujusmodi ista judicia in octuplum, cujusmodi istius de cohorte recuperatores existimati sint: sic attendite. ecquem putatis decumanum, hac licentia permissa, ut tantum ab aratore, quantum poposcisset, auferret, plus quam deberetur, poposcisse? considerate cum vestris animis vos-

12

honestissimorumque hominum faceres potestatem aratori, non modo rejiciendi, sed etiam sumendi recuperatores: tamen hoc novum genus injuriae ferre nemo posset, te, cum tuos omnes fructus publicano tradidisses, et rem de manibus amisisses, tum bona tua repetere, ac persequi lite atque judicio. cum verò verbo, judicium sit in edicto; re quidem vera tuorum comitum, hominum nequissimorum collusio cum decumanis, sociis tuis, atque adeo procuratoribus: tamen audes illius judicii mentionem facere, praesertim cum id non modo oratione mea, sed etiam re ipsa refellatur? cum in tantis incommodis aratorum, injuriisque decu-

id in decumanos octupli judicium ſe daturum edixit, idem habuit in edicto, ſe in aratorem in quadruplum daturum. quis hunc audet dicere aratoribus infeſtum, aut inimicum fuiſſe? quanto lenior eſt, quam in publicanum? edixit, ut, quod decumanus edidiſſet ſibi dari oportere, id ab aratore magiſtratus Siculus exigeret. quid dereliquit judicii, quod in aratorem dari poſſet? non malum eſt, inquit, eſſe iſtam formidinem: ut cum exactum ſit ab aratore, tamen ne ſe commoveat, reliquus metus judicii ſit. ſi judicio a me vis exigere, remove Siculum magiſtratum: ſi hanc vim adhibes, quid opus eſt judicio? quis porro erit, qui non malit decumanis tuis dare, quod popoſcerit, quam ab aſſeclis tuis quadruplo condemnari?

14 Illa vero praeclara eſt clauſula edicti, quod omnium controverſiarum, quae eſſent inter aratorem, et decumanum, ſi uter velit, edicit, ſe recuperatores daturum. primum, quae poteſt eſſe controverſia, cum is, qui petere debet, aufert? et cum is non, quantum debetur, ſed quantum commodum eſt, aufert? ille autem, unde ablatum eſt, judi-

andi quaestus accederet. quanquam illa fuit ad calumniam singulari consilio reperta ratio, quod edixerat, ut aratores jugera sationum suarum profiterentur. quae res cum ad pactiones iniquissimas magnam vim habuit, sicut ostendam, neque ad ullam utilitatem reipublicae pertinuit: tum vero ad calumnias, in quas omnes inciderent, quos vellet Apronius. ut enim quisque contra voluntatem ejus dixerat, ita in eum judicium de professione jugerum postulabatur. cujus judicii metu magnus a multis frumenti numerus ablatus, magnaeque pecuniae coactae sunt: non quo jugerum numerum vere profiteri esset difficile, aut amplius etiam profiteri, (quid enim in eo periculi esse posset?) sed causa erat judicii postulandi, quod ex edicto professus non esset. judicium autem quod fuerit isto praetore, si, quae cohors, et qui comitatus fuerit, meministis, scire debetis. quid igitur est, quod ex hac iniquitate novorum edictorum intelligi velim, Judices? injuriamne factam sociis? at videtis. auctoritatem *superiorum* repudiatam? non audebit negare. tantum Apronium isto praetore

Sed
...isse? confiteatur, necesse est.
...s fortasse, quod vos lex commonet, id
hoc loco quaeretis, num quas ex hisce
...bus pecunias ceperit. docebo, cepisse
...aximas, omnesque eas iniquitates, de
...uibus antea dixi, sui quaestus causa con-
...stituisse convincam, si prius illud propug-
naculum, quo contra omnes meos impe-
tus usurum se putat, ex defensione ejus
dejecero. magno, inquit, decumas ven-
didi. quid ais? an tu decumas, homo au-
dacissime atque amentissime, vendidisti?
tu partes eas, quas te senatus populusque
Romanus voluit, an fructus integros, at-
que adeo bona, fortunasque aratorum
omnes vendidisti? si palam praeco jussu
tuo praedicasset, non decumas frumenti,
sed dimidias venire partes, et ita empto-
res accessissent, ut ad dimidias partes
emendas; si pluris vendidisses tu dimi-
dias, quam caeteri decumas, cuinam mi-
rum videretur? quid vero, si praeco de-
cumas pronuntiavit: re vera, hoc est, le-
ge, edicto, conditione plus etiam, quam
dimidiae venierunt? tamen hoc tibi prae-
clarum putabis, te pluris quod non lice-
bat, quam caeteros quod oportebat, ven-

recentia proximi

ſequi poterat, ut tuis praeclaris, abs te principe inventis, et excogitatis edictis, atque inſtitutis uteretur? ille vero tum ſe Metellum minime fore putaſſet, ſi te ulla in re imitatus eſſet: qui ab urbe Roma, quod nemo unquam poſt hominum memoriam fecit, cum ſibi in provinciam proficiſcendum putaret, literas ad Siciliae civitates miſit, per quas hortatur et rogat, ut arent, ut ſerant beneficio populi Romani. hoc petit aliquanto ante adventum ſuum: et ſimul oſtendit, ſe lege Hieronica venditurum, hoc eſt, in omni

nihil iſti ſimile fac-

18 L. METELLI. Hae literae, Judices, L. Metelli, quas audiſtis, hoc, quantum eſt ex Sicilia frumenti hornotini exaraverunt. glebam commoſſet in agro decumano Siciliae nemo, ſi Metellus hanc epiſtolam non miſiſſet. quid? Metello divinitus hoc venit in mentem: an ab Siculis, qui Romam frequentiſſimi convenerant, negotiatoribuſque Siciliae doctus eſt? quorum, quanti conventus ad Marcellos, antiquiſſimos Siciliae patronos, quanti ad Cn. Pompeium, conſulem deſignatum, caeteroſque illius provinciae neceſſarios, fieri ſoliti ſint, quis ignorat? quod quidem judicium nullo unquam de homine factum eſt, ut abſens accuſaretur ab iis palam, quorum in bona, liberoſque ſummum imperium, poteſtatemque haberet. tanta vis erat injuriarum, ut homines quidvis perpeti, quam non de iſtius pravitate et injuriis deplorare, et conqueri mallent. quas literas cum ad omnes civitates prope ſuppliciter miſiſſet Metellus: tamen antiquum modum ſationis nulla ex parte aſſequi potuit. diffugerant enim permulti, id quod oſtendam: non ſolum arationes,

ut potero, planiſſime exponam. nam, cum quadriennio poſt in Siciliam veniſſem: ſic mihi affecta viſa eſt, ut hae terrae ſolent, in quibus bellum acerbum, diuturnumque verſatum eſt. quos ego campos antea, colleſque nitidiſſimos, viridiſſimoſque vidiſſem, hos ita vaſtatos nunc, ac deſertos videbam, ut ager ipſe cultorem deſiderare, ac lugere dominum videretur. Herbitenſis ager, Ennenſis, Murgentinus, Aſſorinus, Imacharenſis, Agyrinenſis, ita relictus erat ex maxima parte, ut non ſolum jugerum, ſed etiam dominorum multitudinem quaereremus.

jam ſuperior annus: proximus vero fun-
19 ditus everterat. Tu mihi etiam audes mentionem facere decumarum, tu in tanta improbitate, tu in tanta acerbitate, in tot et tantis injuriis? cum in arationibus, et in earum rerum jure provincia Sicilia conſiſtat, everſis funditus aratoribus, relictis agris, cum in provincia tam locuplete, ac referta, non modo rem, ſed ne ſpem quidem ullam reliquam cuiquam feceris, aliquid te populare putabis habere, cum dices, te pluris, quam caeteros, decumas vendidiſſe? quaſi vero aut populus Romanus hoc voluerit, aut ſenatus hoc tibi mandaverit, ut, cum omnes aratorum fortunas decumarum nomine eriperes, in poſterum fructu illo, commodoque rei frumentariae populum Romanum privares: deinde, ſi quam partem tuae praedae ad ſummam decumarum addidiſſes, bene de populo Romano meritus viderere. atque haec perinde loquor, quaſi in eo ſit iniquitas ejus reprehendenda, quod propter gloriae cupiditatem, ut aliquos ſumma decumarum vinceret, acerbiorem legem, duriora edicta interpoſuerit, omnium ſuperiorum

habet pop...
cia populi Romani aequam p
bi sumpseris, atque populo I
seris? quid, si duabus parti
amplius frumenti abstulisse,
lo Romano misisse? tamen
patronum tuum in hoc c
culam jactaturum, et popu
ronam daturum? haec vos
ces, audistis: verum fort
tis, ut auctorem rumorem
monemque omnium. co
innumerabilem pecuniam
nomine ereptam: ut simu
... vocem improbam a

communicata est. ego rem totam, fortunasque aratorum omnes, istius fuisse dico: Apronium, Veneriosque servos, quod isto praetore fuit novum genus publicanorum, caeterosque decumanos, procuratores istius quaestus, et ministros rapinarum fuisse dico. quo modo hoc doces? quo modo ex locatione illa columnarum docui istum esse praedatum? opinor, ex eo maxime, quod iniquam legem, novamque dixisset. quis enim unquam conatus est jura omnia, et consuetudinem omnium commutare cum vituperatione, sine quaestu? pergam, atque insequar longius. iniqua lege vendebas, quo pluris venderes. cur, jam addictis, et venditis decumis, cum jam ad summam decumarum nihil, ad tuum quaestum multum posset accedere, subito atque ex tempore nova nascebantur edicta? nam, ut vadimonium decumano, quocunque s vellet, promitteretur: ut ex area, nisi actus esset, arator ne tolleret: ut ante alend. Sext. decumas deportatas habent: haec omnia, venditis decumis, an tertio te edixisse dico: quae si reipube causâ faceres, in vendendo essent

ronuntiata: quia tua causa faci
uod erat imprudentia praetermissu
uaestu, ac tempore admonitus r
endisti. illud verò cui probari po
: sine tuo quaestu, ac maximo qua
intam tuam infamiam, tantum ca
ii, fortunarumque periculum neg
se; ut, cum totius Siciliae quotidi
itus, querimoniasque audires; cu
se dixisti, reum te fore putares;
ujusce judicii discrimen ab opinion
on abhorreret; paterere tamen ara
idignissimis injuriis vexari, ac di
rofecto, quanquam es singulari cr
tate et audacia: tamen abs te tota

[redacted]

entissimus, ac diligentissimus arator. is cum arationes magnas conductas haberet, (quod homines etiam locupletes, sicut ille est, in Sicilia facere consueverunt) easque magna impensa, magno instrumento tueretur: tantâ ab isto iniquitate oppressus est, ut non modo arationes relinqueret, sed etiam ex Sicilia profugeret, Romamque una cum multis ab isto ejectis veniret. fecit ut decumanus Nymphonem negaret ex edicto illo praeclaro, quod nullam ad aliam rem, nisi ad hujusmodi quaestus pertinebat, numerum jugerum professum esse. Nympho cum se vellet aequo judicio defendere, iste viros optimos recuperatores dat, eundem illum medicum Cornelium (is est Artemidorus Pergaeus, qui in sua patria dux isti quondam et magister ad despoliandum Dianae templum fuit) et haruspicem Volusianum, et Valerium praeconem. Nympho, antequam plane constitit, condemnatur. quanti, fortasse quaeritis. nulla erat edicti poena certa. frumenti ejus omnis, quod in areis esset. sic Apronius decumanus, *non* decumam debitam, non frumentum remotum atque celatum; sed

tritici septem millia medimnûm ex N
phonis arationibus, edicti poena,
redemptionis aliquo jure tollit.
nonis Meneni, nobilissimi hominis,
oris fundus erat, colono locatus. c
nus, quod decumanorum injurias f
non poterat,ex agro profugerat. Ve
in Xenonem judicium dabat illud f
damnatorium de jugerum professi
Xeno ad se pertinere negabat: fun
elocatum esse dicebat. dabat iste ju
um, 'si pareret' jugera ejus fundi
plura, quam colonus esset professus,
uti Xeno damnaretur. dicebat ille,
modo non arasse se, id quod satis e
sed nec dominum ejus esse fundi, ne
catorem: uxoris esse: eam ipsam fi
negotium gerere: ipsam locavisse. de
debat Xenonem homo summo splend
et summa auctoritate praeditus, M. C
setius. iste nihilominus judicium I
LXXX millium dabat. ille tametsi re
peratores de cohorte latronum sibi p
ri videbat; tamen judicium acceptur
se esse dicebat. tum iste magna voce V
neriis imperat, ut Xeno audiret: 'd
'*res judicetur*, hominem ut asserv

... ...olvatur ara-
...ut, quod plus ſumitur, quam debetur, id emi, non auferri putetur. tu, cum tot decumas non ſenatus-conſulto, ſed novis edictis tuis, nefariiſque inſtitutis exigeres, et eriperes: magnum te feciſſe arbitrabere, ſi pluris vendideris, quam L. Hortenſius, pater iſtius Q. Hortenſii, quam Cn. Pompeius, quam M. Marcellus: qui ab aequitate, ab lege, ab inſtitutis non receſſerunt? An tibi unius anni aut biennii ratio habenda fuit: ſalus provinciae, commoda rei frumentariae, ratio reipublicae in poſterum fuit negligenda? cum ita rem conſtitutam accepiſſes, ut et populo Romano ſatis frumenti ex Sicilia ſuppeditaretur, et ...
...ribus tamen ...

em abduxit, pecus abegit. postea cum a
eum Nymphodorus veniſſet Aetnam, e
oraret, ut ſibi ſua reſtituerentur; homi
nem corripi, ac ſuſpendi juſſit in oleaſtr
quodam: quae eſt arbor, Judices, in fo
ro. tamdiu pependit in arbore ſocius a
micuſque populi Romani, in ſociorur
urbe ac foro, colonus aratorque veſtei
quamdiu voluntas Apronii tulit. gene
ra jamdudum innumerabilium injuria
rum, Judices, ſingulis nominibus pro
fero: infinitam multitudinem injuria
rum praetermitto. vos ante oculos ani
moſque veſtros, totâ Siciliâ decumano
rum hos impetus, aratorum direptiones

mereretur, cives Romanos coluit, his indulsit, eorum voluntati et gratiae deditus fuit. iste cives Romanos? at nullus inimicior, aut infestior fuit. mitto vincla, mitto carcerem, mitto verbera, mitto secures: crucem denique illam praetermitto, quam iste civibus Romanis testem humanitatis in eos, ac benevolentiae suae voluit esse: mitto, inquam, haec omnia, atque in aliud dicendi tempus rejicio: de decumis, de civium Romanorum conditione in arationibus disputo: qui quemadmodum essent accepti, Judices, audistis ex ipsis. bona sibi erepta esse dixere. verum haec, quoniam ejusmodi causa fuit, ferenda sunt: nihil valuisse aequitatem, nihil consuetudinem: damna denique, Judices, nulla tanta sunt, quae non viri fortes, magno et libero animo affecti, ferenda arbitrentur. quid, si equitibus Romanis non obscuris, neque ignotis, sed honestis et illustribus, manus ab Apronio, isto praetore, sine ulla dubitatione afferebantur? quid exspectatis? quid a me amplius dicendum putatis? an id agendum, ut eo celerius *de isto* transigamus, quo maturius *ad Apronium* possimus, id quod ego

illi jam in Sicilia pollicitus ſum, perveni-re? qui C. Matrinium, Judices, ſumma virtute hominem, ſumma induſtria, ſumma gratia, Leontinis, in publico, biduum tenuit. atque ab Apronio, Judices homine in dedecore nato, ad turpitudinem educato, ad Verris flagitia libidineſ que accommodato, equitem Romanun ſcitote biduum cibo tectoque prohibitum: biduum Leontinis, in foro, cuſtodiis Apronii retentum atque ſervatum neque ante dimiſſum, quam ad conditiones ejus depactus eſt. Nam quid e go de Q. Lollio, Judices, dicam, equit Romano ſpectato atque honeſto? clar res eſt, quam dicturus ſum, tota Sicili celeberrima, atque notiſſima: qui cun araret in Aetnenſi, cumque is ager A pronio cum caeteris agris eſſet traditus equeſtri vetere illa et auctoritate et grati fretus, affirmavit, ſe decumanis plu quam deberet, non daturum. refertu ejus ſermo ad Apronium. enimvero iſt ridere, ac mirari, Lollium nihil de Ma trinio, nihil de caeteris rebus audiſſe *mittit* ad hominem Venerios, (hoc quo *que attendite*, apparitores a praetore a

ſignatos habuiſſe decumanum: ſi hoc mediocre argumentum videri poteſt, iſtum decumanorum nomine ad ſuos quaeſtus eſſe abuſum) adducitur a Veneriis, atque adeo attrahitur Lollius commode, cum Apronius e palaeſtra rediſſet, et in triclinio, quod in foro Aetnae ſtraverat, decubuiſſet. ſtatuitur Lollius in illo tempeſtivo gladiatorum convivio. non mehercule, quae loquor, crederem, Judices, tametſi vulgo audieram, niſi mecum ipſe ſenex, cum mihi, atque huic voluntati accuſationis meae lacrymans gratias ageret, ſumma cum auctoritate eſſet locutus. ſtatuitur, ut dico, eques Romanus, prope annos xc natus, in Apronii convivio, cum interea Apronius caput, atque os ſuum unguento perfricaret. quid eſt, Lolli? inquit. tu, niſi malo coactus, recte facere neſcis? homo quid ageret; taceret; reſponderet; quid faceret denique, illa auctoritate, et aetate praeditus, neſciebat. Apronius interea coenam, ac pocula poſcebat. ſervi autem ejus, qui et moribus iiſdem eſſent, quibus dominus, et eodem genere ac loco nati, praeter oculos Lollii haec omnia ferebant. ri-

vivium spectatissimi, atque honestissimi viri tenerentur. haec tu, omnium mortalium profligatissime, ac perditissime, cum scires, cum audires quotidie, cum videres: si sine tuo maximo quaestu fierent, cum tanto periculo tuo fieri paterere, atque concederes? et tantum apud te quaestus Apronii, tantum ejus sermo inquinatissimus, et blanditiae flagitiosae valuerunt, ut nunquam animum tuum cura tuarum fortunarum, cogitatioque tangeret? cernitis, Judices, quod et quantum incendium, decumanorum impetu, non solum per agros, sed etiam per reliquas fortunas aratorum; neque solum per bona, sed etiam per jura libertatis, et civitatis, isto praetore pervaserit. videtis pendêre alios ex arbore: pulsari autem alios, et verberari: porro alios in publico custodiri: destitui alios in convivio: condemnari alios a medico, et praecone praetoris: bona tamen interea nihilominus eorum omnium ex agris auferri ac diripi. quid est hoc? populi Romani imperium? populi *Romani leges*? judicia? socii fideles? pro*vincia suburbana*? nonne omnia potius

ejusmodi sunt, quae, si Athenio vicisset, in Sicilia non fecisset? non, inquam, Judices, esset ullam partem istius nequitiae fugitivorum insolentia consecuta. Privatim hoc modo. quid? publice civitates quemadmodum tractatae sunt? audistis permulta indicia et testimonia civitatum, et reliquarum audietis. ac primum de Agyrinensi populo, fideli et illustri, breviter cognoscite. Agyrinensis est in primis honesta civitas Siciliae, hominum ante hunc praetorem locupletium, summorumque aratorum. ejus agri decumas cum emisset idem Apronius, Agyrium venit. qui cum eo cum apparitoribus, id est, cum minis ac vi venisset, poscere pecuniam grandem coepit, ut, accepto lucro, discederet. nolle se negotii quidquam habere dicebat, sed accepta pecunia, quam primum aliam civitatem occurrere. sunt omnes Siculi non contemnendi, si per nostros magistratus liceat: sed homines et satis fortes, et satis plane frugi ac sobrii; et in primis haec civitas, de qua loquor, Judices. itaque homini in primis improbissimo, *respondent* Agyrinenses, sese decumas *ei*, quemadmodum deberent,

cam facta, aut legatus praetoris pu
esset, ita Agyrio magistratus, et quin
primi, accitu istius evocantur. ve
Syracusas: praestò est Apronius: a
ipsos, qui venissent, contra edictum
toris fecisse. quaerebant, quid? re
debat, se ad recuperatores esse dictu
iste, aequissimus homo, formidinem
suam miseris Agyrinensibus injici
recuperatores se de cohorte sua dat
minabatur. Agyrinenses, viri forti
judicium se passuros esse dicebant.
rebat iste Artemidorum, Corneliu
dicum, Valerium praeconem, Tl

tiones pactionesque accedere. q
bant, quae in verba recuperatores
respondebat, ' si pareret adversus
' tum fecisse,' quae se in judicio dic
esse dicebat. iniquissimis verbis, i
bissimis recuperatoribus, conflicta
lebant, quam quidquam cum isto s
luntate decidere. summittebat ist
marchidem, qui moneret eos, si
rent, ut transigerent. pernegabant
ergo? in singulos H-S quinquageni
libus damnari mavultis? malle dic
tum iste clare, omnibus audientibus
' damnatus erit, inquit, virgis ad
' caedetur.' hîc illi flentes rogare
orare coeperunt, ut sibi suas segetes
tusque omnes, arationesque vac
pronio tradere liceret: ut ipsi sine
minia, molestiaque discederent. I
ge, Judices, decumas vendidit V
dicat licet Hortensius, si volet, r
29 Verrem vendidisse. Haec condit
isto praetore aratorum, ut secum
clare agi arbitrarentur, si vacuos ag
pronio tradere liceret. multas eni
ces propositas effugere cupiebant.
tum Apronius edidisset deberi,

quam popoſciſſet Apronius
in aratorem in quadruplum.e
cum numero? ex cohorte pra
clara hominum honeſtiſſimo
amplius? minus te jugerum p
ſe dico. recuperatores rejice
verſum edictum feceris. ex
ro? ex eadem cohorte. quid
mum? ſi damnatus eris, (nam
damnationis, illis recuperato
poterat eſſe?) virgis te ad n
neceſſe erit. his legibus, his c
bus, erit quiſquam tam ſtultus,

intelligere, ipſum praetorem, quod
Sicilia perſpexerit, redemptorem de-
arum, atque adeo aratorum domi-
ac regem fuiſſe. imperat Agyrinen-
, ut decumas ipſi publice accipiant:
onio lucrum dent. ſi magno emerat,
iam tu es, qui diligentiſſime pretium
iiſiſti; qui, ut ais, magno vendidiſ-
uare putabas emptori lucrum addi
tere? eſto: putabas. quamobrem
rabas, ut adderent? quid eſt aliud
re, et conciliare pecunias, in quo te
enet, ſi hoc non eſt, vi atque imperio,
re invitos lucrum dare alteri, hoc
ecuniam dare? age, quid tum? ſi A-
io, deliciis praetoris, lucelli aliquid
ſunt dare, putate Apronio datum, ſi
onianum lucellum, ac non praetoria
da vobis videbitur. imperas, ut de-
as accipiant: Apronio dent lucrum,
ci medimnûm XXXIII millia. quid
oc? una civitas, ex uno agro, plebi
ianae prope menſtrua cibaria praeto-
nperio donare Apronio cogitur. tu
no decumas vendidiſti, cum tantum
decumano ſit datum? profecto, ſi
um *exquiſiſſes* diligenter, tum, cum

ex edicto dandum erat. etiamne si
edidisset, quam quantum natum e
etiam. quomodo? magistratus ex
edicto exigere debebant. at arator
tere poterat. verum Artemidoro
peratore. quid, si minus arator dec
quam poposcisset Apronius? Judi
in aratorem in quadruplum. ex quo
cum numero? ex cohorte praetoris
clara hominum honestissimorum.
amplius? minus te jugerum professu
se dico. recuperatores rejice, quo
versum edictum feceris. ex quo n
ro? ex eadem cohorte. quid erit e
mum? si damnatus eris, (nam dub
damnationis, illis recuperatoribus,
poterat esse?) virgis te ad necem
necesse erit. his legibus, his condit
bus, erit quisquam tam stultus, qui
mas venisse arbitretur? qui arator
vem partes reliquas factas esse existi
qui non intelligat, istum sibi qu
praedaeque habuisse bona, possessi
fortunas aratorum? virgarum metu
rinenses, quod imperatum esset, fac
se esse dixerunt. Accipite nunc,
imperarit: et dissimulate, vos, si po

conventu imperasti? omnibus inspectantibus coëgisti? qua de re Agyrinenses magistratus, et quinque-primi, quos tu, tuique quaestus causa evocasti, acta et imperia tua domum ad senatum suum renuntiaverunt: quorum renuntiatio, legibus illorum, literis publicis mandata est: quorum legati, homines nobilissimi, Romae sunt, qui hoc idem pro testimonio dixerunt? cognoscite Agyrinensium publicas literas: deinde testimonium publicum civitatis. recita literas publicas. LITERAE PUBLICAE. recita testimonium publicum. TESTIMONIUM PUBLICUM. animadvertistis in hoc testimonio, Judices, Apollodorum, cui Pyragro cognomen est, principem suae civitatis, lacrymantem testari, ac dicere, nunquam post populi Romani nomen ab Siculis auditum, et cognitum, Agyrinenses contra quemquam infimum civem Romanum dixisse, aut fecisse quippiam: qui nunc contra praetorem populi Romani magnis injuriis, et magno dolore publice testimonium dicere cogerentur. uni mehercule, *huic civitati*, Verres, obsistere tua de-

fenſione non potes: tanta auctorit
in eorum hominum fidelitate, tantu
lor in injuria,tanta religio in teſtim
verùm non una te tantum, ſed un
ſae ſimilibus afflictae incommodis,
tionibus, ac teſtimoniis publicis p
quentur. Etenim deinceps videa
Herbitenſis civitas, honeſta, et ant
pioſa, quemadmodum ſpoliata ab
ac vexata ſit.at quorum hominum?
morum aratorum, remotiſſimorum
ro, judiciis,et controverſiis: quibu
cere, et conſulere, homo impuriſſin
quod genus hominum ſtudioſiſſime
ſervare debuiſti. primo anno veni
ejus agri decumae tritici medin
XVIII. Atidius, iſtius item miniſt
decumis, cum emiſſet, et praefecti n
ne cum veniſſet Herbitam cum Ven
locuſque ei publice, quo diverter
datus eſſet: coguntur Herbitenſes
cri dare tritici medimnûm XXXVI
lia,cum decumae veniſſent tritici me
nûm XVIII millibus. atque hoc ta
triticum lucri coguntur dare pu
cum jam privatim aratores ex agris
liati, atque exagitati decumanoru

,, profugissent. anno secundo cum ...sset Apronius decumas tritici medim...um XXV millibus, et ipse Herbitam ...um illa praedonum copia, manuque venisset: populus publice coactus est ei conferre lucri tritici medimnûm XXVI, et accessionem H-S CIↃ CIↃ. de accessione dubito, an Apronio ipsi data sit, merces operae, pretiumque impudentiae. de tritici quidem numero tanto quis potest dubitare, quin ad istum praedonem frumentarium, sicut Agyrinense frumentum, pervenerit? anno vero tertio in hoc agro

33 consuetudine usus est regia. Solere aiunt barbaros reges Persarum, ac Syrorum, plures uxores habere: his autem uxoribus civitates attribuere, hoc modo: haec civitas mulieri redimiculum praebeat, haec in collum, haec in crines. ita populos habent universos non solum conscios libidinis suae, verum etiam administros. eandem istius, qui se regem Siculorum esse ducebat, licentiam, libidinemque fuisse cognoscite. Aeschrionis Syracusani uxor est Pippa: cujus nomen, istius nequitiâ, tota Sicilia pervulgatum est: de qua *muliere* versus plurimi supra tribunal,

raetoris caput ſcribebantur.
io, Pippae vir adumbratus, in
bus decumis novus inſtituitur
s. Herbitenſes cum viderent,
hrionem pretium rediſſet, ſe ad
libidinoſiſſimae mulieris ſpoli-
liciti ſunt uſque eo, quoad ſe
oſſe arbitrabantur. ſupra adje-
rio. neque enim metuebat, ne,
e Verre, decumana mulier dam-
ci poſſet. addicitur medimnûm
millibus; dimidio fere pluris,
uperiore anno. aratores funditus
bantur: et eo magis, quod jam
oribus annis exhauſti erant, ac pe-
rditi. intellexit iſte ita magno ve-
ut amplius ab Herbitenſibus expri-
on poſſet. demit de capite medim-
CIƆ CIƆ CIƆ IƆC. jubet in tabulas
medimnûm XXXI, referri XXXI,
CCC. hordei decumas ejuſdem agri
cimus emerat. Hic eſt Docimus, 34
ad iſtum deduxerat Tertiam, Iſidori
mi filiam, vi abductam ab Rhodio tibi-
ne. hujus Tertiae plus etiam, quam
pae, plus quam caeterarum, ac prope
m, tantum apud iſtum in Sicilienſi

praetura auctoritas valuit, quantum in urbana Chelidonis. veniunt Herbitam duo praetoris aemuli non molesti, mulierncularum teterrimarum improbissimi cognitores. incipiunt postulare, poscere, minari. non poterant tamen, cum cuperent, Apronium imitari. Siculi Siculos non tam pertimescebant. cum omni ratione tamen illi calumniarentur; promittunt Herbitenses vadimonium Syracusas. eo posteaquam ventum est, coguntur Aeschrioni, id est, Pippae, dare tantum, quantum erat de capite demptum, tritici medimnûm CIↃ CIↃ CIↃ IX. mulierculae publicanae noluit ex decumis nimium lucri dare, ne forte ab nocturno suo quaestu animum ad vectigalia redimenda transferret. transactum putabant Herbitenses; cum iste, quid de hordeo, inquit, et Docimo, amiculo meo? quid cogitatis? at hoc agebat in cubiculo, Judices, atque in lectulo suo. negabant illi sibi quidquam esse mandatum. non audio: numerate H-S XV. quid facerent miseri? aut quid recusarent? praesertim cum in lectulo *decumanae mulieris vestigia viderent* recentia, quibus illum in-

flammari ad perseverandum intelligebant? ita civitas una sociorum, atque amicorum duabus teterrimis mulierculis, Verre praetore, vectigalis fuit. atque ego nunc eum frumenti numerum, et eas publice pecunias decumanis ab Herbitensibus datas esse dico: quo illi frumento, et quibus pecuniis tamen a decumanorum injuriis cives suos non redemerunt. perditis enim, et direptis aratorum bonis, haec decumanis merces dabatur, ut aliquando ex eorum agris, atque ex urbibus abirent. itaque cum Philinus Herbitensis, homo disertus, et prudens, et domi nobilis, de calamitate aratorum, et de fuga, et de reliquorum paucitate publice diceret, animadvertistis, Judices, gemitum populi Romani, cujus frequentia huic causae nunquam defuit. qua de paucitate aratorum alio loco dicam. Nunc illud, quod pene praeterii, non omnino relinquendum videtur. nam, per deos immortales! quod de capite ipso dempsit, quo tandem modo vobis non modo ferendum, verum etiam audiendum videtur? unus adhuc fuit post Romam conditam, (dii immortales faxint, ne sit alter!)

cui reſpublica totam ſe traderet temporibus coacta et malis domeſticis, L. Sylla. hic tantum potuit, ut nemo, illo invito, nec bona, nec patriam, nec vitam retinere poſſet: tantum animi habuit ad audaciam, ut dicere in concione non dubitaret, bona civium Romanorum cum venderet, ſe praedam ſuam vendere. ejus omnes res geſtas non ſolum obtinemus; verum etiam propter majorum incommodorum et calamitatum metum, publica auctoritate defendimus. unum hoc illius, ſenatus-conſulto reprehenſum decretumque eſt, ut, quibus ille de capite dempſiſſet, hi pecunias in aerarium referrent. ſtatuit ſenatus, hoc ne illi quidem eſſe licitum, cui conceſſerat omnia, a populo factarum quaeſitarumque rerum ſummas imminuere. illum viris fortiſſimis judicarunt patres conſcripti remittere de ſumma non potuiſſe: te mulieri teterrimae remiſiſſe ſenatores judicabunt? ille, de quo lege populus Romanus juſſerat, ut ipſius voluntas populo Romano eſſet pro lege, tamen in hoc uno genere, veterum religione legum, reprehenditur: tu, qui omnibus legibus im-

plicatus tenebare, libidinem tibi tuam
pro lege esse voluisti? in illo reprehendi
tur, quod ex ea pecunia remiserit, quam
ipse quaesierat: tibi concedetur, qui d
capite vectigalium populi Romani remi
sisti? Atque in hoc genere audacia
multo etiam impudentius in decumis Se
gestensium versatus est: quas cum addix
isset eidem illi Docimo, hoc est, tritic
modiûm quinque millibus, et accessionem
adscripsisset H S M D, coëgit Segestense
a Docimo tantidem publice accipere. i
quod ex Segestensium publico testimoni
cognoscite. recita testimonium publi
cum. TESTIMONIUM PUBLICUM
audistis, quanti decumas acceperit a Do
cimo civitas, tritici modiûm quinqu
millibus, et accessionem. cognoscite nunc
quanti se vendidisse retulerit. LEX DE-
CUMIS VENDENDIS C. VERRE PR
hoc nomine videtis tritici modiûm CI
CIↃ CIↃ de capite esse dempta, quae cùm
de populi Romani victu, de vectigalium
nervis, de sanguine detraxisset aerarii,
Tertiae mimae condonavit. utrum impu-
dentius a sociis abstulit? an turpius me-
retrici dedit? an improbius populo Ro

mano ademit? an audacius tabulas publicas commutavit? ex horum severitate te ulla vis, aut ulla largitio eripiet? sed si eripuerit; non intelligis, haec, quae jamdudum loquor, ad aliam quaestionem, atque ad peculatus judicium pertinere? itaque hoc mihi reservabo genus integrum totum: ad illam, quam institui, caussam frumenti ac decumarum revertar. qui cum agros maximos ac feracissimos per seipsum, hoc est per Apronium, Verrem alterum, depopularetur: ad minores civitates habebat alios, quos, tanquam canes immitteret, nequam homines et improbos; quibus aut frumentum, aut pecuniam publice cogebat dari.

37 A. Valentius est in Sicilia, interpres: quo iste interprete non ad linguam Graecam, sed ad furta et flagitia uti solebat. fit interpres hic, homo levis, atque egens, repente decumanus. emit agri Liparensis, miseri atque jejuni, decumas tritici medimnis DC. Liparenses vocantur. ipsi accipere decumas, et numerare Valentio coguntur lucri H-S XXX millia. per deos immortales! utrum tibi sumes ad defensionem? tantone minoris te decu-

mas vendidiſſe, ut ad medimna DC, X millia lucri, ſtatim ſua voluntate civi adderet, hoc eſt, tritici medimnûm d millia? an, cum magno decumas ven diſſes, te expreſſiſſe ab invitis Liparen bus hanc pecuniam? ſed quid ego ex quaero, quid defenſurus ſis potius, qu cognoſcam ex ipſa civitate, quid geſt ſit? recita teſtimonium publicum Lip renſium, deinde quemadmodum Vale tio nummi ſint dati. ‘TESTIMONIU ‘PUBLICUM, quomodo ſolutum ſit, ‘literis publicis.’ etiamne haec tam pa va civitas, tam procul a manibus tuis, que a conſpectu remota, ſejuncta a Sicil in inſula inculta, tenuique poſita, cum lata aliis tuis majoribus injuriis, in h quoque frumentario genere praedae t et quaeſtui fuit? quam tu totam inſul cuidam tuorum ſodalium, ſicut aliqu munuſculum, condonaras: ab hac eti haec frumentaria lucra, tanquam a me terraneis, exigebantur? itaque qui annis agellos ſuos ante te praetorem dimere a piratis ſolebant, iidem ſeipſ *a te pretio* impoſito redemerunt. Q *ergo?* a Tiſſenſibus perparva et tenui

vitate, sed aratoribus laboriosissimis, frugalissimisque hominibus, nonne plus, lucri nomine, eripitur, quam quantum frumenti omnino exararant? ad quos tu decumanum Diognotum Venerium misisti, novum genus publicani. cur hoc auctore non Romae quoque servi publici ad vectigalia accedant? anno secundo Tissenses H-S XXI lucri dare coguntur inviti. tertio anno, CIↃ CIↃ medimnûm tritici lucri Diognoto Venerio dare coacti sunt. hic Diognotus, qui ex publicis vectigalibus tanta lucra facit, vicarium nullum habet, nihil omnino peculii. vos etiam nunc dubitate, si potestis, utrum tantum numerum tritici Venerius apparitor istius sibi acceperit, an huic exegerit. atque haec ex publico Tissensium testimonio cognoscite. TESTIMONIUM PUBLICUM TISSENSIUM. obscure, Judices, praetor ipse decumanus est, cum ejus apparitores frumentum a civitatibus exigant, pecunias imperent, aliquanto plus ipsi lucri auferant, quam quantum populo Romano decumarum nomine daturi sunt? haec aequitas in tuo *imperio fuit*, haec praetoris dignitas, ut

ſervos Venerios Siculorum dominos eſſe
velles. hic delectus, hoc diſcrimen, te
praetore, fuit, ut aratores in ſervorum
numero eſſent, ſervi in publicanorum.
Quid? Ameſtratini miſeri, impoſitis ita 39
magnis decumis, ut ipſis reliqui nihil fie-
ret, nonne tamen numerare pecunias co-
acti ſunt? addicuntur decumae M. Caeſio,
cum adeſſent legati Ameſtratini. ſtatim
cogitur Heraclius legatus numerare H-S
XXII. quid hoc eſt? quae eſt iſta praeda?
quae vis? quae direptio ſociorum? ſi erat
Heraclio ab ſenatu mandatum, ut eme-
ret: emiſſet. ſi non erat: qui poterat ſua
ſponte pecuniam numerare? caeſio re-
nuntiat ſe dediſſe. cognoſcite renuntia-
tionem ex literis. recita ex literis pub-
licis. LITERAE PUBLICAE. quo ſe-
natus-conſulto erat hoc legato permiſ-
ſum? nullo. cur fecit? coactus eſt. quis
hoc dicit? tota civitas. recita teſtimoni-
um publicum. TESTIMONIUM PUBLI-
CUM. ab hac eadem civitate anno ſecun-
do ſimili ratione extortam eſſe pecuni-
am, et Sext. Vennonio datam, ex eodem
teſtimonio cognoviſtis. at Ameſtratinos,
homines tenues, cum eorum decumas

medimnis DCCC vendidisses Banobali Venerio, (cognoscite nomina publicanorum) cogis eos plus lucri addere, quam quanti venierant, cum magno venissent. dant Banobali medimnis DCCCL, H-S MD. profecto nunquam iste tam amens fuisset, ut ex agro populi Romani plus frumenti servo Venerio, quam populo Romano tribui pateretur, nisi omnes ea praeda, servi nomine, ad istum ipsum perveniret. Petrini, cum eorum decumae magno addictae essent, tamen invitissimi P. Naevio Turpioni, improbissimo homini, qui injuriarum, Sacerdote praetore, damnatus est, H-S XXXVII et IↃ dare coacti sunt. itane dissolute decumas vendidisti, ut, cum modiûm XV millibus venissent, medimnûm CIↃ CIↃ CIↃ hoc est, H-S XXXXV lucri decumano darentur? at permagno decumas ejus agri vendidi. videlicet gloriatur, non Turpioni lucrum datum, sed Petrinis pecuniam ereptam.
40 Quid? Halicienses, quorum incolae decumas dant, ipsi agros immunes habent: nonne huic eidem Turpioni, cum decumae c med. venissent, *H-S* XV CIↃ dare coacti sunt? si id,

quod maxime vis, posses probare, h
ad decumanos lucra venisse, nihil te
tigisse: tamen hae pecuniae per vim,
que injuriam tuam captae et conciliat
tibi fraudi, et damnationi esse debere
cum vero hoc nemini persuadere pos
te tam amentem fuisse, ut Apronium,
Turpionem, servos homines, tuo li
rorumque tuorum periculo divites f
velles: dubitaturum quemquam exi
mas, quin illis emissariis haec tibi om
pecunia quaesita sit? Segestam item
immunem civitatem Venerius Symn
chus decumanus immittitur. is ab isto
teras affert, ut sibi contra omnia se
tus-consulta, contra omnia jura, cont
que legem Rupiliam, extra forum va
monium promittant aratores. audite
teras, quas ad Segestanos miserit. LIT
RAE C. VERRIS. hic Venerius que
admodum aratores eluserit, ex una p
tione hominis honesti, gratiosique co
noscite. in eodem enim genere sunt ca
tera. Diocles est Panormitanus, Phim
*cogn*omine, homo illustris, ac nobil
is agrum in Segestano, (nam commer
um in eo agro nemini) conductum ha

bat H-S ſex millibus. pro decuma cum pulſatus a Venerio eſſet, decidit H-S XVI millibus, et DCLIIII. id ex tabulis ipſius cognoſcite. NOMEN DIOCLIS PANORMITANI. huic eidem Symmacho, Anneius Brocchus, ſenator, homo eo ſplendore, ea virtute, qua omnes exiſtimatis, nummos praeter frumentum coactus eſt dare. Veneriòne ſervo, te praetore, talis vir, ſenator populi Romani, quae-
41 ſtui fuit? Hunc ordinem ſi dignitate antecellere non exiſtimabas, ne hoc quidem ſciebas, 'judicare?' antea cum equeſter ordo judicaret, improbi, et rapaces magiſtratus in provinciis inſerviebant publicanis: ornabant eos, quicunque in operis erant: quemcunque equitem Romanum in provincia viderant, beneficiis, ac liberalitate proſequebantur: neque tantum illa res nocentibus proderat, quantum obfuit multis, cum aliquid contra utilitatem ejus ordinis, voluntatemque feciſſent. retinebatur hoc tum neſcio quomodo, quaſi communi conſilio ab illis diligenter, ut, qui unum equitem Romanum contumelia dignum putaſſet, ab univerſo ordine malo dignum

judicaretur. tu ſic ordinem ſenatorium deſpexiſti: ſic ad injurias, libidineſque tuas omnia coaequaſti: ſic habuiſti ſtatutum cum animo, ac deliberatum, omnes, qui habitarent in Sicilia, aut, qui Siciliam, te praetore, attigiſſent, judices rejicere, ut illud non cogitares, tamen ad ejuſdem ordinis homines te judices eſſe venturum? in quibus, ſi ex ipſorum domeſtico incommodo nullus dolor inſideret; tamen eſſet illa cogitatio, in alterius injuria ſeſe deſpectos, dignitatemque ordinis contemptam, et abjectam. quod mehercule, Judices, mihi non mediocriter ferendum videtur. habet enim quendam aculeum contumelia, quem pati pudentes, ac viri boni difficillime poſſunt. ſpoliaſti Siculos. ſolent enim inulti eſſe in injuriis ſuis provinciales. vexaſti negotiatores. inviti enim Romam, raroque decedunt. equitem Romanum ad Apronii injurias dediſti. quid enim jam nocere poſſunt, quibus non licet judicare? quid, cum ſenatores ſummis injuriis afficis? quid aliud dicis, niſi hoc? cedò mihi etiam iſtum ſenatorem: ut hoc ampliſſimum nomen ſenatorium non modo ad

invidiam imperitorum,ſed etiam ad contumeliam improborum natum eſſe videatur. neque hoc in uno fecit Anneio,ſed in omnibus ſenatoribus: ut ordinis nomen non tantum ad honorem, quantum ad ignominiam valeret. in C. Caſſio,viro clariſſimo et fortiſſimo, cum is eo ipſo tempore, primo iſtius anno, conſul eſſet, tanta improbitate uſus eſt, ut, cum ejus uxor, foemina primaria, paternas haberet arationes in Leontino, frumentum omne in decumas auferre juſſerit. hunc tu in hac cauſa teſtem, Verres, habebis: quoniam, judicem ne haberes, providiſti. vos autem, Judices, putare debetis, eſſe quiddam nobis inter nos commune atque conjunctum. multa ſunt impoſita huic ordini munera, multi labores, multa pericula, non ſolum legum ac judiciorum, ſed etiam rumorum ac temporum. ſic eſt hic ordo quaſi propoſitus, atque editus in altum, ut ab omnibus ventis invidiae circumflari poſſe videatur. in hac tam miſera et iniqua conditione vitae,ne hoc quidem retinebimus,Judices, ut magiſtratibus noſtris in obtinendo jure noſtro ne contemptiſſimi ac deſpectiſſimi eſ-

ſe videamur? Thermitani miſerunt, 42
qui decumas emerent agri ſui. magni ſua putabant intereſſe, publice potius, quamvis magno emi, quam in aliquem iſtius emiſſarium incidere. appoſitus erat Venuleius quidam, qui emeret. is liceri non deſtitit. illi, quoad videbatur ferri aliquo modo poſſe, contenderunt: poſtremo liceri deſtiterunt. addicitur Venuleio tritici modiûm VIII millibus. legatus Poſſidorus renuntiat. cum omnibus hoc intolerandum videretur, tamen Venuleio dantur, ne accedat, tritici modiûm VI. praetereo H-S CIↃ CIↃ. ex quo facile apparet, quae merces decumani, quae praetoris praeda eſſe videatur. cedò Thermitanorum mihi literas, et teſtimonium. TABULAE THERMITANORUM, ET TESTIMONIUM. Imacharenſes jam omni frumento ablato, jam omnibus injuriis tuis exinanitos, tributum facere, miſeros ac perditos coëgiſti: ut Apronio darent H-S XX millia. recita decretum de tributis, et publicum teſtimonium. SENATUS-CONSULTUM DE TRIBUTO CONFERENDO. TESTIMONIUM IMACHARENSIUM. Ennenſes, cum de-

ae venissent agri Ennensis medim-
ICIↃCIↃCIↃcc, Apronio coacti sunt
e tritici modium XVIII millia, et H-S
I millia. quaeso, attendite, quantus
merus frumenti cogatur ex omni agro
cumano. nam per omnes civitates,
iae decumas debent, percurrit oratio
iea: et in hoc genere nunc, Judices,
ersor, in quo non singillatim aratores,
eversis bonis omnibus sunt, sed publice
decumanis lucra data sunt, ut aliquando
ex eorum agris atque urbibus, expleti
atque saturi, cum hoc cumulo quaestus
decederent. Calactinis quamobrem
imperasti anno tertio, ut decumas agri
sui, quas Calactae dare consueverant,
Amestrati M. Caesio decumano darent;
quod neque ante te praetorem illi fece-
rant, neque tu ipse hoc ita statueras an-
tea per biennium? Theomnastus Syracu-
sanus in agrum Mutycensem cur abs te
immissus est? qui aratores ita vexavit, ut
illi in alteras decumas, id quod in aliis
quoque civitatibus ostendam, triticum
emere necessario, propter inopiam, co-
gerentur. jam vero ex Hyblensium pac-
tionibus intelligetis, quae pactae sint cu

decumano Cn. Sergio, sexties tantum, quam quantum satum sit, ablatum esse ab aratoribus. recita sationes, et pactiones ex literis publicis. recita. PACTIONES HYBLENSIUM CUM VENERIO SERVO EX LITERIS PUBLICIS. cognoscite item professiones sationum, et pactiones Meneniorum cum Venerio servo. recita ex literis publicis. PROFESSIONES SATIONUM, ET PACTIONES MENENIORUM CUM VENERIO SERVO EX LITERIS PUBLICIS. patiemini, Judices, a sociis, ab aratoribus populi Romani, ab iis, qui vobis laborant, vobis serviunt, qui ita plebem Romanam ab sese ali volunt, ut sibi ac liberis suis tantum supersit, quo ipsi ali possint; ab his, per summam injuriam, per acerbissimas contumelias, plus aliquanto ablatum esse, quam natum sit? sentio, Judices, moderandum mihi esse jam orationi meae, fugiendamque vestram satietatem. non versabor in uno genere diutius, et ita caetera de oratione mea tollam, ut tamen in causa relinquam. audietis Agrigentinorum, fortissimorum virorum, diligentissimorumque querimonias: cog-

oſcetis, Judices, Entellinorum ſummi
iboris, ſummaeque induſtriae, dolorem
: injurias: Heracleinſium, Gelenſium,
olentinorum incommoda proferentur:
atinenſium, locupletiſſimorum homi-
um, amiciſſimorumque agros vexatos
Apronio cognoſcetis: Tyndaritanam,
obiliſſimam civitatem, Cephaloedita-
am, Alentinam, Apollonienſem, Engy-
am, Capitinam, perditas eſſe hac ini-
uitate decumarum intelligetis: Mur-
ntinis, Aſſorinis, Elorinis, Ennenſi-
is, Letinis, nihil omnino relictum:
itarinos, Acherinos, parvarum civi-
tum homines, omnino abjectos eſſe ac
rditos: omnes denique agros decuma-
os per triennium populo Romano ex
irte decuma, C. Verri ex omni reliquo,
ctigales fuiſſe: et pleriſque aratoribus
hil omnino ſuperfuiſſe: ſi cui quid aut
miſſum, aut relictum ſit, id fuiſſe tan-
m, quantum ex eo, quo iſtius avaritia
ntenta fuit, redundarit. Duarum
ihi civitatum reliquos feci agros, Ju-
ces, fere optimos ac nobiliſſimos, Aet-
nſem, et Leontinum. horum agrorum
miſſos faciam quaeſtus triennii: u-

num annum eligam, quo facilius id, quod institui, explicare possim. sumam annum tertium, quòd et recentissimus est, et ab isto ita administratus, ut, cum se certe decessurum videret, non laboraret, si aratorem nullum in Sicilia omnino esset relicturus. agri Aetnensis, et Leontini decumas agemus. attendite, Judices, diligenter. agri sunt feraces: annus tertius: decumanus Apronius. de Aetnensibus perpauca dicam. dixerunt enim ipsi priore actione publice. memoria tenetis, Artemidorum Aetnensem, legationis ejus principem, publice dicere, Apronium venisse Aetnam cum Veneriis: vocasse ad se magistratum: imperasse, ut in foro sibi medio lecti sternerentur: quotidie solitum esse non modo in publico, sed etiam de publico convivari: cum in eis conviviis symphonia caneret, maximisque poculis ministraretur, retinere solitum esse aratores; atque ab iis non modo per injuriam, sed etiam per contumeliam, tantum exprimi frumenti, quantum Apronius imperasset. audistis haec, Judices, quae nunc ego omnia praetereo, ac relinquo. nihil de luxuria A-

pronii loquor, nihil de insolentia, nihil de singulari nequitia, ac turpitudine: tantùm de quaestu, ac lucro dicam unius agri, et unius anni, quo facilius vos conjecturam de triennio, et de tota Sicilia facere possitis. sed mihi Aetnensium brevis est oratio. ipsi enim venerunt: ipsi publicas literas deportarunt. docuerunt vos, quid lucelli fecerit homo non malus, familiaris praetoris, Apronius. id, quaeso, ex ipsorum testimonio cognoscite. recita testimonium Aetnensium. TESTIMONIUM AETNENSIUM. Quid ais? dic, dic, quaeso clarius, ut populus Romanus de suis vectigalibus, de suis aratoribus, de suis sociis atque amicis audiat, L. MEDIMNUM, L. H-S MILLIA. per deos immortales! unus ager uno anno ccc millia modiûm tritici; et praeterea H-S L. millia, lucri dat Apronio? tantone minoris decumae venierunt, quam fuerunt? an cum satis magno venissent, hic tantus tamen frumenti, pecuniaeque numerus ab aratoribus per vim ablatus est? utrum enim horum dixeris, in eo culpa et crimen haerebit. nam illud quidem non dices, quod utinam dicas, ad

hendendis. ...
defendet? hoc hi, si aliter de te
voluerint, sustinebunt? uno adv
uno agro, Q. Apronium, prae
quam dixi, pecuniam numera
millia modiûm tritici lucri nom
lisse? quid? hoc Aetnenses so
immo etiam Centuripini, qui
nensis multo maximam partem
quorum legatis, hominibus n
Androni et Arthemoni, senat
data dedit, quae publice ad ci
sorum pertinebant: de iis inj
cives Centuripini non in suis
... ser

rant enim totâ Siciliâ fere Centuripini. et hoc in te graviores, certioreſque teſtes ſunt, quod caeterae civitates ſuis ſolum incommodis commoventur: Centuripini, quod in omnium fere finibus habent poſſeſſiones, etiam caeterarum civitatum
46 damna, ac detrimenta ſenſerunt. Verum, uti dixi, ratio certa eſt Aetnenſium, et publicis, et privatis literis conſignata. meae diligentiae penſum magis in Leontino agro eſt exigendum, propter hanc cauſam, quod ipſi Leontini publice non ſane me multum adjuverunt. neque enim eos, iſto praetore, hae decumanorum injuriae laeſerunt: potius etiam, Judices, adjuverunt. mirum fortaſſe hoc vobis, aut incredibile videatur, in tantis aratorum incommodis, Leontinos, qui principes rei frumentariae fuerunt, expertes incommodorum, atque injuriarum fuiſſe. hoc cauſae eſt, Judices, quod in agro Leontino, praeter unam Mnaſiſtrati familiam, glebam Leontinorum poſſidet nemo. itaque Mnaſiſtrati, hominis honeſtiſſimi, atque optimi viri teſtimonium, *Judices, audietis*. caeteros Leontinos, *quibus* non modo Apronius in a-

gris, ſed ne tempeſtas quidem
re potuit, expectare nolite. et
modo incommodi nihil ceperu
tiam in Apronianis illis rapinis
tu ſunt, compendioque verſati.
ter, quoniam me Leontina civi
legatio, propter eam, quam dixi
defecit: mihimet ineunda rati
reperienda eſt, qua ad Apronii
ſive adeo, qua ad iſtius ingente
nemque praedam poſſim perver
Leontini decumae anno tertio
tritici medimnûm XXXVI, hoc
modiûm CCXVI. magno, Judice
neque enim hoc poſſum negar
neceſſe eſt aut damnum, aut
magnum lucrum feciſſe decuma
enim ſolet uſuvenire iis, qui ma
merunt. quid, ſi oſtendo, in hac
tione lucri fieri tritici modiûm
cc? quid, ſi ccc? quid, ſi cccc milli
tis etiam, cui iſta tanta praed
ſit? iniquum me eſſe quiſpiam
ex lucri magnitudine conjectu
am furti, atque praedae. quid,
Judices, eos, qui cccc millia m
cri faciunt, damnum facturo

tua iniquitas, si tui ex cohorte recuperatores non intercederent? num quis potesit in tanto lucro, tantaque iniquitate dubitare, quin proter improbitatem tam magnos quaestus feceris? propter magnitudinem quaestus improbus esse volue-
47 ris? Quomodo igitur hoc assequar, Judices, ut sciam, quantum lucri factum sit? non ex Apronii tabulis, quas ego cum conquirerem, non inveni: et cum in jus ipsum eduxi, expressi, ut conficere tabulas se negaret. si mentiebatur: quamobrem removebat, si hae tabulae nihil tibi erant obfuturae? si omninò nullas confecerat literas: ne id quidem satis significabat, illum non suum negotium gessisse? ea est enim ratio decumanorum, ut sine plurimis literis confici non possit. singula enim nomina aratorum, et cum singulis pactiones decumanorum, literis persequi, et conficere necesse est. jugera professi sunt aratores omnes imperio, atque instituto tuo: non opinor quemquam minus esse professum, quam, quantum arasset, cum tot cruces, tot supplicia, tot ex cohorte recuperatores proponerentur. *in jugere agri* Leontini medimnum

fere tritici feritur, perpetua, atque
quabili fatione. ager efficit, cum oc
bene ut agatur: verum, ut omnes di
juvent, cum decimo. quod fi quand
cidit, tum fit, ut tantum decumae fit, q
tum feveris: hoc eft, ut, quot jugera
fata, totidem medimna decumae deb
tur. hoc cum ita effet: primum illu
co, pluribus millibus medimnûm ve
decumas agri Leontini, quam quot n
jugerum fata erant in agro Leont
quod fi fieri non poterat, ut plus q
decem medimna ex jugere ararent:
dimnum autem ex jugere decumanc
ri poterat, cum ager, id quod perra
venit, cum decumo extuliffet: quae
ratio decumani, (fi quidem decuma
non bona venibant aratorum) ut p
bus aliquanto medimnis decumas
ret, quam jugera erant fata? In
ontino jugerum fubfcriptio, ac pr
fio non eft plus xxx millium. dec
xxxvi medimnis venierunt. erravi
potius infanivit Apronius? immo
infaniffet, fi aratoribus, quod deb
licitum effet; et non, quod Apr
imperaffet, neceffe fuiffet dare. fi

do, minus tribus medimnis in jugerum neminem dedisse decumae: concedes, opinor, ut cum decumano fructus arationis perceptus sit, neminem minus tribus decumis dedisse. atqui hoc in beneficii loco petitum est ab Apronio, ut in jugera singula ternis medimnis decidere liceret. nam cum a multis quaterna, etiam quina, exigerentur: multis autem non modo granum nullum, sed ne paleae quidem ex omni fructu, atque ex annuo labore relinquerentur: tum aratores Centuripini, qui numerus in agro Leontino maximus est, unum in locum convenerunt: hominem suae civitatis, in primis honestum ac nobilem, Andronem Centuripinum, legarunt ad Apronium, eundem, quem hoc tempore ad hoc judicium, legatum, et testem Centuripina civitas misit: ut is apud eum causam aratorum ageret, ab eoque peteret, ut ab aratoribus Centuripinis ne amplius in jugera singula, quam terna medimna, exigeret. hoc vix ab Apronio in summo beneficio, pro iis, qui etiam tum incolumes *erant*, impetratum est. id cum impetrabatur, hoc videlicet impetrabatur,

ut pro singulis decumis ternas decumas dare liceret. quod si tua res non agere tur, a te potius postularent, ne amplius quam singulas, quam ab Apronio, ut ne plus, quam ternas decumas darent. nunc ut hoc tempore ea, quae regie, seu potius tyrannice, statuit in aratores Apronius, praetermittam: neque eos appellem a quibus omne frumentum eripuit, et quibus nihil non modo de fructu, sed ne de bonis quidem suis reliqui fecit: ex his ternis medimnis (quod beneficii, gratiae causa concessit) quid lucri fiat, cognoscite. Professio est agri Leontini ad jugerum xxx millia. haec sunt ad tritic medimnûm xc, id est, tritici modiûm dxl millia. deductis tritici modiûm ccxvi millibus, quanti decumae venierunt, reliqua sunt tritici cccxxiv millia adde totius summae dxl. millium modiûm tres quinquagesimas, id est, tritic modium xxxii millia cccc, (ab omnibus enim ternae praeterea quinquagesimae exigebantur) sunt haec jam ad *ccclvi* millia, ccc modiûm tritici. at *ego cccc millia* lucri facta esse dixeram *non enim du*co in hac ratione, eos, qu

bus ternis medimnis non est licitum decidere. verum, ut hac ipsa ratione summam mei promissi compleam, ad singula medimnûm multi H-S duo, multi H-S quinque accessionis cogebantur dare: qui minimum, singulos nummos. hoc minimum ut sequamur, quoniam xc medimnûm millia duximus, accedant eo novo, pessimoque exemplo H-S xc millia. hic mihi etiam dicere audebit, magno se decumas vendidisse, cum ex eodem agro, dimidio plus ipse abstulerit, quam populo Romano miserit? ccvi modiûm millibus decumas agri Leontini vendidisti. si ex lege, magno: si, ut lex esset libido tua, parvo: si, ut, quae dimidiae essent, decumae vocarentur, parvo vendidisti. multo enim pluris fructus annui Siciliae venire potuerunt, si id te senatus, aut populus Romanus facere voluisset. etenim saepe decumae tanti venierunt, cum lege Hieronica venirent, quanti nunc lege Verrea venierunt. cedò mihi C. Norbani decumas venditas. C. NORBANI DECUMAE VENDITAE AGRI LEONTINI. atqui tum neque judicium de modo *jugerum dabatur*: neque enim erat Arte-

ius recuperator : neque istratus Siculus tantum um decumanus ediderat: petebatur a decumano, ut ila ternis medimnis deci- c nummorum accessionem or dare, nec ternas quin- umenti addere : et tamen ano magnus frumenti nu- batur. Quid vero istae gesimae, quid porro num- ssiones volunt? quo id jure, , quo id potius ore fecisti ? bat arator. quomodo ? aut si largissimus esse vellet, cu- mensura uteretur, ut antea so- re in decumis, cum aequa le- ditione venibant. is nummum de? de frumento? quasi habu- raetore, quod venderet. de vi- erat aliquid resecandum, ut es- Apronio ad illos fructus ara- hoc corollarium nummorum ad- jam id porro utrum libentes, an bant ? libentes ? amabant, cre- onium. inviti ? qua re, nisi vi, cogebantur ? jam iste, homo a-

REM

...perator : neque
Siculus tantum
manus ediderat:
a decumano, ut
medimnis deci-
n accessionem
ternas quin-
e : et tamen
menti nu-
vero istue
num-
d jure,
fecisti?
o? aut
... cu-
fo-
le-

mentissimus, in vend...
morum, faciebat acc...
decumas : neque mu...
na millia addebat. ...
H-S fortasse 10 milli...
plo cujusquam, nequ...
que eam pecuniam ...
parvum crimen quen...
rus sit, homo quisqu...
gitavit. quod cum i...
te magno decumas ...
perspicuum, te bona...
rum, non populi Ro...
tus causa, vendidisse...
ex eo fundo, cui H-...
excisis arboribus, ...
tegulis, instrumento...
domino xx millia n...
rit : sibi alia praeter...
rit : primo dominus,...
di sui, gaudeat, vi...
quod tanto sibi plus...
refectum sit : deind...
res, quibus fundi fru...
tinetur, amotas, et v...
plicio villicum affici...
tum putet : item po...

A

audit, pluris decumas vendidisse C. Verrem, quam innocentissimum hominem, cui iste successit, C. Sacerdotem, putat se bonum in arationibus, fructibusque suis habuisse custodem, ac villicum: cum senserit, istum omne instrumentum aratorum, omnia subsidia vectigalium vendidisse, omnem spem posteritatis avaritia sua sustulisse, arationes, et agros vectigales vastasse, atque exinanisse, ipsum maximos quaestus, praedasque fecisse, intelliget secum actum esse pessime: istum autem summo supplicio dignum existimabit. Unde ergo hoc intelligi potest? 5
ex hoc maxime, quod ager decumanus provinciae Siciliae propter istius avaritiam desertus est. neque id solum accidit, uti minus multis jugis ararent, si qui in agris remanserunt; sed etiam, ut permulti locupletes homines, magni et navi aratores, agros laetos ac fertiles desererent, totasque arationes derelinquerent. id adeo sciri facillime potest ex literis publicis civitatum, propterea quod lege Hieronica numerus aratorum quotannis apud magistratus publice subscribitur. recita tandem, quot acceperit aratores agri Leon-

tini Verres. OCTOGINTA TRES. quot anno tertio profiteantur. TRIGINTA DUO. unum et quinquaginta aratores ita video dejectos, ut his ne vicarii quidem ſucceſſerint. quot aratores, advenìente te, fuerunt agri Mutycenſis? videamus ex literis publicis. CENTUM OCTOGINTA OCTO. quid? anno tertio? CENTUM ET UNUS. octoginta ſeptem aratores unus ager iſtius injuria deſiderat: atque adeo noſtra reſpublica, quoniam illa populi Romani vectigalia ſunt, hunc tot patrum-familias numerum deſiderat, et repoſcit. ager Herbitenſis primo anno habuit aratores ducentos quinquaginta ſeptem, tertio centum viginti. hinc centum triginta ſeptem patres-familias extorres profugerunt. Agyrinenſis ager, quorum hominum! quam honeſtorum! quam locupletum! ducentos quinquaginta aratores habuit primo anno praeturae tuae. quid tertio anno? octoginta, quemadmodum legatos Agyrinenſes recitare
52 ex publicis literis audiſtis. Prô dii immortales! ſi ex provincia tota centum ſeptuaginta ejeciſſes, poſſeſne, ſeveris *judicibus*, ſalvus eſſe? unus ager Agyri-

nenfis centum feptuaginta aratoribus inanior cum fit, vos conjecturam totius provinciae non facietis? atque hoc peraeque in omni agro decumano reperietis: quibus aliquid tamen reliqui fuerit ex magno patrimonio, eos in agris minore inftrumento, minus multis jugis, remanfiffe, quod metuebant, fi receffiffent, ne reliquas fortunas omnes amitterent: quibus autem ifte nihil reliqui, quod perderent, fecerat, eos plane non folum ex agris, verum ex civitatibus fuis profugiffe. illi ipfi, qui remanferant, vix decuma pars aratorum, relicturi agros omnes erant, nifi ad eos Metellus Roma literas mififfet, fe decumas lege Hieronica venditurum; et nifi ab iis hoc petiviffet, ut fererent quam plurimum: quod illi femper fui caufa fecerant, cum eos nemo rogaret, quamdiu intelligebant, fefe fibi, et populo Romano, non Verri et Apronio ferere, impendere, laborare. jam vero, Judices, fi Siculorum fortunas negligitis: fi, quemadmodum focii populi Romani a magiftratibus noftris tractentur, non laboratis: at vos communem populi Romani caufam fufcipite, atque defendite.

ejectos aratores eſſe dico: agros vectiga-
les vexatos atque exinanitos a Verre:
populatam vexatamque provinciam: haec
omnia doceo literis civitatum, et privatis
53 primariorum virorum teſtimoniis. Quid
vultis amplius? num expectatis, dum L.
Metellus is, qui multos in iſtum teſtes
imperio et poteſtate deterruit, idem ab-
ſens de iſtius ſcelere, improbitate, auda-
cia teſtimonium dicat? non opinor. at
is optime, qui ſucceſſit iſti, potuit cog-
noſcere. ita eſt: verum amicitiâ impedi-
tur. at debet nos certiores facere, quo
pacto ſe habeat provincia. debet: verum-
tamen non cogitur. num quis in Verrem
L. Metelli teſtimonium requirit? nemo.
num quis poſtulat? non opinor. quid ſi
teſtimonio L. Metelli ac literis haec om-
nia vera eſſe docebo? quid dicetis? utrum
Metellum falſum ſcribere? an amicum
laedendi eſſe cupidum? an praetorem,
quemadmodum provincia affecta ſit, ne-
ſcire? recita literas L. Metelli, quas ad
Cn. Pompeium, et M. Craſſum conſules,
quas ad M. Mummium praetorem, quas
ad quaeſtores urbis miſit. EPISTOLA
L. METELLI. 'decumas frumenti le-

jorum nostrorum beneficia, jus ipsoru
conditionem societatis, amicitiae, foe
rum reddidisse. dicit, quanti cujusque
gri decumas vendiderit. deinde quid sc
bit? recita de epistola reliqua. ' summa
' data est opera a me, ut quam plurimo
' cumas venderem.' cur igitur, Metel
non ita magno vendidisti? quia deser
arationes, inanes agros, provinciam n
seram, perditamque offendi. quid?
ipsum, quod satum est, qua ratione qu
quam, qui sereret, inventus est? rec
literas. LITERAE. ait se misisse, et pra
sentem confirmasse, suam interposui

Quibus bellis Carthaginensibus Sicilia vexata est, et post nostrâ patrumque memoriâ, cum bis in ea provincia magnae fugitivorum copiae versatae sunt, tamen aratorum interitio facta nulla est. tum, semente prohibita, aut messe amissa, fructus annuus interibat: tamen incolumis numerus manebat dominorum, atque aratorum. tum, qui M. Levinio, aut P. Rupilio, aut M'. Aquilio praetoribus in eam provinciam successerant, aratores reliquos non colligebant. tantone plus Verres cum Apronio provinciae Siciliae calamitatis importavit, quam aut Hasdrubal cum Poenorum exercitu, aut Athenio cum fugitivorum maximis copiis,

... , cum is, qui tibi successi
reliquos appellet, hoc eum c
bere, reliquos hos esse, non e
que ex aliqua hujusmodi cala
ex tuo scelere, importunitat
crudelitate? recita caetera. '
' eo, ut temporis difficultas,
' que penuria tulit.' aratorum
penuria. si ego accusator totie
dem dicerem, vererer, ne anim
offenderem, Judices. clamat
' nisi literas misissem.' non est s
' praesens confirmassem.' ne i
satis est. ' reliquos, inquit,

tas esse: scribit Metellus aratorum esse penuriam. hoc cum scribit, illud ostendit, dejectos, ejectos, fortunis omnibus expulsos esse populi Romani socios atque amicos. quibus si qua calamitas propter istum, salvis vectigalibus nostris, accidisset, animadvertere in eum vos oportebat: praesertim cum ea lege judicaretis, quae sociorum caussa esset constituta. cum vero, perditis profligatisque sociis, vectigalia populi Romani sint diminuta; res frumentaria, commeatus, copiae, salus urbis atque exercituum nostrorum in posteritatem istius avaritia interierit: saltem commoda populi Romani respicite, si sociis fidelissimis prospicere non laboratis. atque, ut intelligatis, ab isto, prae lucro praedaque praesenti, nec vectigalium, nec posteritatis habitam esse rationem: cognoscite, quid ad extremum scribat Metellus. 'in reliquum tempus vectigalibus prospexi.' in reliquum tempus ait se vectigalibus prospexisse. non scriberet, se vectigalibus prospexisse, nisi vellet ostendere, te vectigalia perdidisse. quid enim erat, quod vectigalibus prospiceret Metellus in decumis, et in

tota re frumentaria, si iste non vectigalia populi Romani suo quaestu pervertisset? atque ipse Metellus, qui vectigalibus prospicit, qui reliquos aratores colligit, quid assequitur, nisi hoc, ut arent, si qui possunt, quibus aratrum saltem aliquod satelles istius Apronius reliquum fecit; qui tamen in agris spe, atque exspectatione Metelli remanserunt? quid caeteri Siculi? quid ille maximus numerus aratorum, qui non modo ex agris ejecti sunt, sed etiam ex civitatibus suis, ex provincia, denique bonis, fortunisque omnibus ereptis, profugerunt? qua ratione ii revocabuntur? quot praetorum innocentia, sapientiaque opus est, ut illa aratorum multitudo aliquando in suis agris, ac sedibus collocetur? Ac, ne miremini 56
tantam multitudinem profugisse, quantam ex literis publicis, aratorumque professionibus cognovistis: scitote, tantam acerbitatem istius, tantum scelus in aratores fuisse, (incredibile dictu est, Judices: sed et factum, et totâ Siciliâ pervulgatum) ut homines, propter injurias, licentiamque *decumanorum*, mortem sibi ipsi consciverint. Centuripinum Dioclem, ho-

minem locupletem, suspendisse se constat, quo die sit ei nuntiatum, Apronium decumas redimisse. Dyrrachinum, primum civitatis, eadem ratione mortem oppetisse dixit apud vos homo nobilissimus, Archonidas Elorinus, cum audisset tantum decumanum professum esse ex edicto istius sibi deberi, quantum ille bonis suis omnibus efficere non posset. haec tu, tametsi omnium hominum dissolutissimus, crudelissimusque semper fuisti, tamen nunquam perpeterere, propterea quod illi gemitus, luctusque provinciae ad tui capitis periculum pertinebant: non, inquam, perpeterere, ut homines injuriae tuae remedium morte, ac suspendio quaererent, nisi ea res ad quaestum, et ad praedam tuam pertineret. quid? illud perpeterere? attendite, Judices; omnibus enim nervis mihi connitendum est, atque in hoc laborandum, ut omnes intelligant, quam improbam, quam manifestam, quam confessam rem pecuniâ redimere conentur. grave crimen est hoc, et vehemens, et post hominum memoriam, judiciaque de pecuniis *repetundis* constituta, gravissimum, prae-

ab omnibus non ſolum (id quod com-
ne eſt) propter imperium, ſed etiam
quod iſtius praecipuum eſt) propter
delitatem metueretur, millies audivit,
ejus animum ad perſequendum non
gligentia tardaret, ſed conſcientia
leris, avaritiaeque ſuae refrenaret.
quebantur enim decumani palam, et p
ter caeteros is, qui apud iſtum plurim
poterat, maximoſque agros populaba
Apronius: perparvum ex illis magni
cris ad ſeſe pervenire: praetorem
ſocium. hoc cum palam decumani
provincia loquerentur, tuumque no
in re tam turpi nefariaque interp

nt: ecquod judicium Romae tam disso-
tum, tam perditum, tam nummarium
re putasti, quo ex judicio te ulla Salus
rvare posset? cum planum fieret, decu-
is contra instituta, leges, consuetudi-
mque omnium venditis, in aratorum
nis, fortunisque diripiendis decuma-
os dictitasse tuas esse partes, tuam rem,
am praedam: idque te tacuisse, et, cum
ssimulare non posses, potuisse tamen
rpeti, et perferre, quod magnitudo lu-
i obscuraret periculi magnitudinem,
usque aliquanto apud te pecuniae cupi-
tas, quam judicii metus, posset? esto:
etera negare non potes. ne illud qui-
m tibi reliquum fecisti, ut hoc posses
cere, nihil eorum te audisse, nihil ad
as aures de infamia tua pervenisse. que-
bantur cum luctu, et gemitu aratores.
id nesciebas? fremebat tota provincia.
mo id tibi renuntiabat? Romae queri-
oniae de tuis injuriis, conventusque ha-
bantur. ignorabas haec? ignorabas haec
nnia? quid? cum palam Syracusis, te
diente, maximo conventu P. Rubrius
. Apronium sponsione lacessivit, ' ni
pronius dictitaret, te sibi in decumis

' esse socium :' haec te vox non perculit?
non perturbavit? non,ut capiti,et fortu-
nis tuis prôspiceres, excitavit? tacuisti:
sedasti etiam lites illorum: et sponsio illa
ne fieret, laborasti. Prô dii immorta- 58
les! hoc aut innocens homo perpeti po-
tuisset, aut quamvis nocens, qui modò
judicia Romae fore putaret, non aliqua
simulatione existimationi se hominum
venditasset? quid est hoc? sponsio fit de
capite,ac fortunis tuis: tu sedes,et quie-
scis? non persequeris? non perseveras?
non perquiris,cui dixerit Apronius?quis
audierit? unde hoc natum, quemadmo-
dum prolatum sit? si quis tibi ad aurem
accessisset, et dixisset, Apronium dictita-
re, te sibi esse socium: commoveri te o-
portuit,vocare Apronium, nec illum an-
te tibi satisfacere, quam tu omnium ex-
istimationi satisfecisses. cum vero in fo-
ro celeberrimo, tanta frequentia, hoc,
verbo et simulatione, Apronio, re vera
tibi objectum esset; tu unquam tantam
plagam tacitus accipere potuisses,nisi hoc
ita statuisses, in re tam manifesta quid-
quid dixisses, te deterius esse facturum?
quaestores, legatos, praefectos suos, tri-

bunos, multi missos fecerunt, et de provincia decedere jusserunt, quod eorum culpa se minus commode audire arbitrarentur, aut quod peccare illos aliqua in re judicarent. tu Apronium, hominem vix liberum, contaminatum, perditum, flagitiosum, qui non modo animum integrum, sed ne animam quidem puram conservare potuisset; eum in tanto tuo dedecore profecto ne verbo quidem graviore appellasses: neque apud te tam sancta religio societatis fuisset, ut tui capitis periculum negligeres, nisi rem tam notam esse omnibus, et tam manifestam videres. cum eodem Apronio postea P. Scandilius, eques Romanus, quem vos omnes nostis, eandem sponsionem de societate fecit, quam Rubrius facere voluerat. institit, oppressit, non remisit: facta est sponsio H-S v millium. coepit Scandilius recuperatores, aut judicem postulare.

59 Satisne vobis praetori improbo circumdati cancelli videntur in sua provincia; immo vero in sella ac tribunali: ut aut de suo capite judicium fieri patiatur praesens, ac sedens; aut confiteatur, se omnibus judiciis convinci ne-

ceſſe eſſe? ſponſio eſt, ‘ ni te Apronius in ‘ decumis ſocium eſſe dicat:’ provincia tua eſt: ades: abs te judicium poſtulatur. quid facis? quid decernis? recuperatores dicis te daturum. bene agis. tametſi qui erunt tantis cervicibus recuperatores, qui audeant in provincia, cum praetor adſit, non ſolum contra voluntatem ejus, ſed etiam contra fortunas judicare? verum eſto. manifeſta res eſt, cum nemo eſſet, quin hoc ſe audiſſe liquido diceret, locupletiſſimus quiſque certiſſimus teſtis eſſet: nemo erat Siciliâ totâ, qui neſciret decumas eſſe praetoris: nemo, qui non audiſſet ita Apronium dictitaſſe: praeterea conventus honeſtus Syracuſis, multi equites Romani, viri primarii, ex qua copia recuperatores rejici oporteret, qui aliter judicare nullo modo poſſent. inſtat Scandilius poſcere recuperatores. tum iſte homo innocens, qui illam ſuſpicionem levare, atque ab ſe removere cuperet, recuperatores dicit ſe de cohorte ſua daturum. Pro deûm hominumque fi- 60
dem! quem ego accuſo? in quo meam *induſtriam* ac diligentiam ſpectari volo? *quid* eſt, quod ego dicendo, aut cogitando

efficere, aut assequi debeam? teneo, teneo, inquam, in mediis vectigalibus populi Romani, in ipsis fructibus provinciae Siciliae furem manifestò avertentem rem frumentariam omnem, pecuniam maximam: teneo, inquam, ita, ut negare non possit. nam quid hic dicet? sponsio facta est cum cognitore tuo Apronio de fortunis tuis omnibus, ni socium se tibi in decumis esse dictitaret. exspectant omnes, quantae tibi ea res curae sit, quemadmodum hominum existimationi te atque innocentiam tuam probari velis. hic tu medicum, et haruspicem, et praeconem tuum, recuperatores dabis, aut etiam illum ipsum, quem tu in cohorte tua Cassianum judicem habebas, si qua res major esset, Papirium Potamonem, hominem severum, ex vetere illa equestri disciplina? Scandilius postulare de conventu recuperatores. tum iste negat se de existimatione sua cuiquam, nisi suis, commissurum. negotiatores putant esse turpe, id forum sibi iniquum ejurare, ubi negotientur. praetor provinciam suam totam sibi iniquam ejurat. ô impudentiam singularem! hic postulat se Romae absol-

vi, qui in sua provincia judicavit se absolvi nullo modo posse? qui plus existimet apud lectissimos senatores pecuniam, quam apud tres negotiatores metum valere? Scandilius vero negat sese apud Artemidorum recuperatorem verbum esse facturum: et tamen auget, atque onerat te bonis conditionibus, si tu uti velis. si ex provincia Sicilia tota statuas idoneum judicem, aut recuperatorem nullum posse reperiri, postulat a te, ut Romam rejicias. hic enimvero tu exclamas, hominem improbum, qui postulet ibi de tua existimatione judicium fieri, ubi te invidiosum esse intelligebat. negas te Romam rejecturum: negas de conventu recuperatores daturum: cohortem tuam proponis. Scandilius rem se totam relicturum dicit, et suo tempore esse rediturum. quid tu ibi tum? quid facis? Scandilium cogis. quid? sponsionem acceptam facere? impudenter tollis exspectatum existimationis tuae judicium: non facis. quid ergo? Apronio permittis, ut, quos velit, de cohorte sumat recuperatores? indignum, uni potius ex iniquis sumendi, quam utrisque ex aequis rejiciendi fa-

eri potestatem. neutrum facis eorum. quid ergo? est aliquid, quod improbius fieri potest. cogit enim Scandilium quinque illa millia nummûm dare atque adnumerare Apronio. quid potuit elegantius facere praetor cupidus existimationis bonae, qui ab sese omnem suspicionem propulsaret? qui se eripere ex infamia cuperet?

61 Adductus erat in sermonem, invidiam, vituperationem. dictitarat homo improbus atque impurus, Apronius, socium esse praetorem: venerat res in judicium atque discrimen: potestas erat isti, homini integro, atque innocenti, data, ut in Apronium cum animadvertisset, sese gravissima levaret infamia. quid excogitat poenae? quid animadversionis in Apronium? cogit Scandilium Apronio, ob singularem improbitatem, atque audaciam, praedicationemque nefariae societatis, H-S v millia mercedis, ac praemii dare. quid interfuit, homo audacissime, utrum hoc decerneres: an id, quod Apronius dictitabat, tute de te profiterere, ac dictitares? quem hominem, si quis pudor in te, atque adeo si quis metus *fuisset*, sine supplicio dimittere non de-

buiſti: hunc abs te ſine praemio diſcede-re noluiſti. omnia ſimul intelligere potu-iſtis, Judices, ex uno crimine Scandilia-no: primum, hoc non eſſe Romae natum de ſocietate decumarum; non ab accuſa-tore fictum; non (ut ſolemus interdum in defenſionibus dicere) crimen domeſti-cum, ac vernaculum; non ex tempore periculi tui conſtitutum: ſed vetus, ex-cogitatum jam, et te praetore jactatum, et non ab inimicis Romae compoſitum, ſed Romam de provincia exportatum. ſimul intelligi poteſt illud iſtius in Apro-nium ſtudium, Apronii de iſto non mo-do confeſſio, verum etiam commemo-ratio. eodem accedit, quod hoc quo-que intelligere poteſtis, iſtum ſtatuiſſe, in provincia ſua, exiſtimationis ſuae ju-dicium extra cohortem ſuam commit-tendum fuiſſe nemini.
62 Ecquis eſt ju-dex, cui non ab initio decumani crimi-nis perſuaſum ſit, iſtum in aratorum bo-na, fortunaſque impetum feciſſe? quis hoc non ex eo ſtatim judicavit, quod oſ-tendi, iſtum decumas nova lege, atque adeo nulla lege, contra omnium conſue-tudinem, atque inſtituta vendidiſſe? ve-

rum, ut istos ego judices tam severos, tam diligentes, tam religiosos non haberem: ecquis est, ex injuriarum magnitudine, improbitate decretorum, judiciorum iniquitate, qui hoc non jamdudum statuerit, et judicarit? etiam sane sit aliquis dissolutior in judicando: legum, officii, reipublicae, sociorum, atque amicorum negligentior: quid? is possitne de istius improbitate dubitare, cum tanta lucra facta, tam iniquas pactiones, vi, et metu expressas cognoverit? cum tanta praemia civitates, vi, atque imperio, virgarum, ac mortis metu, non modo Apronio, atque ejus similibus, verum etiam Veneriis servis dare coactas. quod si quis sociorum incommodis minus movetur: si quem aratorum fugae, calamitates, exilia, suspendia denique non permovent: non possum dubitare, quin is tamen, cum vastatam Siciliam, relictos agros, ex civitatum literis, et epistola L. Metelli cognoverit; statuat, fieri non posse, ut de isto non severissime judicetur. erit etiam aliquis, qui haec omnia dissimulare, ac negligere possit? attuli sponsiones ipso *praesente* factas de decumarum societate,

ab ipſo prohibitas judicari. quid eſt, quod poſſet quiſquam manifeſtius hoc deſiderare? non dubito, quin vobis ſatisfecerim, Judices. veruntamen progrediar longius: non mehercule quo magis hoc vobis perſuadeatur, quam jam perſuaſum eſſe confido: ſed ut ille aliquando impudentiae ſuae finem faciat: aliquando deſinat, ea ſe putare poſſe emere, quae ipſe ſemper habuit venalia, fidem, jusjurandum, veritatem, officium, religionem: deſinant amici ejus ea dictitare, quae detrimento, maculae, invidiae, infamiae nobis omnibus eſſe poſſint. at qui amici? ô miſerum, atque invidioſum, offenſumque paucorum culpâ, atque indignitate ordinem ſenatorium! Albam Aemilium ſedentem in faucibus macelli loqui palam, ‘ viciſſe’ Verrem, emptos habere judices, alium H-S cccc millibus, alium H-S D; quem minimo, ccc. atque ei cum reſponſum eſſet, fieri non poſſe: multos teſtes eſſe dicturos; me praeterea cauſae non defuturum: ‘ licet, hercules, inquit, om- ‘ nes omnia dicant in illum: niſi ita res ‘ manifeſta erit allata, ut reſponderi nihil ‘ *poſſit*, vicimus.’ bene ais, Alba: ad tu-

am veniam conditionem. nihil putas valere in judiciis conjecturam, nihil ſuſpicionem, nihil anteactae vitae exiſtimationem, nihil bonorum virorum teſtimonia, nihil civitatum auctoritates, ac teſtimonia: literas manifeſtas quaeris. non quaero judices Caſſianos: veterum judiciorum ſeveritatem non requiro: veſtram in hoc fidem, dignitatem, religionem in judicando non imploro: Albam habebo judicem, eum hominem, qui ſe ipſe ſcurram improbiſſimum exiſtimari vult: qui a ſcurris potius ſemper gladiator, quam ſcurra appellatus ſit. afferam rem ejuſmodi in decumis, ut Alba fateatur, iſtum in re frumentaria, et in bonis aratorum
63 aperte, palamque eſſe praedatum. Decumas agri Leontini magno dicit ſe vendidiſſe. oſtendi jam illud initio, non exiſtimandum magno vendidiſſe eum, qui verbo decumas vendiderit: re, et conditione, et lege, et edicto, et licentia decumanorum, decumas aratoribus nullas reliquas fecerit. etiam illud oſtendi, vendidiſſe alios magno decumas agri *Leontini*, caeterorumque agrorum: et *lege Hieronica* vendidiſſe: et pluris etiam,

quam te vendidisse: nec aratorem quemquam esse questum. nec enim fuit quod quisquam queri posset, cum lege aequissime scripta venirent: neque illud unquam aratoris interfuit, quanti decumae venirent. non enim ita est, ut, si magno venierint, plus arator debeat: si parvo, minus. ut frumenta nata sunt, ita decumae veneunt. aratoris autem interest, ita se frumenta habere, ut decumae quam plurimo venire possint. dum arator ne plus decuma det, expedit ei decumam esse quam maximi. verum hoc, ut opinor, esse vis caput defensionis tuae, magno te decumas vendidisse: agri vero Leontini, qui plurimum efficit, tritici modiûm ccxvi millibus. si doceo, pluris aliquanto potuisse te vendere, neque his voluisse addicere, qui contra Apronium licerentur: et Apronio multo minoris, quam aliis potueris, tradidisse: si hoc doceo; poteritne te, Alba, tuus antiquissimus non solum amicus, verum etiam amator, absolvere? Dico equitem Romanum, 64
hominem in primis honestum, Q. Minucium, cum sui similibus, ad decumas agri Leontini tritici modiûm non cIↃ, non

cIↃ cIↃ, non cIↃ cIↃ cIↃ, ſed ad unas unius agri decumas tritici modiûm xxx millia voluiſſe addere, et ei poteſtatem e- mendi non eſſe factum, ne res abiret ab Apronio. negare hoc, niſi forte negare omnia conſtituiſti, nullo modo potes. palam res geſta eſt, maximo conventu, Syracuſis: teſtis eſt tota provincia, propterea quod undique ad emendas decumas ſolent eo convenire. quod ſive fateris, ſive convinceris; quot, et quam manifeſtis in rebus teneare, non vides? primum tuam rem illam, et praedam fuiſſe. nam, niſi ita eſſet, cur tu Apronium malebas, (quem omnes tuum procurare in decumis negotium loquebantur) quam Minucium, decumas agri Leontini ſumere? deinde immenſum, atque infinitum lucrum eſſe factum. nam ſi xxx millibus modiûm tritici tu commotus non eſſes: certe hoc idem lucri Minucius Apronio libenter dediſſet, ſi ille accipere voluiſſet. quantam igitur illi ſpem praedae propoſitam arbitramur fuiſſe, qui tantum praeſens lucrum, nulla opera inſumpta, contempſerit, atque deſpexerit? deinde ipſe Minucius nunquam tanti habere voluiſ-

ſet, ſi decumas tu lege Hieronica v
res: ſed quod tuis novis edictis,
niquiſſimis inſtitutis plus aliquan
quam decumas, ablaturum videba
circo longius progreſſus eſt. at Ap
ſemper plus etiam multo abs te p
ſum eſt, quam quod edixeras. qu
igitur quaeſtum putamus factum eſ
eum, cui quidvis licitum ſit: cum t
lucri voluerit addere is, cui, ſi de
emiſſet, idem non liceret? poſtrer
quidem certe tibi praeciſa defenſio
qua tu ſemper omnia tua furta, atq
gitia latere poſſe arbitratus es: ' r
' te decumas vendidiſſe: plebi Ro
' conſuluiſſe: annonae proſpexiſſe
poteſt hoc dicere is, qui negare nc
teſt, ſe unius agri decumas xxx
bus modiûm minoris, quam po
vendidiſſe: ut etiam, ſi tibi hoc c
dam, Minucio ideo te non tradidiſſe
jam addixiſſes Apronio: aiunt enim
dictitare; quod ego expecto, cup
te ita illud defendere. verum ut i
tamen non potes hoc, quaſi praec
aliquid, praedicare, magno te dec
vendidiſſe, cum fuiſſe fateare, qui

pluris voluerint emere. Tenetur igitur jam, Judices, et manifeſto tenetur avaritia, cupiditas hominis, ſcelus, improbitas, audacia. quid ſi haec, quae dico, ipſius amici defenſoreſque judicarunt? quid vultis amplius? adventu L. Metelli, praetoris, cum omnes ejus comites iſte ſibi ſuo illo panchreſto medicamento amicos reddidiſſet; aditum eſt ad Metellum: eductus eſt Apronius: eduxit vir primarius C. Gallius, ſenator: poſtulavit a L. Metello, ut ex edicto ſuo judicium daret in Apronium, ‘quod per vim, ‘aut metum abſtuliſſet:’ quam formulam Octavianam, et Romae Metellus habuerat, et habebat in provincia. non impetrat: cum hoc diceret Metellus, praejudicium a ſe de capite C. Verris per hoc judicium nolle fieri. tota Metelli cohors, hominum non ingratorum, aderat Apronio. C. Gallius, homo noſtri ordinis, a ſuo familiariſſimo L. Metello judicium ex edicto non poteſt impetrare. non reprehendo Metellum. pepercit homini amico, et quemadmodum ipſum dicere audivi, neceſſario. non reprehendo, inquam, *Metellum*: ſed hoc miror, quomodo, de

crat, quod unum p...
tur. deinde, si, condemnat
conjunctam cum eo Verris c
nes erant existimaturi: Mete
certe jam hoc judicabat, eoru
samque esse conjunctam; q
Apronio condemnato, de ist
cium futurum. et simul una
rei est argumento: et aratore
coactos, Apronio multo plus
buerint, dedisse: et Aproniu
suo nomine egisse, cum L. M
tuerit non posse Apronium c
quin simul de istius scelere, a

provincia decessisset, Timarchidis manu scripta. recita epistolam Timarchidis. ' TIMARCHIDES Verris accensus A-' PRONIO salutem dicit.' jam hoc quidem non reprehendo, quod adscripsit, ' accensus.' cur enim sibi hoc scribae soli sumant? L. PAPIRIUS ' scriba.' volo ego hoc esse commune accensorum, lictorum, viatorum. ' fac diligentiam adhibeas, quod ad existimationem praetoris attinet.' commendat Apronio Verrem, et hortatur, ut inimicis ejus resistat. bono praesidio munitur existimatio tua: si quidem in Apronii constituitur diligentia, atque auctoritate. ' habes ' virtutem, atque eloquentiam.' quam copiose laudatur Apronius a Timarchide? quam magnifice? cui ego non putem illum placere oportere, qui tantopere Timarchidi probatus sit? ' habes sumptum ' unde facias.' necesse est, quod redundarit de vestro frumentario quaestu, ad illum potissimum, per quem agebatis, defluxisse. ' scribas, apparitores recentes ' arripe. cum L. Vulteio, qui plurimum ' potest, caede, concide.' videte, quam valde malitiae suae confidat Timarchi-

des,qui etiam Apronio improbitatis prae-
cepta det. jam hoc, 'caede, concide,'
nonne verba domo patroni depromere
videtur,ad omne genus nequitiae accom-
modata? 'volo, mi frater, fraterculo tuo
'credas.' consorti quidem in lucris, at-
que furtis, gemino et simillimo nequitiâ,
improbitate,audacia. 'In cohorte ca- 67
'rus habebere.' quid est hoc, 'in cohor-
'te?' quò pertinet? Apronium doces?
quid? in vestram cohortem, te monitore,
an sua sponte pervenerat? 'quod cui-
'que opus sit, oppone.' quâ impudentiâ
putatis eum in dominatione fuisse, qui in
fuga tam improbus sit? ait, omnia pecu-
niâ effici posse. 'da, profunde, oppone,'
si velis vincere. non hoc mihi tam mo-
lestum est, Apronio suadere Timarchi-
dem, quam quod hoc idem patrono suo
praecipit. 'te postulante omnes vincere
'solent.' Verre quidem praetore, non
Sacerdote, non Peducaeo, non hoc ipso
Metello. 'scis Metellum sapientem esse.'
hoc vero ferri jam non potest, irrideri vi-
ri optimi, L. Metelli, ingenium, et con-
temni, ac despici a fugitivo Timarchide.
'si Vulteium habebis, omnia ludibun-

'dus conficies.' hic vehementer errat Timarchides, qui aut Vulteium pecunia corrumpi putet posse, aut Metellum unius arbitratu gerere praeturam. sed erravit conjectura domestica: quia multos per se, et per alios multa ludibundos libidinose apud Verrem effecisse vidit; ad omnes eosdem patere aditus arbitrabatur. facilius vos efficiebatis ludibundi, quae volebatis a Verre, quod multa ejus ludorum genera noratis. 'inculcatum est 'Metello, et Vulteio, te aratores ever- 'tisse.' quis istuc Apronio attribuebat, cum aratorem aliquem everterat? aut Timarchidi, cum ob judicandum, aut decernendum, aut imperandum aliquid, aut remittendum, pecuniam acceperat? aut Sextio lictori, cum aliquem innocentem securi percusserat? nemo. omnes ei Verri tunc attribuebant, quem nunc condemnari volunt. 'obtuderunt ejus au- 'res, te socium praetoris fuisse.' videsne, hoc quam clarum sit, ac fuerit? cum etiam Timarchides hoc metuat: concedes, non hoc crimen nos in te confingere, sed jampridem ad crimen aliquam defensionem libertum quaerere. libertus,

et accenſus tuus, et tibi, ac liberis tuis, omnibus in rebus conjunctus, ac proximus, ad Apronium ſcribit, vulgo eſſe ab omnibus ita demonſtratum Metello, tibi Apronium in decumis ſocium fuiſſe. 'fac 'ſciat improbitatem aratorum. ipſi ſu- 'dabunt, ſi dii volent.' quod iſtuc, per deos immortales! aut qua de cauſa excitatum eſſe dicamus in aratores tam infeſtum odium, atque tantum? quantam injuriam fecerunt Verri aratores, ut eos etiam libertus, et accenſus ejus tam irato animo his literis inſequatur? Ne- 68
que ego hujus fugitivi, Judices, epiſtolam vobis recitaſſem, niſi ut ex ea totius familiae praecepta, et inſtituta, et diſciplinam cognoſceretis. videtis, ut moneat Apronium? quibus rebus, ac muneribus inſinuet in familiaritatem Metelli? Vulteium corrumpat? ſcribas, accenſumque pretio deliniat? ea praecipit, quae vidit: ea monet alienum hominem, quae domi didicit ipſe. verum in hoc errat uno, quod eaſdem exiſtimat vias ad omnium familiaritates eſſe munitas. quanquam merito ſum iratus Metello: tamen haec quae vera ſunt, dicam. Apronius ipſum Metel-

lum non pretio, ut Verrem, non convivio, non muliere, non sermone incauto atque improbo posset corrumpere: quibus rebus non sensim, atque moderate ad istius amicitiam adrepserat, sed brevi tempore totum hominem, totamque ejus praeturam possederat. cohortem autem Metelli, quam vocat, quid erat, quod corrumperet, ex qua recuperatores nulli dabantur? nam quod scribit, Metelli filium puerum esse, vehementer errat: non enim ad omnes praetorum filios iidem aditus sunt. ô Timarchide, Metelli est filius in provincia, non puer, sed adolescens bonus ac pudens, dignus illo loco ac nomine. vester ille puer praetextatus, in provincia quemadmodum fuisset, non dicerem, si pueri esse illam culpam, ac non patris existimarem. tunc, cum te ac tuam vitam nosses, in Siciliam tecum grandem praetextatum filium ducebas? ut, etiam si natura puerum a paternis vitiis, atque a generis similitudine abduceret, consuetudo tamen eum et disciplina degenerare non sineret? fac enim fuisse in isto C. Laelii, M. Catonis *materiem* atque indolem: quid ex eo bo-

ſit? nihil unquam a patre audierit
pudentior aut melior eſſet? nihil un
patrem agere viderit, quod cum im
eſſet, non, id quod turpiſſimum eſt,
ſimilis putaretur? Quibus in
non ſolum filio, verum etiam reipul
feciſti injuriam. ſuſceperas enim lil
non ſolum tibi, ſed etiam patriae
non modo tibi voluptati, ſed etiar
aliquando uſui reipublicae eſſe po
cos inſtituere, atque erudire ad maj
inſtituta, atque civitatis diſciplinam
ad tua flagitia, neque ad tuas turpi
nes debuiſti. eſſet ex inerti atque i

ciplina educatus. quid isto festivius fore arbitramur, qui est tuus natura filius, consuetudine discipulus, voluntate similis? quem ego, Judices, quamvis bonum fortemque facile paterer evadere: non enim me inimicitiae commovent, si quae mihi cum isto futurae sint. nam si in omnibus rebus innocens fuero, meique similis; quid mihi istius inimicitiae nocebunt? sin aliqua in re Verri similis fuero; non magis mihi deerit inimicus, quam Verri defuit. etenim, Judices, ejusmodi respublica debet esse, et erit, severitate judiciorum constituta, ut inimicus neque deesse nocenti possit, neque obesse innocenti. quapropter nulla res est, quamobrem ego istum nolim ex paternis probris ac vitiis emergere. id quod tametsi isti difficile est, tamen haud scio an fieri possit: praesertim si (ut nunc fit) custodes amicorum eum sectabuntur: quoniam pater tam negligens ac dissolutus est. verum huc longius, quam voluntas fuit, ab epistola Timarchidis digressa est oratio mea. qua recitata, conclusurum me esse crimen decumarum dixeram: ex quo *intellexistis*, innumerabilem frumenti nu-

mentum emere in Sicilia deb
ex senatus-consulto, et ex lege
et Cassia frumentaria. emendi
ra fuerunt: unum caeterarur
rum: alterum, quod praetere
bus aequaliter esset distributur
cumani tantum, quantum ex
cumis fuisset: hujus imperati
diûm DCCC millia: pretium a
stitutum decumano in modic
H-S terni: imperato H-S IV.
mentum imperatum H-S bis e
annos singulos Verri decernel
aratoribus solveret: in alter

bus, quibus tanta onera respublica imponeret, solveretur: abs te sic laceratam esse dico, ut possim illud probare, si velim, omnem te hanc pecuniam domum tuam avertisse. etenim sic hanc rem totam administrasti, ut hoc, quod dico, probari aequissimo judici possit. sed ego habebo rationem auctoritatis meae: meminero, quo animo, quo consilio ad caussam publicam accesserim: non agam tecum accusatoriè: nihil fingam: nihil cuiquam probari velim, me dicente, quod non ante mihimetipsi probatum sit. in hac pecunia publica, Judices, haec insunt tria genera furtorum. primum, cum posita esset pecunia apud eas societates, unde erat attributa, binis centesimis foeneratus est. deinde, permultis civitatibus pro frumento nihil solvit omnino. postremo, si cui civitati solvit; tantum detraxit, quantum commodum fuit: nulli, quod debitum est, reddidit.

71 Ac primum hoc ex te quaero: tu, cui publicani ex Carpinatii, literis gratias egerunt, pecunia publica ex aerario erogata, ex vectigalibus populi Romani *ad emendum* frumentum attributa, fue-

ritne tibi quaestui? pensitaritne tibi binas centesimas? credo te negaturum. turpis enim est, et periculosa confessio. mihi autem hoc perarduum est demonstrare. quibus enim testibus? publicanis? tractati honorifice sunt: tacebunt. literae eorum? decreto decumanorum remotae sunt. quò me igitur vertam? rem tam improbam, crimen tantae audaciae, tantaeque impudentiae propter inopiam testium ac literarum praetermittam? non faciam, Judices: utar teste: quo? P. Vettio Chilone, homine equestris ordinis honestissimo atque ornatissimo: qui isti ita amicus et necessarius est, ut, etiam si vir bonus non esset, tamen, quod contra istum diceret, grave videretur: ita vir bonus est, ut, etiam si inimicissimus isti esset, tamen ejus testimonio credi oporteret. admiratur et exspectat, quidnam Vettius dicturus sit. nihil dicet ex tempore: nihil ex sua voluntate: nihil, ut ei utrumvis fieri licuisse videatur. misit in Siciliam literas ad Carpinatium, cum esset magister scripturae, et ejus societatis publicanorum: quas ego Syracusis, apud Carpinatium in literarum alla-

tarum libris; Romae, in literarum missarum apud magistrum Tullium, familiarem tuum inveni: quibus ex literis impudentiam foenerationis, quaeso, cognoscite. LITERAE MISSAE L. VETTII, L. SERVILII, C. ANTISTII, MAGISTRORUM. praesto se tibi ait futurum Vettius, et observaturum, quemadmodum rationes ad aerarium referas: ut, si hanc ex foenore populo pecuniam non retuleris, reddas societati. possumus hoc teste, possumus P. Servilii, et C. Antistii, magistrorum literis, primorum hominum atque honestissimorum, possumus auctoritate societatis, cujus literis utimur, quod dicimus, obtinere? an aliqua firmi-
72 ora, aut graviora quaerenda sunt? Vettius, tuus familiarissimus; Vettius, tuus affinis, cujus sororem habes in matrimonio, tuae frater uxoris Vettius, frater tui quaestoris, testatur impudentissimum tuum furtum, certissimumque peculatum. nam quo alio nomine, pecuniae publicae foeneratio est appellanda? RECITA RELIQUA. scribam tuum, dicit, Verres, hujus praescriptorem foenerationis fuisse. ei quoque magistri minantur in lite-

ris: etenim caſu ſcribae tum duo magiſtri fuerunt cum Vettio. binas centeſimas ab ſe ablatas ferendum non putant: ut recte non putant. quis enim hoc fecit unquam? quis denique conatus eſt facere, aut poſſe fieri cogitavit, ut, cum ſenatus publicanos uſura ſaepe juviſſet, magiſtratus a publicanis pecuniam pro uſuris auderet auferre? certe huic homini ſpes nulla ſalutis eſſet, ſi publicani, hoc eſt, ſi equites Romani judicarent. minor eſſe nunc, Judices, vobis diſceptantibus debet: et tanto minor, quanto eſt honeſtius alienis injuriis, quam re ſua commoveri. quid ad haec reſpondere cogitas? utrum factum negabis? an tibi hoc licitum eſſe defendes? negare quî potes? an ut tanta auctoritate literarum, tot teſtibus publicanis convincare? licuiſſe vero quî? ſi mehercule te pecuniam tuam, non populi Romani, in provincia foeneratum docerem, tamen effugere non poſſes. ſed publicam, ſed ob frumentum decretam, ſed a publicanis foenore accepto: hoc licuiſſe cuiquam probabis? quo non modo caeteri, ſed tu ipſe nihil audacius, improbiuſque feciſti. non mehercule hoc,

quod omnibus singulare videtur, de quo mihi deinceps dicendum est, possum, Judices, dicere audacius esse, aut impudentius, quod permultis civitatibus pro frumento nihil solvit omnino. major haec praeda fortasse est: sed illa impudentia certe non minor. et, quoniam de illa foeneratione satis dictum est, nunc de hac tota pecunia aversa, quaeso, cognoscite. Siciliae civitates multae sunt, Judices, ornatae, atque honestae: ex quibus in primis numeranda est civitas Halesina. nullam enim reperietis aut officiis fideliorem, aut copiis locupletiorem, aut auctoritate graviorem. huic iste in annos singulos, cum sexaginta tritici millia modiûm imperavisset, pro tritico nummos abstulit, quanti erat in Sicilia triticum: quos de publico nummos acceperat, retinuit omnes. obstupui, Judices, cum hoc mihi primum Halesiae demonstravit in senatu Halesinorum homo summo ingenio, summa prudentia, summa auctoritate praeditus, Halesinus Aeneas: cui senatus dederat publice causam, ut mihi, fratrique meo gratias ageret; et simul qui nos ea, quae ad judicium per-

de ſuo quaeſtu, ac de ſua copi
mittere. poſco rationes: inſpi
video frumenti granum Haleſi
bus LX millia modiûm impe
nullum dediſſe: pecuniam Vol
marchidi, ſcribae dediſſe. rep
hujuſmodi, Judices, praedae,
qui frumentum emere debeb
mat, ſed vendat: pecunias, qu
bus diſtribuere debebat, eas om
tat, atque auferat. non mihi ja
ſed monſtrum, ac prodigium
civitatum frumentum improb
probare: cum ſuum probaſſet,

lum. quid? ipse quod mittis? peculiarem habes aliquam Siciliam, quae tibi ex alio genere frumentum suppeditare possit? cum senatus decernit, ut ematur in Sicilia frumentum, aut cum populus jubet: hoc, ut opinor, intelligit, ex Sicilia Siculum frumentum apportari oportere. tu, cum civitatum Siciliae vulgo omne frumentum improbas, num ex Aegypto, aut ex Syria frumentum Romam mittis? improbas Halesinum, Cephaloeditanum, Thermitanum, Amestratinum, Tyndaritanum, Herbitense, multarum praeterea civitatum. quid accidit tandem, ut horum populorum agri frumentum ejusmodi, te praetore, ferrent, quod nunquam antea; ut neque mihi, neque tibi, neque populo Romano posset probari, praesertim cum ex iisdem agris, ejusdemque anni frumentum ex decumis Romam mancipes advexissent? quid acciderat, ut ex eodem horreo decumanum probaretur, emptum non probaretur? dubiumne est, quin ista omnis improbatio cogendae pecuniae causa nata sit? esto: improbas Halesinum: habes ab *alio* populo quod probes. eme *illud, quod* placet: missos fac eos, quorum

frumentum improbasti. sed ab iis, quos repudias, exigis tantum pecuniae, quantum ad eum numerum frumenti satis sit, quem civitati imperas. dubium est quid egeris? in medimna singula video ex literis publicis tibi Halesinos H-S quinos denos dedisse. ostendam ex tabulis locupletissimorum aratorum, eodem tempore neminem in Sicilia pluris frumentum vendidisse. Quae est ergo ista ratio, aut 75
quae potius amentia, frumentum improbare id, quod ex eo loco sit, ex quo senatus et populus Romanus emi voluerit: ex eo acervo, ex quo partem tu idem, decumarum nomine, probaris: deinde a civitatibus pecunias, ad emendum frumentum, cogere, cum ex aerario acceperis? utrum te lex Terentia Siculorum pecunia frumentum emere a Siculis, an populi Romani pecunia frumentum ab Siculis emere jussit? jam vero ab isto omnem illam ex aerario pecuniam, quam his oportuit civitatibus pro frumento dari, lucrifactam videtis. accipis enim H-S xv pro medimno. tanti enim est illo tempore medimnum. retines H-S xviii. tanti enim est frumentum Siciliense ex lege

aestimatum. quid interest, utrum hoc feceris, an frumentum non improbaris, sed frumento probato et accepto, pecuniam publicam tenueris omnem, neque quidquam ulli dissolveris civitati, cum aestimatio legis ejusmodi sit, ut caeteris temporibus tolerabilis Siculis, te praetore etiam grata esse debuerit? est enim modius lege H-S I I I aestimatus. fuit autem, te praetore, ut tu in multis epistolis ad amicos tuos gloriaris, H-S I I. sed fuerit H-S I I I, quoniam tu tantum a civitatibus in modios singulos exegisti. cum, si solveres Siculis tantum, quantum te populus Romanus jusserat, aratoribus fieri gratissimum posset: tu non modo eos accipere quod oportebat, noluisti: sed etiam dare, quod non debebant, coëgisti. atque haec ita gesta esse, Judices, cognoscite, et ex literis publicis civitatum, et ex testimoniis publicis: in quibus nihil fictum, nihil ad tempus accommodatum intelligetis. omnia, quae dicimus, rationibus populorum non interpositis, neque perturbatis, neque repentinis; sed certis, institutis, ordine relata, atque *confecta* sunt. recita rationes Halesino-

rum. cui pecuniam datam dicit? dic, dic etiam clarius. 'Volcatio, Timarchidi, 'Maevio.' Quid est, Verres? ne illam 76 quidem tibi defensionem reliquam fecisti, mancipes in istis rebus esse versatos? mancipes frumentum improbasse? mancipes pretio cum civitatibus decidisse, et eosdem abs te, illarum civitatum nomine, pecunias abstulisse: deinde ipsos sibi frumentum coëmisse: nihil haec ad te pertinere? mala mehercule, ac misera defensio, praetorem hoc dicere, Ego frumentum neque attigi, neque aspexi: mancipibus potestatem probandi, improbandique permisi: mancipes a civitatibus pecunias extorserunt: ego autem, quam pecuniam populis dare debui, mancipibus dedi. mala est haec quidem, ut dixi, defensio criminis: sed tamen hac ipsa tibi, si uti cupias, non licet. vetat te Volcatius, tuae, tuorumque deliciae, mentionem mancipis facere. Timarchides autem, columen familiae vestrae, premit fauces defensionis tuae: cui simul, et Volcatio pecunia a civitate numerata est. jam vero scriba tuus annulo aureo suo, quem ex his rebus invenit, ista te ratione uti

non finet. quid igitur est reliquum, nisi uti fateare, te Romam frumentum emptum Siculorum pecuniâ misisse: publicam pecuniam domum tuam convertisse? ô consuetudo peccandi, quantam habes jucunditatem in improbis, et audacibus, cum poena abfuit, et licentia consecuta est! iste in hoc genere peculatûs non nunc primum invenitur: sed nunc demum tenetur. vidimus huic ab aerario pecuniam numerari quaestori ad sumptum exercitus consularis: vidimus paucis post mensibus et exercitum, et consulem spoliatum. illa omnis pecunia latuit in illa caligine, ac tenebris, quae totam rempublicam tum occupaverant. iterum gessit hereditariam quaesturam cum Dolabella: magnam pecuniam avertit: sed ejus rationem cum damnatione Dolabellae permiscuit. commissa est pecunia tanta praetori: non reperietis hominem timide, nec leviter haec improbissima lucra ligurientem: devorare omnem pecuniam publicam non dubitavit. ita serpit illud insitum in natura malum, consuetudine peccandi libera, finem ut audaciae *statuere ipse sibi* non possit. tenetur igi

tur aliquando, et in rebus tum maximis,
tum manifestis tenetur. atque in eam
fraudem mihi videtur divinitus incidisse,
non solum ut eas poenas, quas proxime
meruisset, solveret: sed ut illa etiam scelera
ejus in Carbonem, et in Dolabellam
vindicarentur. Etenim nova quoque 77
alia res extitit, Judices, in hoc crimine,
quae tollat omnem dubitationem superioris
illius decumani criminis. nam, ut
illud missum faciam, permultos aratores
in alteras decumas, et in haec DCCC millia
modiûm, quod emptum populo Romano
darent, non habuisse; sed a tuo procuratore,
hoc est ab Apronio, emisse;
ex quo intelligi potest, nihil te aratoribus
reliqui fecisse: ut hoc praeteream,
quod in multis est testimoniis expositum:
potest illo quidquam esse certius, in tua
potestate, atque in tuis horreis omne frumentum
Siciliae, per triennium, atque
omnes fructus agri decumani, fuisse? cum
enim a civitatibus pro frumento pecuniam
exigebas, unde erat frumentum, quod
Romam mitteres; si tu id non omne clausum,
et compressum possidebas? itaque
in eo frumento primus tibi ille quaestus

[redacted]

fuit, ipsius frumenti, quod erat ereptum ab aratoribus: alter, quòd id frumentum improbissime per triennium partum, non semel, sed bis, neque uno, sed duobus pretiis, unum et idem frumentum vendidisti; semel civitatibus, H-S xv in medimnum; iterum populo Romano, a quo H-S xviii in medimna, pro eodem illo frumento abstulisti. at enim frumentum Centuripinorum, et Agrigentinorum, et nonnullorum fortasse praeterea, probasti; et his populis pecuniam dissolvisti. sint aliquae civitates in eo numero, quarum frumentum improbare nolueris. quid tandem? his civitatibus omnisne pecunia, quae pro frumento debita est, dissoluta est? unum mihi reperi, non populum, sed aratorem: vide, quaere, circumspice, si quis forte ex ea provincia, in qua tu triennium praefuisti, qui te nolit perisse: unum, inquam, da mihi ex illis aratoribus, qui tibi vel ad statuam pecuniam contulerunt, qui sibi dicat pro frumento omne esse, quod oportuerit, solutum. confirmo, Judices, neminem esse dicturum.

78 Ex omni pecunia, quam aratoribus solvere debuisti, certis nominibus deductio

nes fieri solebant: primum pro spectatione, et collybo: deinde pro nescio quo cerario. haec omnia, Judices, non rerum certarum, sed furtorum improbissimorum sunt vocabula. nam collybus esse qui potest, cum utantur omnes uno genere nummorum? cerarium vero quid? quomodo hoc nomen ad rationes magistratus, quomodo ad pecuniam publicam allatum est? nam illud genus tertium deductionis erat ejusmodi, quasi non modo liceret, sed etiam oporteret: nec solum oporteret, sed plane necesse esset. scribae nomine de tota pecunia binae quinquagesimae detrahebantur. quis tibi hoc concessit? quae lex? quae senatus auctoritas? quae porro aequitas, ut tantam pecuniam scriba tuus averreret, sive de aratorum bonis, sive de populi Romani vectigalibus? nam si potest ista pecunia sine aratorum injuria detrahi: populus Romanus habeat, praesertim in tantis aerarii angustiis. sin autem et populus id voluit, et aequum ita est, solvi aratoribus: tuus apparitor parva mercede populi conductus, de aratorum bonis praedabitur? et in hac causa scribarum ordinem in me

concitabit Hortenſius? et eorum commoda a me labefactari, atque oppugnari injuriâ dicet? quaſi vero hoc ſcribis ullo exemplo ſit, aut ullo jure conceſſum. quid ergo vetera repetam? aut quid eorum ſcribarum mentionem faciam, quos conſtat ſanctiſſimos homines, atque innocentiſſimos fuiſſe? non me fugit, Judices, vetera exempla pro fictis fabulis jam audiri, atque haberi. in his temporibus verſabor miſeris ac perditis. nuper, Hortenſi, quaeſtor fuiſti. quid tui ſcribae fecerint, tu potes dicere: ego de meis hoc dico, cum in eadem iſta Sicilia pro frumento civitatibus pecuniam ſolverem; et mecum duos frugaliſſimos homines ſcribas haberem, L. Mamilium, et L. Sergium: non modo iſtas duas quinquageſimas, ſed omnino nummum nullum cuiquam eſſe deductum.

79 Dicerem, hoc mihi totum eſſe attribuendum, Judices, ſi illi unquam a me hoc poſtulaſſent, ſi unquam omnino cogitaſſent. quamobrem enim ſcriba deducat, ac non potius mulio, qui advexit? tabellarius, cujus adventu certiores facti petiverunt? praeco, qui adire juſſit? viator, ac Venerius, qui fiſcum ſuſtulit?

quae pars operae, aut opportunitatis in ſcriba eſt; cur ei non modo merces tanta detur; ſed cur cum eo tantae pecuniae partitio fiat? ordo eſt honeſtus: quis negat? aut quid ea res ad hanc rem pertinet? eſt vero honeſtus, quod eorum hominum fidei tabulae publicae, periculaque magiſtratuum committuntur. itaque ex his ſcribis, qui digni ſunt illo ordine, patribus-familias, viris bonis, atque honeſtis, percontamini, quid ſibi iſtae quinquageſimae velint: jam omnes intelligetis, novam rem totam, atque indignam videri. ad eos me ſcribas revoca, ſi placet: noli hos colligere, qui nummulis corrogatis de nepotum donis, ac de ſcenicorum corollariis, cum decuriam emerunt, ex primo ordine exploſorum in ſecundum ordinem civitatis ſe veniſſe dicunt. eos ſcribas tecum diſceptatores hujus criminis habebo, qui iſtos ſcribas eſſe moleſte ferunt. tametſi, cum in eo ordine videamus eſſe multos non idoneos, qui ordo induſtriae propoſitus eſt, et dignitati: mirabimur, turpes aliquos ibi eſſe, quo cuivis licet pretio pervenire? Tu ex pecunia publica H-S tredecies

ſcribam tuum permiſſu tuo cum abſtuliſſe fateare, reliquam tibi ullam defenſionem putas eſſe? hoc ferre quemquam poſſe? hoc quemquam denique nunc tuorum advocatorum animo aequo audire arbitrare? qua in civitate C. Catoni, clariſſimo viro, conſulari homini, H-S XVIII millibus lis aeſtimata ſit; in eadem civitate apparitori tuo eſſe conceſſum, ut H-S uno nomine tredecies auferret? hinc ille eſt annulus aureus, quo tu iſtum in concione donaſti. quae tua donatio ſingulari impudentia praedita, nova Siculis omnibus, mihi vero etiam incredibilis videbatur. ſaepe enim noſtri imperatores, ſuperatis hoſtibus, optime republica geſta, ſcribas ſuos annulis aureis in concione donarunt. tu vero quibus rebus geſtis, quo hoſte ſuperato, concionem, donandi cauſa, advocare auſus es? neque enim ſolum ſcribam tuum annulo, ſed etiam virum fortiſſimum, ac tui diſſimillimum, Q. Rubrium, excellentem virtute, auctoritate, copiis, corona et phaleris, et torque donaſti: M. Coſſutium, ſanctiſſimum virum, atque honeſtiſſimum: *M. Caſtritium*, ſummo ſplendore, inge-

nio, gratia praeditum. quid haec sibi horum trium civium Romanorum dona voluerunt? Siculos praeterea, potentissimos, nobilissimosque donasti; qui non, quemadmodum sperasti, tardiores fuerunt: sed ornatiores tuo judicio ad testimonia dicenda venerunt. quibus ex hostium spoliis? de qua victoria? qua ex praeda aut manubiis, haec abs te donatio constituta est? an quod, te praetore, paucorum adventu myoparonum, classis pulcherrima, Siciliae propugnaculum, praesidiumque provinciae, piratarum manibus incensa est? an quod ager Syracusanus praedonum incendiis, te praetore, vastatus est? an quod forum Syracusanum navarchorum sanguine redundavit? an quod in portu Syracusano piraticus myoparo navigavit? nihil possum reperire, quamobrem te in istam amentiam incidisse arbitrer: nisi forte id egisti, ut hominibus ne oblivisci quidem rerum tuarum male gestarum liceret. annulo est aureo scriba donatus, et ad eam donationem concio est advocata. quod erat os tuum, cum videbas in concione eos homines, quorum ex bonis iste annu-

lus aureus donabatur, qui ipsi annulos aureos posuerant, liberisque detraxerant, ut esset, unde scriba tuus hoc tuum munus ac beneficium tueretur? quae porro praefatio tuae donationis fuit? illa scilicet vetus, atque imperatoria? 'quando 'tu quidem in praelio, in bello, in re mi'litari:' cujus ne mentio quidem, te praetore, ulla facta est. an illa? 'quan'doquidem tu nulla unquam mihi in cu'piditate, ac turpitudine defuisti: omni'busque in iisdem flagitiis mecum et in 'legatione, et in praetura, et hic in Si'cilia versatus es: ob hasce res, quoni'am te locupletavi, hoc annulo aureo 'dono.' vera haec fuisset oratio. non enim iste annulus aureus abs te datus, istum virum fortem, sed hominem locupletem esse declarat. ita eundem annulum ab alio datum, testem virtutis duceremus: abs te donatum, comitem pecu-

81 niae judicamus. Dictum, Judices, est de 'decumano' frumento: dictum de 'Empto:' extremum et reliquum est, de 'aestimato.' quod cum magnitudine pecuniae, tum injuriae genere quemvis debet commovere: tum vero eo magis, quod

nis, hordei: iste, numero ad
ei adjecto, tritici modios s
ratoribus denariis ternis a
est in hoc crimen, Horten
hoc meditere; multos saep
et fortes, et innocentes cu
et cum civitatibus frument
quod sumi oporteret, aest
cuniam pro frumento abstu
soleat fieri scio, quid licea
antea fuerat in consuetudi
nunc in istius facto repreh
reprehendo, quod, cum in

crimen, ſed ex coauctione annonae, at-
2 que aeſtimationis. Etenim haec aeſtimatio nata eſt, Judices, initio, non ex praetorum aut conſulum, ſed ex aratorum atque civitatum commodo. nemo enim fuit initio tam impudens, qui, cum frumentum deberetur, pecuniam poſceret. certe hoc ab aratore primum eſt profectum, aut ab ea civitate, cui imperabatur: cum aut frumentum vendidiſſet, aut ſervare vellet, aut in eum locum, quo imperabatur, portare nollet: petivit in beneficii loco et gratiae, ut ſibi pro frumento, quanti frumentum eſſet, dare liceret. ex hujuſmodi principio, atque ex liberalitate, atque accommodatione magiſtratuum, conſuetudo aeſtimationis introducta eſt. ſecuti ſunt avariores magiſtratus: qui tamen in avaritia ſua non ſolum viam quaeſtus invenerunt, verum etiam exitum, ac rationem defenſionis. inſtituerunt ſemper ad ultima ac difficillima loca adportandum frumentum imperare, ut vecturae difficultate, ad quam vellent, aeſtimationem pervenirent. in hoc genere facilior eſt exiſtimatio, quam reprehenſio, ideo quod eum, qui hoc facit, a-

frumentum ac…
eſt, quod multi fortaſſ
multi, ut ii, quos innoc
nimus, aut audivimu
quaero nunc a te, Ho
tandem iſtius factum co
iis, credo, qui benign
beneficium et gratiam
ſerunt, ut nummos pr
ita credo, petiiſſe ab iſ
H-S ternis tritici m
poſſent, pro ſingulis
narios dare liceret. a
audes dicere, illuc

sum pecuniam et legatos mittere. in Si-
cilia vero quid ejusmodi? Enna mediter-
ranea est maxime. coge, ut ad aquam ti-
bi, id quod summi juris est, frumentum
Ennenses metiantur; vel Phintiam, vel
Halesam, vel Catinam, loca inter se max-
ime diversa: eodem die, quo jusseris, de-
portabunt. tametsi ne vectura quidem
opus est. nam totus quaestus hic, Judi-
ces, aestimationis, ex annonae natus est
varietate. hoc enim magistratus in pro-
vincia assequi potest, ut ibi accipiat, ubi
est carissimum. ideo valet ista ratio aesti-
mationis in Asia: valet in Hispania: va-
let in his provinciis, in quibus unum
pretium frumento esse non solet. in Si-
cilia vero quid cujusquam intererat, quo
loco daret? neque enim portandum e-
rat: et, quo quisque vehere jussus esset,
ibi tantidem frumentum emeret, quanti
domi vendidisset. quamobrem si quid,
Hortensi, docere vis; aliquid ab isto si-
mile, in aestimatione, atque a caeteris,
esse factum: doceas oportet, aliquo in
loco Siciliae, praetore Verre, ternis de-
84 nariis tritici modium fuisse. Vide,
quam tibi defensionem patefecerim; quam

nam ſperaveram, inquit a
denarios perventurum: ſe
ſe eſt, quanti frumentum
video eſſe binis H-S. quid
nummorum dari poteſt, cu
quaternos H-S dederit? q
tendite: et vos, quaeſo, ſ
aequitatem praetoris atte
nos H-S, quos mihi ſena
ex aerario dedit, ego habe
transferam ex fiſco. quic
pro ſingulis modiis, quo
mihi octonos H-S dato
quid quaeris rationem?

haec deerat injuria, et haec calamitas aratoribus, te praetore, qua reliquis fortunis omnibus everterentur. nam quid esse reliqui poterat ei, qui per hanc injuriam non modo frumentum omne amittere, sed etiam omne instrumentum vendere cogeretur? quò enim se verteret, non habebat. ex quo fructu nummos, quos tibi daret, inveniret? decumarum nomine tantum erat ablatum, quantum voluntas tulerat Apronii: pro alteris decumis, emptoque frumento, aut nihil datum; aut tantum datum, quantum reliqui scriba fecerat; aut ultro etiam (id
85 quod didicistis) ablatum. Cogantur etiam nummi ab aratore? quomodo? quo jure? quo exemplo? nam, cum fructus diripiebantur aratorum, atque omni lacerabantur injuria, videbatur id perdere arator, quod aratro ipse quaesisset, in quo elaborasset, quod agri segetesque extulissent. quibus injuriis gravissimis tamen illud erat miserum solatium, quòd id perdere videbatur, quod alio praetore, eodem ex agro reparare posset. nummos vero ut daret arator, quos non aratro, ac manu quaerit; boves, et aratrum ipsum, et

omne instrumentum vendat, ne
non enim debetis hoc cogitare:
dem in nummis: habet idem in
praediis. nam cum aratori onus
imponitur, non omnes, si quae su
terea facultates, sed arationis ip
ac ratio consideranda est; quid
nere, quid pati, quid efficere p
debeat. quanquam illi quoque
mines ab isto omni ratione exin
perditi: tamen hoc vobis est stat
quid aratorem ipsum, arationis
muneris in republica fungi, ac
velitis. imponitis decumas: pa
alteras: temporibus vestris ser
putant. dent emptum praeterea:
si voletis. haec quam sint gravia,
his rebus detractis, possit ad dom
ri, ac reliqui pervenire, credo vo
stris rebus rusticis conjecturâ asse
se. addite nunc eòdem istius ed
stituta, injurias: addite Apronii
riorumque servorum, in agro de
regna, ac rapinas. quanquam ha
to: de cella loquor. placetne v
cellam magistratibus nostris fru
Siculos gratis dare? quid hoc in

quid iniquius? atqui hoc ſcitote, aratoribus,hoc praetore, optandum, ac petendum fuiſſe. Soſitenus eſt Entellinus, homo cum primis prudens, et domi nobilis: cujus verba audiſtis; qui ad hoc judicium legatus publice cum Arthemone, et Meniſco, primariis viris, miſſus eſt.is cum in ſenatu Entellino multa mecum de iſtius injuriis ageret, hoc dixit: ſi hoc de cella, atque hac aeſtimatione concederetur, velle Siculos ſenatui polliceri frumentum in cellam gratis, ne poſthac tantas pecunias magiſtratibus noſtris decerneremus. perſpicere vos certò ſcio, Siculis quantopere hoc expediat, non ad aequitatem conditionis, ſed ad minima malorum eligenda. nam, qui mille modiûm Verri ſuae partis in cellam gratis dediſſet, duo millia nummûm, aut ſummùm tria dediſſet: idem nunc pro eodem numero frumenti H-S VIII millia dare coactus eſt. hoc arator aſſequi per triennium certo fructu ſuo non potuit: vendiderit inſtrumentum, neceſſe eſt. quod ſi hoc munus, et hoc vectigal aratio tolerare, hoc eſt, Sicilia ferre, ac pati poteſt, *populo* Romano ferat potius, quam no-

stris magistratibus. magna est pecunia: magnum, praeclarumque vectigal. si modo id salva provincia, si sine injuria sociorum percipere possitis: nihil detraho. magistratibus tantundem detur in cellam, quantum semper datum est. quod praeterea Verres imperat, id, si facere non possunt, recusent: si possunt, populi Romani potius hoc sit vectigal, quam praeda praetoris. deinde cur in uno genere solo frumenti ista aestimatio constituitur? si est aequa, et ferenda: debet populo Romano Sicilia decumas: det pro singulis tritici modiis ternos denarios: sibi habeat frumentum. data tibi pecunia est, Verres: una, qua frumentum tibi emeres in cellam: altera, qua frumentum emeres a civitatibus, quod Romam mitteres. tibi datam pecuniam domi retines: et praeterea pecuniam permagnam tuo nomine aufers. fac idem in eo frumento, quod ad populum Romanum pertinet: exige eadem aestimatione pecuniam a civitatibus; et refer, quam accepisti. tum refertius erit aerarium populi Romani, quam unquam fuit. at enim istam rem in publico frumento Sicilia non ferret: hanc

rem in meo frumento tulit. perinde qua-
si aut aequior sit ista aestimatio in tuo,
quam in populi Romani commodo; aut
ea res, quam ego dico, et ea, quam tu fe-
cisti, inter se genere injuriae, non mag-
nitudine pecuniae differat. verum istam
ipsam cellam ferre nullo modo possunt.
ut omnia remittantur, ut omnibus inju-
riis, et calamitatibus, quas te praetore
tulerunt, in posterum liberentur; istam
se cellam, atque istam aestimationem ne-
88 gant se ullo modo ferre posse. Multa
Sophocles Agrigentinus apud Cn. Pom-
peium consulem nuper, homo disertissi-
mus, et omni doctrina, et virtute orna-
tissimus, pro tota Sicilia de aratorum mi-
seriis graviter, ac copiose dixisse, ac de-
plorasse dicitur. ex quibus hoc, iis, qui
aderant, (nam magno conventu acta res
est) indignissimum videbatur: qua in re
senatus optime, ac benignissime cum a-
ratoribus egisset; large, liberaliterque ae-
stimasset; in ea re praedari praetorem,
bonis everti aratores; et id non modo fi-
eri, sed ita fieri, quasi liceat, concessumque
sit. quid ad haec Hortensius? falsum esse
crimen? hoc nunquam dicet. non mag-

mitatus exilio quae
lica, an in hac homi
adhuc habuit se statu
licentia, non ex jur
non ex lege, non ex
rit, non ex eo, quod
quod aliquis fecerit,
ditur, recte factum e
runt alii alia quam m
no crimine isto gen
ris? sunt quaedam on
ria, quae in nullum al
neque convenire poss
cum multis communi

[redacted]

nato, caeteris angustior locus improbita-
tis defendendae relinquetur, quam, te
absoluto, alii, quod audacissime fecerunt,
89 recte fecisse existimentur. Lugent om-
nes provinciae: queruntur omnes liberi
populi: regna denique jam omnia de no-
stris cupiditatibus et injuriis expostulant:
locus intra oceanum jam nullus est, ne-
que tam longinquus, neque tam recondi-
tus, quo non, per haec tempora, nostro-
rum hominum libido, iniquitasque per-
vaserit. sustinere jam populus Romanus
omnium nationum non vim, non arma,
non bellum, sed luctum, lacrymas, que-
rimonias non potest. in ejusmodi re, ac
moribus, si is, qui erit adductus in judici-
um, cum manifestis in flagitiis tenebitur,
alios eadem fecisse dicet: illi exempla non
deerunt: reipublicae salus deerit, si im-
proborum exemplis improbi judicio, ac
periculo liberabuntur. placent vobis ho-
minum mores? placet ita geri magistra-
tus, ut geruntur? placet socios sic tracta-
ri, quod restat, ut per haec tempora trac-
tatos videtis? cur haec a me opera consu-
mitur? *quid* sedetis? cur non in media o-
ratione mea consurgitis, atque discedi

coërcere. tametsi quae i
multorum? nam cum in
in crimine maximo dici a
tum est, factitatum esse a
tant ii, qui audiunt, exe
memoria, et monumentis
na dignitatis, plena antiq
enim plurimum solent, et a
bere ad probandum, et j
audiendum. Africanos mi
et Laelios commemorabis
idem dices? quamvis res m
at: tamen contra hominun

nuper fuerunt, ullum auctorem istius aestimationis. quo me igitur, aut ad quae exempla revocas? ab illis hominibus, qui tum versati sunt in republica, cum et optimi mores erant, et hominum existimatio gravis habebatur, et judicia severa fiebant, ad hanc hominum licentiam, et libidinem me adducis? et in quos aliquid exempli populus Romanus statui putat oportere, ab iis tu defensionis exempla quaeris? non fugio ne hos quidem mores, dummodo ex his ea, quae probat populus Romanus exempla, non ea, quae condemnat, sequamur. non circumspiciam, non quaeram foris, cum habeas judices, principes civitatis, P. Servilium, Q. Catulum: qui tanta auctoritate sunt, tantis rebus gestis, ut in illo antiquorum, et clarissimorum hominum, de quibus antea dixi, numero reponantur. exempla quaerimus, et ea non antiqua. modo uterque horum exercitum habuit. quaere, Hortensi, quoniam te recentia exempla delectant, quid fecerint. itane vero? Q. Catulus frumento est usus, pecuniam non coëgit. P. Servilius quinquennium exercitui cum praeesset, et ista ratione

quod nemo, nisi improbu
liorum exemplo se fecisse
Sicilia factitatum est. Q
ditio Siciliae? cur, quae opt
ter vetustatem, fidelitatem
tem esse debet, huic praeci
riae definitur? sed in ista i
quaeram exemplum foris
concilio utar exemplis. C
appello. Siciliae provinci
pro consule, praefuisti: nu
imperio pecuniae cellae no
sunt? neque ego hoc in tua
alia sunt tua facta, atque

exactionemque pecuniae revocaturus es? ita, inquit, ad M. Antonii. hoc enim mihi ſignificaſſe, et annuiſſe viſus eſt. ex omnibuſne igitur populi Romani praetoribus, proconſulibus, imperatoribus, M. Antonium delegiſti, et ejus unum improbiſſimum factum, quod imitarere? et hîc utrum mihi difficile eſt dicere, an his exiſtimare, ita ſe in illo infinito imperio M. Antonium geſſiſſe, ut multo iſti perniciosius ſit dicere, ſe in re improbiſſima voluiſſe Antonium imitari, quam, ſi poſſit, defendere nihil in vita ſe M. Antonii ſimile feciſſe. homines in judiciis ad crimen defendendum, non, quid fecerit quiſpiam, proferre ſolent, ſed quid probarit. Antonium, cum multa contra ſociorum ſalutem, multa contra utilitatem provinciarum et faceret, et cogitaret, in mediis ejus injuriis et cupiditatibus mors oppreſſit. tu mihi, quaſi ejus omnia facta atque conſilia ſenatus populique Romani judices comprobarint, ita M. Antonii exemplo iſtius audaciam defendis. At
92 idem fecit Sacerdos. hominem innocentem, et ſumma prudentia praeditum nominas: ſed tum idem feciſſe, erit exiſti

ximatio, quae aratori
moda non est, sed etia
dos, ut in provinciam
in cellam imperavit.
vum, tritici modius
petiverunt ab eo civita
remissior aliquanto ej
quam annonae. nam a
III.vides, eandem aest
ter temporis dissimilitu
dis causam habere, in te
lo, beneficii; in te, inju
pore Antonius III de
post messem, summa in

hi sesquimodii, Q. Hortensi, fuissent: quos tu cum ad mensurae tam exiguam rationem populo Romano in capita descripsisses, gratissimum omnibus fecisti. caritas enim annonae faciebat, ut istuc, quod re parvum videbatur, tempore magnum videretur. idem istuc si in vilitate populo Romano largiri voluisses; derisum tuum beneficium esset, atque contemptum.
93 Noli igitur dicere, istum idem fecisse, quod Sacerdotem: quoniam non eo tempore, neque simili fecit annona. dicito potius, quoniam habes auctorem idoneum, quod Antonius uno adventu et vix menstruis cibariis fecerit, id istum per triennium fecisse: et istius innocentiam M. Antonii facto, atque auctoritate defendito. nam de Sex. quidem Peducaeo, fortissimo atque innocentissimo viro, quid dicetis? de quo quis unquam arator questus est? aut quis non ad hoc tempus innocentissimam omnium diligentissimamque praeturam illius hominis existimavit? biennium provinciam obtinuit, cum alter annus in vilitate, alter in summa caritate fuerit. num aut in *vilitate* nummum arator quisquam dedit?

tem frumenti, quae fuer
permagnam ex cibariis
tare. quamobrem non
commodis, si qua ad te le
juriam queror, improbit
varitiam in crimen, et in
quod si suspiciones injice
res homines, et ad plures
men hoc pertinere: non
sionem vestram pertimesc
nium provinciarum defen
fitebor. etenim hoc dico, et
co: ' ubicunque hoc factu

bis, et concedo, esse multos:) in hoc homine rem adductam in judicium videtis. quid facere potestis? utrum, cum judices sitis de pecunia capta, conciliata, tantam pecuniam captam negligere: an, cum lex sociorum caussa rogata sit, sociorum querimonias non audire? verum hoc quoque vobis remitto. negligite praeterita, si vultis: sed ne reliquas spes turbetis, atque omnes provincias evertatis; id providete, ne avaritiae, quae antehac occultis itineribus atque angustis uti solebat, auctoritate vestra viam patefaciatis illustrem atque latam. nam si hoc probatis, et si hoc licere, pecunias isto nomine capi, judicatis: certe hoc, quod adhuc nemo, nisi improbissimus, fecit, posthac nemo, nisi stultissimus, non faciet. improbi sunt, qui pecunias contra leges cogunt: stulti, qui, quod licere judicatum est, praetermittunt. deinde, Judices, videte, quam infinitam sitis hominibus licentiam pecuniarum eripiendarum daturi. si ternos denarios qui coëgit, erit absolutus: quaternos, quinos, denos denique, aut vicenos coget alius. quae erit reprehensio?

in quo primum injuriae gradu reſiſtere
incipiet ſeveritas judicis? quotus erit iſte
denarius, qui non ſit ferendus, et in quo
primum aeſtimationis iniquitas, atque
improbitas reprehendatur? non enim a
vobis ſumma, ſed genus aeſtimationis e-
rit comprobatum. neque hoc poteſtis ju-
dicare, ternis denariis aeſtimare licere;
denis non licere. ubi enim ſemel ab an-
nonae ratione, et ab aratorum voluntate
res ad praetoris libidinem tranſlata eſt:
non eſt jam in lege, atque in officio, ſed
in voluntate hominum, atque avaritia,
poſitus modus aeſtimandi. Quaprop- 95
ter, ſi vos ſemel in judicando finem ae-
quitatis et legis tranſieritis; ſcitote, vos
nullum caeteris in aeſtimando finem im-
probitatis et avaritiae reliquiſſe. videte
igitur, quam multa ſimul a vobis poſtu-
lentur. abſolvite eum, qui ſe fateatur
maximas pecunias cum ſumma ſociorum
injuria cepiſſe. non eſt ſatis. ſunt alii
quoque plures, qui idem fecerint. abſol-
vite etiam illos, ſi qui ſunt: ut uno judi-
cio quam plurimos improbos liberetis.
ne id quidem ſatis eſt. facite ut caeteris
poſthac idem liceat. licebit. at hoc pa-

[redacted]

rum est. permittite, ut liceat, quanti quisque velit, tanti aestimet. aestimabit. videtis jam profecto, Judices, hac aestimatione a vobis comprobata, neque modum posthac avaritiae cujusquam, neque poenam improbitatis futuram. quas ob res quid agis, Hortensi? consul es designatus: provinciam sortitus es: de aestimatione cum dices frumenti, sic te audiemus, quasi id, quod ab isto recte factum esse defendes, te facturum profiteare, et quasi, quod isti licitum esse dices, vehementer cupias tibi licere. atqui, si id licebit, nihil est quod putetis quemquam posthac commissurum, ut de pecuniis repetundis condemnari possit. quantam enim quisque concupierit pecuniam, tantam licebit per cellae nomen, aestimationis magnitudine, consequatur.
96 At enim est quiddam, quod, etiam si palam in defendendo non dicit Hortensius, tamen ita dicit, ut vos id suspicari, et cogitare possitis: pertinere hoc ad commodum senatorium: pertinere ad utilitatem eorum qui judicent, qui in provinciis cum potestate, aut cum legatione se futuros aliquando arbitrentur. praeclaros vero existimas ju-

senatores judicent, hoc certe unu
infinitae pecuniae per summam i
cogendae, nullo modo posse repr
quod si ita est, quid possumus co
lum praetorem dicere, qui quoti
plum tenet, qui rempublicam sist
gat posse, ni ad equestrem ordine
cia referantur? quod si ille hoc unu
tare coeperit, esse aliquod genus
dae pecuniae, senatorum commu
jam prope concessum ordini, quo
re ab sociis maxima pecunia per sui
injuriam avertatur: neque ullo mo
natoriis judiciis reprehendi posse, i
dum equester ordo judicaret, nun

[redacted]

provinciarum omnium, judicaretis; negaret hic aestimatione se usum? vos id credidisse homini, non factum comprobasse videremini. nullo modo negare potest: urgetur a tota Sicilia, nemo est ex tanto numero aratorum, a quo pecunia cellae nomine non sit exacta. vellem etiam hoc posset dicere, nihil ad se istam rationem pertinere: per quaestores rem frumentariam esse administratam. ne id quidem ei licet dicere: propterea quod ipsius literae recitantur, ad civitates de ternis denariis missae. quae est igitur defensio? Feci quod arguis: coëgi pecunias maximas cellae nomine: sed hoc mihi licuit: vobis, si prospicitis, licebit. periculosum provinciis, genus injuriae confirmari judicio: perniciosum nostro ordini, populum Romanum existimare, non posse eos homines, qui ipsis legibus teneantur, leges in judicando religiose defendere. atque isto praetore, Judices, non solum aestimandi frumenti modus non fuit, sed ne imperandi quidem. neque enim id, quod debebatur, sed quantum commodum fuit, imperavit. summam *faciam* vobis ex publicis literis et testi-

moniis civitatum, frumenti in cellam imperati. reperietis quinquies tanto, Judices, amplius iſtum, quam quantum ei in cellam ſumere licitum ſit, civitatibus imperaſſe. quid ad hanc impudentiam addi poteſt, ſi et aeſtimavit tanti, ut homines ferre non poſſent, et tanto plus, quam erat ei conceſſum legibus, imperavit? quapropter, cognita tota re frumentaria, Judices, jam facillime perſpicere poteſtis, amiſſam eſſe populo Romano Siciliam, fructuoſiſſimam atque opportuniſſimam provinciam, niſi eam vos iſtius damnatione recuperatis. quid eſt enim Sicilia, ſi ei agri cultionem ſuſtuleris, et ſi aratorum numerum ac nomen exſtinxeris? quid enim poteſt eſſe in calamitate reſidui, quod non ad miſeros aratores, iſto praetore, per ſummam injuriam ignominiamque pervenerit? quibus, cum decumas dare deberent, vix ipſis decumae relictae ſunt: cum pecunia deberetur, ſoluta non eſt: cum optima aeſtimatione ſenatus frumentum eos in cellam dare voluiſſet, etiam inſtrumenta agrorum vendere coacti ſunt. Dixi jam antea, Judices, ut has omnes injurias tollatis, ta-

men ipsam rationem arandi spe magis, et jucunditate quadam, quam fructu, atque emolumento teneri. etenim ad incertum casum, et eventum, certus quotannis labor, et certus sumptus impenditur. annona porro, pretium, nisi in calamitate fructuum, non habet. si autem ubertas in percipiendis fructibus fuit, consequitur vilitas in vendendis: ut aut male vendendum intelligas, si processit; aut male perceptos fructus, si recte licet vendere. totae autem res rusticae ejusmodi sunt, ut eas non ratio, neque labor, sed res incertissimae, venti, tempestatesque moderentur. hinc cum unae decumae lege, et conditione trahantur: alterae novis institutis propter annonae rationem imperentur; ematur praeterea frumentum quotannis publice: postremo etiam in cellam magistratibus, et legatis imperetur: quid, aut quantum praeterea est, quod aut liberum possit habere ille arator, ac dominus in potestate suorum fructuum, aut in ipsis fructibus solutum? quod si haec feruntur omnia: si vobis potius, ac *populo* Romano, quam sibi, et suis *commodis*, opera, sumptu, labore deser-

viunt: etiamne haec nova debent edicta, et imperia praetorum, et Apronii dominationem, et Veneriorum ſervorum furta, rapinaſque perferre? etiamne frumentum pro empto gratis dare? etiamne in cellam cum cupiant gratis dare ultro, pecuniam grandem dare? etiamne haec tot detrimenta, atque damna maximis injuriis, contumeliiſque perferre? itaque haec, Judices, quae pati nullo modo potuerunt, non pertulerunt. arationes tota Sicilia deſertas, atque a dominis relictas eſſe cognoſcitis: neque quidquam aliud agitur hoc judicio, niſi ut antiquiſſimi ſocii fideliſſimique, Siculi, coloni populi Romani, atque aratores, veſtra ſeveritate et diligentia, me duce, atque auctore, in agros, atque in aedes ſuas revertantur.

ACTIONIS SECUNDAE

IN C. VERREM

LIBER QUARTUS.

DE SIGNIS.

ORATIO IX.

VENIO nunc ad istius, quemadmodum ipse appellat, studium: ut amici ejus, morbum et insaniam: ut Siculi, latrocinium. ego, quo nomine appellem, nescio. rem vobis proponam: vos eam suo, non nominis pondere penditote. genus ipsum prius cognoscite, Judices: deinde fortasse non magnopere quaeretis, quo nomine appellandum putetis. nego in Sicilia tota, tam locupleti, tam vetere provincia, tot oppidis, tot familiis, tam copiosis, ullum argenteum vas, ullum Corinthium, aut Deliacum fuisse; ullam gemmam, aut margaritam; quid-

magnum videor dicere. a
quemadmodum dicam: n
neque criminis augendi ca
omnia. cum dico, nihil i
rerum in tota provincia r
ne me scitote, non accusat
am planius: nihil in aedib
ne in oppidis quidem: ni
lum, nihil apud civem Ro
que nihil istum, quod ad oc
que acciderit, neque priva
lici, neque profani, nequ
Sicilia reliquisse. unde ig
cipiam, quam ab ea civit

facile concedent, qui Meſſanam acceſſerunt) omnibus rebus in illa civitate ornatiſſimus. hujus domus eſt vel optima Meſſanae, notiſſima quidem certe, et noſtris hominibus apertiſſima, maximeque hoſpitalis. ea domus ante adventum iſtius ſic ornata fuit, ut urbi quoque eſſet ornamento. nam ipſa Meſſana, quae ſitu, moenibus, portuque ornata ſit, ab his rebus, quibus iſte delectatur, ſane vacua, atque nuda eſt. erat apud Hejum ſacrarium magna cum dignitate in aedibus, a majoribus traditum, perantiquum: in quo ſigna pulcherrima quatuor, ſummo artificio, ſumma nobilitate: quae non modo iſtum hominem, ingenioſum, atque intelligentem, verum etiam quemvis noſtrûm, quos iſte idiotas appellat, delectare poſſent: unum Cupidinis, marmoreum, Praxitelis: (nimirum didici etiam, dum in iſtum inquiro, artificum nomina) idem, opinor, artifex ejuſdem modi Cupidinem fecit illum, qui eſt Theſpiis, propter quem Theſpiae viſuntur. nam alia viſendi cauſa nulla eſt. itaque ille L. Mummius, cum Theſpiis ea, quae ad aedem *Felicitatis* ſunt, caeteraque profa

ex illo oppido ſigna tolleret, hunc marmoreum Cupidinem,quod erat conſecratus, non attigit. Verum, ut ad illud 3
ſacrarium redeam, ſignum erat hoc,quod dico,Cupidinis e marmore:ex altera parte Hercules egregie factus ex aere. is dicebatur eſſe Myronis, ut opinor: et certe. item ante hoſce deos erant arulae, quae cuivis ſacrarii religionem ſignificare poſſent. erant aenea praeterea duo ſigna, non maxima, verum eximia venuſtate, virginali habitu, atque veſtitu, quae manibus ſublatis ſacra quaedam more Athenienſium virginum repoſita in capitibus ſuſtinebant. Canephorae ipſae vocabantur. ſed earum artificem quem? quemnam? recte admones: Polycletum eſſe dicebant. Meſſanam ut quiſque noſtrûm venerat, haec viſere ſolebat? omnibus haec ad viſendum patebant quotidie: domus erat non domino magis ornamento, quam civitati. C. Claudius, cujus aedilitatem magnificentiſſimam ſcimus fuiſſe, uſus eſt hoc Cupidine tamdiu, dum forum diis immortalibus, populoque Romano habuit ornatum: et, cum eſſet hoſpes Hejorum, Mamertini autem

populi patronus, ut illis benignis usus est ad commodandum, sic ipse diligens fuit ad reportandum. nuper homines nobiles ejusmodi, Judices: et quid dico nu- per? immo vero modo, ac plane paulo ante vidimus, qui forum ac basilicas, non spoliis provinciarum, sed ornamentis a- micorum, commodis hospitum, non fur- tis nocentium, ornarent: qui tamen sig- na, atque ornamenta sua cuique redde- bant: non ablata ex urbibus sociorum, quatridui causa, per simulationem aedi- litatis; domum deinde, atque ad suas vil- las auferebant. haec omnia, quae dixi, signa, Judices, ab Hejo de sacrario Ver- res abstulit: nullum, inquam, horum re- liquit, neque aliud ullum tamen, praeter unum pervetus ligneum, Bonam Fortu- nam: ut opinor, eam iste habere domi suae noluit.

4 Pro deûm, hominumque fidem! quid hoc est? quae haec causa? quae haec impudentia est? quae dico signa, an- tequam abs te sublata sunt, Messanam cum imperio nemo venit, quin viderit. tot praetores, tot consules in Sicilia, tum in pace, tum etiam in bello fuerunt; tot *homines* cujusque modi: non loquor de

integris, innocentibus, religioſis: tot cupidi, tot improbi, tot audaces; quorum nemo ſibi tam vehemens, tam potens, tam nobilis viſus eſt, qui ex illo ſacrario quidquam poſcere, aut tollere, aut attingere auderet. Verres, quod ubique erit pulcherrimum, auferet? nihil habere praeterea cuiquam licebit? tot domus locupletiſſimas domus iſtius una capiet? idcirco nemo ſuperiorum attigit, ut iſte tolleret? ideo C. Claudius Pulcher retulit, ut C. Verres poſſet auferre? at non requirebat ille Cupido lenonis domum, ac meretriciam diſciplinam: facile illo ſacrario patrio continebatur: Hejo ſe a majoribus relictum eſſe ſciebat. ad hereditatem ſacrorum non quaerebat meretricis heredem. ſed quid ego tam vehementer invehor? verbo jam uno repellar. emi, inquit. ô dii immortales! praeclaram defenſionem! mercatorem cum imperio, ac ſecuribus in provinciam miſimus: qui omnia ſigna, tabulas pictas, omne argentum, aurum, ebur, gemmas coemeret: nihil cuiquam relinqueret. haec enim mihi ad omnia defenſio pateſieri videtur, 'emiſſe.' primum, ſi id, quod vis,

tibi ego concedam, ut emeris: quoniam
in toto hoc genere hac una defenſione
uſurus es: quaero, cujuſmodi tu judicia
Romae putaris eſſe, ſi tibi hoc quemquam
conceſſurum putaſti, te in praetura at-
que imperio, tot res, tam pretioſas, om-
nes denique res, quae alicujus pretii fu-
5 erint, tota ex provincia coëmiſſe? Vi-
dete majorum diligentiam, qui nihildum
etiam iſtiuſmodi ſuſpicabantur: verun-
tamen ea, quae parvis in rebus accidere
poterant, providebant. neminem, qui
cum poteſtate, aut legatione in provin-
ciam eſſet profectus, tam amentem fore
putarunt, ut emeret argentum; dabatur
enim de publico: ut veſtem; praebeba-
tur enim legibus. mancipium putave-
runt; quo et omnes utimur, et non prae-
betur a populo. ſanxerunt, ‘ ne quis e-
‘ meret mancipium, niſi in demortui lo-
‘ cum.’ ſi qui Romae eſſet demortuus?
immo, ſi quis ibidem. non enim te in-
ſtruere domum tuam voluerunt in pro-
vincia; ſed illum uſum provinciae ſup-
plere. quae fuit cauſa, cur tam diligenter
nos in provinciis ab emptionibus remo-
verent? haec, Judices, quod putabant e-

esset venale, sive non e
let, auferret. dicit aliq
do agere cum Verre: n
antiquae religionis rati
concede, ut impune em
na ratione emerit, nihil
hil ab invito, nihil per in
si quid venale habuit He
aestimabat, tanti vendidi
re, cur emeris. Quid i
endum est? num argume
re ejusmodi? quaerendu
jus iste num aes alienum

eſſe, ac ſemper fuiſſe. ſi haec contra, ac dico, eſſent omnia: tamen illum haec, quae tot annos in familia, ſacrarioque majorum fuiſſent, venditurum non fuiſſe. quid ſi magnitudine pecuniae perſuaſum eſt ei? veriſimile non eſt, ut ille homo tam locuples, tam honeſtus, religioni ſuae, monumentiſque majorum pecuniam anteponeret. ſunt iſta: veruntamen abducuntur homines nonnunquam etiam ab inſtitutis ſuis magnitudine pecuniae. videamus, quanta iſta pecunia fuit, quae potuerit Hejum, hominem maxime locupletem, minime avarum, ab humanitate, a pietate, ab religione deducere. ita juſſiſti, opinor, ipſum in tabulas referre: ‘ haec omnia ſigna Praxi-
‘ telis, Myronis, Polycleti, H-S VI mill.
‘ et D Verri vendita ſunt.’ recita ex tabulis. TABULAE HEII. juvat me, haec praeclara nomina artificum, quae iſti ad coelum ferunt, Verris aeſtimatione ſic concidiſſe. Cupidinem Praxitelis H-S M. DC. profecto hinc natum eſt, ‘ malo eme-
7 ‘ re, quam rogare.’ Dicet aliquis, quid? tu iſta permagno aeſtimas? ego vero ad *meam rationem*, uſumque non aeſtimo.

re pouent; deniq
aeſtimet. nunquan
dringentis Cupid.
commiſiſſet, ut pr
nem hominum, at
rationem veniret.
neſcit, quanti haec
tione ſignum aeneu
cxx millibus venire
velim nominare ho
minoris, aut etiam p
ne poſſum?. etenim
rebus cupiditatis, id
difficile eſt enim fine

ius commiserat, eripuisse, atque abstulisse. quid mihi tam optandum, Judices, potest esse in hoc crimine, quam ut haec eadem dicat ipse Hejus? nihil profecto. sed ne difficilia optemus. Hejus est Mamertinus: Mamertina civitas istum publice communi consilio sola laudat: omnibus ipse caeteris Siculis odio est: ab his solis amatur. ejus autem legationis, quae ad istum laudandum missa est, princeps est Hejus: etenim est primus civitatis: ne forte, dum publicis mandatis serviat, de privatis injuriis reticeat. haec cum scirem et cogitarem, commisi tamen me, Judices, Hejo. produxi eum prima actione: neque id tamen ullo periculo feci. quid enim poterat Hejus respondere, si esset improbus, si sui dissimilis? signa illa domi suae esse, non apud Verrem? qui poterat quidquam ejusmodi dicere? ut homo turpissimus esset, impudentissimeque mentiretur, hoc diceret: illa se habuisse venalia, eaque sese, quanti voluerit, vendidisse. homo domi suae nobilissimus, qui vos de religione sua, ac dignitate vere existimare maxime vellet, *primo dixit se* istum publice laudare, quod

et tradita. Quid sedes,
expectas? quid te a Centu
a Catinensi, ab Halesina,
na, Ennensi, Agyrinensi,
ciliae civitatibus circumve
primi dicis? tua te altera
admodum dicere solebas,
cumvenit: tua, inquam,
rum adjutrix scelerum, lib
praedarum ac furtorum re
enim vir amplissimus ejus
tus, hujusce judicii causâ
princeps laudationis tuae:
laudat. ita enim mandatu

niis repetundis, ille se negat pecuniam repetere; quam ereptam non tantopere desiderat: sacra se majorum suorum repetere abs te dicit: deos Penates a te patrios reposcit. ecqui pudor est? ecqua religio, Verres? ecqui metus? habitasti apud Hejum Messanae: res illum divinas apud eos deos in suo sacrario prope quotidie facere vidisti. non movetur pecuniâ: denique, quae ornamenti causa fuerunt, non requirit: habe Canephoras: deorum simulacra restitue. quae quia dixit: quia, tempore dato, modeste apud vos socius, amicusque populi Romani questus est: quia religioni suae non modo in diis patriis repetendis, sed etiam in ipso jurejurando, ac testimonio, proximus fuit: hominem missum ab isto scito te esse Messanam de legatis unum; illum ipsum, qui navi istius aedificandae publice praefuit; qui a senatu peteret, ut He-
9 jus ignominia afficeretur. Homo amentissime, quid putasti? te impetraturum? quanti is a civibus suis fieret, quanti auctoritas ejus haberetur, ignorabas? verum fac te impetravisse: fac aliquid gravius in Hejum statuisse Mamertinos:

ne teſtes mei ſunt? Heju
laeſit graviſſime. produca
ticebunt,quae poterunt,li
quae neceſſe erit, ingrat
onerariam navem maxim
eſſe Meſſanae? negent, ſi
ei navi faciendae ſenatc
num publice praefuiſſe? u
ſunt etiam caetera, quae r
ſervare, ut quam minimu
poris ad meditandum,cor
perjurium. haec tibi lau
in numerum. hi te homi
ſua ſublevent: qui te neq

mento. tritici modiûm LX millia empta populo Romano dare debebant, et ſolebant: abs te ſolo remiſſum eſt. reſpublica detrimentum fecit, quod per te imperii jus una in civitate imminutum eſt: Siculi, quod hoc non de ſumma frumenti detractum eſt, ſed tranſlatum in Centuripinos, et Haleſinos, immunes populos: et hoc plus impoſitum, quam ferre poſſent. navem imperare ex foedere debuiſti. remiſiſti in triennium. militem nullum unquam popoſciſti per tot annos. feciſti item, uti praedones ſolent: qui cum communes hoſtes ſint omnium, tamen aliquos ſibi inſtituunt amicos, quibus non modo parcant, verum etiam praedâ quos augeant, et eos maxime, qui habent oppidum opportuno loco, quo ſaepe adeundum ſit navibus, nonnunquam neceſſario. Phaſelis illa, quam cepit P. Servilius, non fuerat urbs ante Cilicum, atque praedonum: Lycii illam, Graeci homines, incolebant. ſed quod erat ejuſmodi loco, atque ita projecta in altum, ut et exeuntes a Cilicia praedones ſaepe ad eam neceſſario devenirent, et, cum ex *hiſce ſe locis* reciperent, eodem deferren-

tur: aſciverunt illud ſibi oppidum piratae, primo commercio, deinde etiam ſocietate. Mamertina civitas improba antea non erat: etiam erat inimica improborum: quae C. Catonis, illius, qui conſul fuit, impedimenta retinuit. at cujus hominis? clariſſimi, potentiſſimique; qui tamen cum conſul fuiſſet, condemnatus eſt. ita C. Cato, duorum hominum clariſſimorum nepos, L. Pauli, et M. Catonis, et P. Africani ſororis filius: quo damnato, tum, cum ſevera judicia fiebant, H-S XVIII millibus lis aeſtimata eſt. huic Mamertini irati fuerunt; qui majorem ſumptum, quam, quanti Catonis lis aeſtimata eſt, in Timarchidis prandium ſaepe fecerunt. verum haec civitas iſti praedoni, ac piratae Sicilienſi Phaſelis fuit. huc omnia undique deportabantur; apud iſtos relinquebantur: quod celari opus erat, habebant ſepoſitum, ac reconditum: per iſtos, quae volebat, in navem clam imponenda, occulte exportanda curabat: navem denique maximam, quam onuſtam furtis in Italiam mitteret, apud iſtos faciendam aedificandamque curavit. pro hiſce rebus vaca-

[redacted]

tio data eſt ab iſto ſumptûs, laboris, militiae, rerum denique omnium. per triennium ſoli non modo in Sicilia, verum, ut opinio mea fert, his quidem temporibus, in omni orbe terrarum, vacui, expertes, ſoluti, ac liberi fuerunt ab omni ſumptu, moleſtia, munere. hinc illa Verrea nata ſunt: hinc in convivium Sex. Cominium protrahi juſſit, in quem ſcyphum de manu jacere conatus eſt: quem obtortâ gulâ de convivio in vincula, atque in tenebras abripi juſſit. hinc illa crux, in quam civem Romanum iſte, multis inſpectantibus, ſuſtulit: quam non auſus eſt uſquam defigere, niſi apud eos, quibuſcum omnia ſcelera ſua, ac latrocinia communicaſſet. Laudatum etiam vos quemquam venire audetis? qua auctoritate? utrum, quam apud ſenatorium ordinem, an, quam apud populum Romanum habere debetis? ecquae civitas eſt, non modo in provinciis noſtris, verum etiam in ultimis nationibus, aut tam potens, aut tam libera, aut etiam tam immanis, ac barbara: rex denique ecquis eſt, qui ſenatorem populi Romani *tecto, ac domo* non invitet? qui honos

mertini me publice non i
cùm dico,leve eſt. ſenato
mani ſi non invitaverunt,
tum detraxerunt, non ho
ni. nam ipſi Tullio pateb
pletiſſima,et ampliſſima C
ſiliſci, quò, etiam ſi eſſet
bis,tamen divertiſſet. era
niorum, qui nunc item P
mus honeſtiſſima: quo
ſumma illorum voluntate
tor populi Romani, quo
in veſtro oppido jacuit, e
publico. nulla hoc civit

conſpectum quo ore vos commiſiſtis? nec prius illam crucem, quae etiam nunc civis Romani ſanguine redundat, quae fixa eſt ad portum, urbemque veſtram; revelliſtis, neque in profundum abjeciſtis, locumque illum omnem expiaſtis, quàm Romam, atque in horum conventum adiretis? in Mamertinorum ſolo foederato atque pacato, monumentum iſtius crudelitatis conſtitutum eſt. veſtrane urbs electa eſt, ad quam cum adirent ex Italia, crucem civis Romani prius, quam quemquam amicum populi Romani viderent? quam vos Rheginis, quorum civitati invidetis, item incolis veſtris, civibus Romanis, oſtendere ſoletis: quo minus ſibi arrogent, minuſque vos deſpiciant, cum videant jus civitatis illo ſupplicio eſſe

12 mactatum. Verum haec emiſſe te dicis. quid? illa Attalica, tota Sicilia nominata, ab eodem Hejo peripetaſmata emere oblitus es? licuit eodem modo, ut ſigna. quid enim actum eſt? an literis peperciſti? verum hominem amentem hoc fugit: minus clarum putavit fore, quod de armario, quam quod de ſacrario eſſet ablatum. at quomodo abſtulit? non poſ-

quaesivi an misisset.
necesse erat, scilicet d
isse praetori: misisse.
sentne Agrigentum:
quaesivi, an domum re
vit adhuc revertisse. ri
admurmuratio omnium
in mentem non venit ju
que referret, H-S VI m
vendidisse? metuisti, ne
cresceret, si H-S VI milli
starent ea, quae tu facilè
H-S CC millibus? fuit ta
haberes quod defenderes

ſtuliſti, an emiſti? in Sicilia quidem cum eſſem, ſic a Centuripinis, ſic a caeteris audiebam: non enim parum res erat clara: tam te has phaleras a Philarcho Centuripino abſtuliſſe dicebant, quam alias item nobiles ab Ariſto Panormitano; quam tertias a Cratippo Tyndaritano. etenim ſi Philarchus vendidiſſet, non ei, poſteaquam reus factus es, redditurum te promiſiſſes. quod quia vidiſti plures ſcire, cogitaſti, ſi ei reddidiſſes, te minus habiturum, rem nihilominus teſtatam futuram: non reddidiſti. dixit Philarchus pro teſtimonio, ſe, quod noſſet tuum iſtum morbum, ut amici tui appellant, ſtudioſe cupiſſe te celare de phaleris: cum abs te appellatus eſſet, negaſſe habere ſeſe: apud alium quoque eas habuiſſe depoſitas, ne qua invenirentur: tuam tantam fuiſſe ſagacitatem, ut eas per illum ipſum inſpiceres, ubi erant depoſitae: tum ſe deprehenſum negare non potuiſſe: ita ab ſe invito ablatas phaleras gratis.

13 Jam ut haec omnia reperire, ac perſcrutari ſolitus ſit, Judices, eſt operae pretium cognoſcere. Cybiratae ſunt fratres quidam, *Tlepolemus*, et Hiero: quorum alterum

... quod Verrem art
cognoverant tum, cur
teſtibus didiciſtis, Cyl
bus ſyngraphis venera
entes ad eum ſe exules,
Aſia, contulerunt. hal
illo tempore : et in lega
que furtis, multum illo
ſilioque uſus eſt. hi ſun
tabulis retulit ſeſe Q. T
ſu iſtius, Graecis pictoril
ne cognitos, et re proba
ciliam duxit. quo poſtea
mirandum in modum (c
diceres) ...

ut Hieroni, et Tlepolemo displiceret.
ere mehercules hoc, Judices, dicam.
emini Pamphilum Lilybaetanum, hos-
tem meum, et amicum, nobilem homi-
:m, mihi narrare: cum iste ab sese hy-
:iam Boëthi manu factam, praeclaro o-
:re, et grandi pondere, per potestatem
›stulisset, se sane tristem, et conturba-
ım domum revertisse, quòd vas ejusmo-
, quod sibi a patre, et a majoribus esset
:lictum, quo solitus esset uti ad festos
es, ad hospitum adventum, a se esset
›latum. cum sederem, inquit, domi tris-
s, accurrit Venerius: jubet me scyphos
gillatos ad praetorem statim afferre. per-
otus sum, inquit: binos habebam. ju-
:o promi utrosque, ne quid plus mali
ıscerètur, et mecum ad praetoris do-
um ferri. eò cum venio, praetor qui-
cebat: fratres illi Cybiratae inambula-
ınt. qui, me ubi viderunt, ubi sunt,
ımphile, inquiunt, scyphi? ostendo tri-
s. laudant. incipio queri, me nihil ha-
turum, quod alicujus esset pretii, si e-
am scyphi essent ablati. tum illi, ubi me
›nturbatum vident: ‘ quid vis nobis
are, ut isti abs te ne auferantur?’ ne

dignum, quod in suo a
beret. ait ille, idem sib
philus scyphos optimo
cules ego antea, tamets
nugatotium sciebam ess
tamen mirari solebam,
rebus aliquem sensum l
rem nulla in re quidqu
habere. Tum primu
am rem istos fratres C
iste in furando manibu
rum uteretur. at ita s
praeclarae existimatio
hisce rebus intelligens

minum honestissimorum, accesserit ad argentum: contemplari unumquodque otiose, et considerare coeperit. mirari stultitiam alii, quod in ipso judicio, ejus ipsius cupiditatis, cujus insimularetur, suspicionem augeret: alii amentiam, cui comperendinato, cum tam multi testes dixissent, quidquam illorum veniret in mentem. pueri autem Sisennae, credo, qui audivissent, quae in istum testimonia essent dicta, oculos de isto nusquam dejicere, neque ab argento digitum discedere. est boni judicis, parvis ex rebus conjecturam facere uniuscujusque, et cupiditatis, et incontinentiae. qui reus lege, et reus comperendinatus, re, et opinione hominum penè damnatus, temperare non potuerit maximo conventu, quin L. Sisennae argentum tractaret, et consideraret; hunc in provincia praetorem quisquam putabit a Siculorum argento cupiditatem, aut manus abstinere potuisse?

6 Verum, uti Lilybaeum, unde digressa est, oratio revertatur: Diocles est, Pamphili gener, illius, a quo hydria ablata est, Popilius cognomine. ab hoc abaci vasa *omnia*, ut exposita fuerant, abstulit. di-

multa de tuis emptionib
et quaeram, utrum emer
modo, et quanti emer
transigere possum. ede
quid argenti in provinc
unde quidque, aut qua
sit? quanquam non deb
has literas poscere: me
as habere, et proferre o
negas te horum annoru
cisse. compone hoc, c
argento: de reliquo vid
' tum habeo, nec poss
futurum igitur est? qui

[redacted]

dici vellet, relictum. fingitur improba deſenſio, praetorem omne id argentum coëmiſſe: tamen idipſum tabulis demonſtrari non poteſt. ſi quas tabulas profers, in his, quid habeas, quomodo habeas, ſcriptum non eſt. horum autem temporum, cum te plurimas res emiſſe dicas; tabulas omnino nullas proferas: nonne te et prolatis, et non prolatis tabulis, condemnari neceſſe eſt?
7 Tu a M. Caelio, equite Romano, lectiſſimo adoleſcente, quae voluiſti, vaſa argentea Lilybaei abſtuliſti: tu C. Cacurii, promptiſſimi hominis, et experientis, et in primis gratioſi, ſupellectilem omnem auferre non dubitaſti: tu maximam, et pulcherrimam menſam citream a Q. Lutatio Diodoro, qui Q. Catuli beneficio, a L. Sylla civis Romanus factus eſt, omnibus ſcientibus Lilybaei abſtuliſti. non tibi objicio, quod hominem digniſſimum tuis moribus, Apollonium, Niconis filium, Drepanitanum, qui nunc A. Clodius vocatur, omni argento optime facto ſpoliaſti, ac depeculatus es. taceo. non enim putat ille ſibi injuriam factam: propterea quod homini jam perdito, et collum in laqueum in

ione vero
mo homine, apud que
pollinis ſignum ablatu
portuit. at dices te em
ita opinor. ſcio, inqui
teras : et tamen id factu
a Pupillo Hejo, cui Ma
a quo pecuniam granden
phia cum emblematis
empta eſſe dicis, an confit
quid ego iſtius in ejuſmod
cres injurias colligo : quae
in furtis iſtius, et damnis e
bus auferebat, verſatae eſſ
accipite, ſi vult

na toreumata: in his pocula duo quaedam, quae Heraclea nominantur, Mentoris manu, ſummo artificio, facta. quod iſte ubi audivit, ſic cupiditate inflammatus eſt non ſolum inſpiciendi, verum etiam auferendi, ut Diodorum ad ſe vocaret, ac poſceret. ille, qui illa non invitus haberet, reſpondet ſe Lilybaei non habere: Melitae apud quendam propinquum ſuum reliquiſſe. tum iſte continuo mittit homines certos Melitam: ſcribit ad quoſdam Melitenſes, ut ea vaſa perquirant: rogat Diodorum, ut ad illum ſuum propinquum det literas. nihil ei longius videbatur, quam dum illud videret argentum. Diodorus, homo frugi, ac diligens, qui ſua ſervare vellet, propinquo ſuo ſcribit, ut iis, qui a Verre veniſſent, reſponderet, illud argentum ſe paucis illis diebus miſiſſe Lilybaeum. ipſe interea recedit. abeſſe ab domo pauliſper maluit, quam praeſens illud optime factum argentum amittere. quod ubi audivit iſte, uſque eo eſt commotus, ut ſine ulla dubitatione inſanire omnibus, ac furere videretur. quia non potuerat argentum eripere, *ipſe* a Diodoro erepta ſibi vaſa op-

proderet. ſimilis i
tiam acrior, atque i
piebat id, quod vic
non ſolum oculis, ſ
tabantur. Conc
provincia jubet. ill
moverat, et vaſa co
aliquo modo illum
caret, hanc excogita
ratio potius, quam
eſt. apponit de ſui
qui dicat, ſe Diodo
capitalis reum velle
omnibus videri. Di

tota, propter caelati argenti cupiditatem reos fieri rerum capitalium: neque solum reos fieri, sed etiam absentes. Diodorus Romae sordidatus circum patronos, atque hospites cursare: rem omnibus narrare. literae mittuntur isti a patre vehementes; ab amicis item; videret, quid ageret, de Diodoro quò progrederetur: rem claram esse, et invidiosam: insanire hominem: periturum hoc uno crimine, nisi cavisset. iste etiam tum patrem, si non in parentis, at in hominum numero putabat: ad judicium nondum se satis instruxerat: primus annus erat provinciae: non, ut in Sthenio, jam refertus pecunia. itaque furor ejus, paululum non pudore, sed metu ac timore repressus est. condemnare Diodorum non audet: absentem de reis eximit. Diodorus interea, praetore isto, prope triennium provinciâ, domoque caruit. caeteri non solum Siculi, sed etiam cives Romani hoc statuerant: quoniam iste tantum cupiditate progrederetur, nihil esse, quòd quisquam putaret, se, quod isti paulo magis placeret, conservare, aut domi retinere posse.

20 *Postea* vero quam intellexerunt,

splendido, et gratioso, C
filium sciebat senatorem
et judicem esse, equuleos
les, qui Q. Maximi fuera
dens huc incidi, Judices
abstulit. nollem dixisse:
his equitabit equuleis.
solvi credo, etiam tabu
est tanti. cedò tabulas. di
hoc Calidianum, dum eg
cere possim. veruntamen
Calidius Romae quereret
annos in Sicilia negotiare
ita esse contemptum. ita d

etcùm caeteris familiaribus Sisennae reddidisses? deinde non opinor negaturum esse te, homini honesto, sed non gratiosiori, quam Cn. Calidius est, L. Cordio argentum per Potamonem, amicum tuum, reddidisse. qui quidem caeterorum causam apud te difficiliorem fecit. nam cùm te compluribus confirmasses redditurum, posteaquam Cordius pro testimonio dixit, te sibi reddidisse, finem reddendi fecisti: quòd intellexisti, te, praeda de manibus amissa, testimonium tamen effugere non posse. Cn. Calidio, equiti Romano, per omnes praetores licuit argentum habere bene factum: licuit posse domesticis copiis, cum magistratum, aut aliquem superiorem invitasset, ornare, et apparare convivium. multi domi Cn. Calidii, cum imperio ac potestate fuerunt: nemo inventus est tam amens, qui illud argentum tam praeclarum, ac tam nobile eriperet: nemo tam audax, qui posceret: nemo tam impudens, qui postularet, ut venderet. superbum est enim, Judices, et non ferendum, dicere praetorem in provincia homini honesto, locupleti, splendido, 'vende mihi vasa caelata.' hoc

ınıus ; neque enim e
ipſum conferam, qu
fingis) quod H-S LX
bus, ut praetor renun
centa accuſatori, ne
ea re contemnis eque
deſpicis? ea re indign
quidquam, quod tibi p
potius habere, quam te
dudum de Calidio: na
emiſſe. num etiam de
primario, locuplete, h
Romano thuribulum em
monio dixit, te, cum in

cum Sicilia florebat opibus et copiis, magna artificia fuisse in ea insula. nam domus erat ante istum praetorem nulla paulo locupletior, qua in domo haec non essent, etiamsi praeterea nihil esset argenti; patella grandis cum sigillis, ac simulacris deorum; patera, qua mulieres ad res divinas uterentur; thuribulum. haec autem omnia antiquo opere, et summo artificio facta: ut hoc liceret suspicari, fuisse aliquando apud Siculos peraequa proportione caetera: sed quibus multa fortuna ademisset, tamen apud eos remansisse ea, quae religio retinuisset. dixi, Judices, multa fuisse fere apud Siculos omnes: ego idem confirmo, nunc ne unum quidem esse. quid hoc est? quod monstrum, quod prodigium in provinciam misimus? nonne vobis id egisse videtur, ut non unius libidinem, non suos oculos, sed omnium cupidissimorum insanias, cum Romam revertisset, expleret? qui simul atque in oppidum quopiam venerat, immittebantur illi continuo Cybiratici canes, qui investigabant, et perscrutabantur omnia. si quod erat grande vas, et majus opus *inventum*, laeti auferebant. si minus e

forſitan vobis p
magnum, et acc
vent, mulierculi
untur e manibus
uti conſuêrunt, q
quae in familia ſe
nolite expectare, c
gam oſtiatim; ab
no iſtum pateram a
item Tyndaritano p
doro Agrigentino th
tes ex Sicilia dabo, q
gat, quem ego interr
teris, thuribuli

ille, civis Romanus quòd erat, impunius id se facturum putavit. apposuit patellam, in qua sigilla erant egregia. iste continuo ut vidit, non dubitavit illud insigne penatium, hospitaliumque deorum, ex hospitali mensa tollere. sed tamen, quod antea de istius abstinentia dixeram, sigillis avulsis reliquum argentum sine ulla avaritia reddidit. quid? Eupolemo Calactino, homini nobili, Lucullorum hospiti, ac perfamiliari, qui nunc apud exercitum cum L. Lucullo est, non idem fecit? coenabat apud eum. argentum ille caeterum purum apposuerat, ne purus ipse relinqueretur; duo pocula non magna, veruntamen cum emblematis. hic, quasi festivum acroama, ne sine corollario de convivio discederet, ibidem convivis inspectantibus, emblemata avellenda curavit. neque ego nunc istius facta omnia enumerare conor: neque opus est, nec fieri ullo modo potest. tantummodo uniuscujusque de varia improbitate generis indicia apud vos, et exempla profero. neque enim ita se gessit in his rebus, tanquam rationem aliquando esset redditurus: sed prorsus ita, quasi aut reus nun-

ageret pro imperio e
nam cum venisset,
hone'lum, copiosum
se proagorum. hoc e
tratum, vocari jubet.
ut omne argentum, q
esset Catinae, conquir
ad se transferendum.
turipinum, primum hoi
tute, pecunia, non hoc
cere audistis, sibi istum r
atque imperavisse, ut Ce
vitate totius Siciliae mul
cupletissima, omn

luntinum, hominem non ſolum domi ſuae, ſed tota Sicilia in primis nobilem, vocari juſſit: ei negotium dedit, ut quidquid Halunti eſſet argenti caelati, aut, ſi quid etiam Corinthiorum, id omne ſtatim ad mare ex oppido deportaretur. aſcendit in oppidum Archagathus, homo nobilis, qui a ſuis et amari, et diligi vellet: ferebat graviter, illam ſibi ab iſto provinciam datam: nec, quid faceret, habebat. pronuntiat, quid ſibi imperatum eſſet: jubet omnes proferre, quae haberent. metus erat ſummus, ipſe enim tyrannus non diſcedebat longius: Archagathum, et argentum, in lectica cubans ad mare infra oppidum, expectabat. quem concurſum in oppido factum putatis? quem clamorem? quem porro fletum mulierum? qui viderent equum Trojanum introductum, urbem captam eſſe dicerent. efferri ſine thecis vaſa, extorqueri alia de manibus mulierum, effringi multorum fores, revelli clauſtra. quid enim putatis? ſcuta ſi quando conquiruntur a privatis in bello, ac tumultu: tamen homines inviti dant, etſi ad ſalutem communem dari ſentiunt: ne quem putetis

gento puro domur
unquam, Judices
lum in illa provin
quid de publico q
magiſtratum ſoleb
privato nonnunq
bant: et illi tam
et, ſi quaeritis, ut
illos ego accuſator
juſmodi hominum
quo leviter preſſo
tur. nam nos qui
Verre, quem in l

rum, dicis causâ, daret. invenit Archagathus paucos, qui vellent accipere: his dedit. eos nummos tamen iste Archagatho non reddidit. voluit Romae petere Archagathus: Cn. Lentulus Marcellinus dissuasit, sicut ipsum dicere audistis. 'recita' ARCHAGATHI ET LENTULI TESTIMONIUM. et, ne forte hominem existimetis hanc tantam vim emblematum sine causa coacervare voluisse, videte, quanti vos, quanti existimationem populi Romani, quanti leges et judicia, quanti testes Siculos, negotiatoresque fecerit. posteaquam tantam multitudinem collegerat emblematum, ut ne unum quidem cuiquam reliquisset, instituit officinam Syracusis in regia maximam, palam; artifices omnes, caelatores, ac vascularios convocari jubet: et ipse suos complures habebat. eo conducit magnam hominum multitudinem. menses octo continuos opus his non defuit, cum vas nullum fieret, nisi aureum. tum illa, ex patellis et thuribulis quae vellerat, ita scitè in aureis poculis illigabat, ita apte in scyphis aureis includebat, ut ea ad illam rem nata esse diceres: ipse tamen

plura de isto ab aliis in
me in judicio audisse v
enim est, qui de hac o
sis aureis, qui de istius p
la non audierit? quem
tu Syracusanorum viru
nato: producam. nemo
aut vidisse, aut audisse di
ô mores! nihil nimium
sunt vestrûm, Judices, q
L. Pisonem cognoverunt
nis, qui praetor fuit, pat
set in Hispania praetor, q
occisus est, nescio qua

tenus reprehendat, ſi quis volet: nihil amplius. verum fuit ei concedendum. filius enim L. Piſonis erat, ejus, qui primus de pecuniis repetundis legem tulit. ridiculum eſt nunc de Verre me dicere, cum de Piſone Frugi dixerim. verumtamen, quantum interſit, videte. iſte cum aliquot abacorum faceret vaſa aurea, non laboravit, quid non modo in Sicilia, verum etiam Romae in judicio audiret. ille in auri ſemuncia totam Hiſpaniam ſcire voluit, unde praetori annulus fieret. nimirum, ut hic nomen ſuum comproba-
26 vit, ſic ille cognomen. Nullo modo poſſum omnia iſtius facta aut memoria conſequi, aut oratione complecti. genera ipſa cupio breviter attingere: ut hic modo me commonuit Piſonis annulus, quod totum effluxerat. quam multis iſtum putatis hominibus honeſtis de digitis annulos aureos abſtuliſſe? nunquam dubitavit, quotieſcunque alicujus aut gemma, aut annulo delectatus eſt. incredibilem rem dicam, ſed tam claram, ut ipſum negaturum non arbitrer. cum Valentio ejus interpreti epiſtola Agrigento allata eſſet, caſu ſignum iſte animadvertit

ilio cuidam civi i
digito detractus eſt.
ditas incredibilis eſt
conclavia, quae iſte
ſed in omnibus villis
tos optime ſtratos cum
tis convivii quaerere
comparare videretur.
cilia locuples fuit, ubi i
inſtituerit. mulier eſt
ves et nobilis, Lamia n
nium iſti, plena domo te
veſtem confecit: nihil ni
tum. Attalus, homo ne

voluisse deportare tam multa: hoc deni-
que, quod concedit, amicorum operis es-
se in hujuscemodi rebus usum. jam vero
lectos aeratos, et candelabra aenea num
cui, praeter istum, Syracusis per trienni-
um facta esse existimatis? emebat. credo.
sed tantum vos certiores, Judices, facio,
quid iste in provincia praetor egerit, ne
cui forte nimium negligens fuisse videa-
tur, neque se satis, cum potestatem ha-
27 buerit, instruxisse et ornasse. Venio
nunc non jam ad furtum, non ad avari-
tiam, non ad cupiditatem, sed ad ejusmo-
di facinus, in quo omnia nefaria contine-
ri mihi atque inesse videantur: in quo
dii immortales violati, existimatio atque
auctoritas nominis populi Romani im-
minuta, hospitium spoliatum ac prodi-
tum, abalienati scelere istius a nobis om-
nes reges amicissimi, nationesque, quae
in eorum regno ac ditione sunt. nam re-
ges Syriae, regis Antiochi filios pueros,
scitis Romae nuper fuisse: qui venerant
non propter Syriae regnum; nam id sine
controversia obtinebant, ut a patre, et a
majoribus acceperant: sed regnum Ae-
gypti ad se, et ad Selenen, matrem suam

... vocatur, iter per
luit. itaque, isto prae
cusas. hîc Verres here
se arbitratus est, quod
manus venerat is, que
multa secum praeclara
cabatur. mittit homini
ge: haec ad usum dome
lei quod visum erat: eti
satis esset, de suis decum
regem ad coenam vocavi
ple, magnificeque triclini
quibus abundabat, pluri
rima vasa argentea. nam

gius, et maxime in Syria, gemmis erant distincta clarissimis. erat etiam vas vinarium ex una gemma pergrandi, trulla excavata, manubrio aureo: de qua, credo, satis idoneum, satis gravem testem, Q. Minucium dicere audistis. iste unum quodque vas in manus sumere, laudare, mirari: rex gaudere, praetori populi Romani satis jucundum, et gratum illud esse convivium. posteaquam inde discessum est, cogitare iste nihil aliud (quod ipsa res declaravit) nisi, quemadmodum regem ex provincia spoliatum, expilatumque dimitteret. mittit rogatum vasa ea, quae pulcherrima apud illum viderat: ait se suis caelatoribus velle ostendere. rex, qui istum non nosset, sine ulla suspicione libentissime dedit. mittit etiam trullam gemmeam rogatum: velle se eam diligentius considerare. ea quoque ei mittitur.

28 Nunc reliquum, Judices, attendite, de quo et vos audistis, et populus Romanus non nunc primum audiet: et in exteris nationibus usque ad ultimas terras pervagatum est. candelabrum e gemmis clarissimis, opere mirabili perfectum, reges *hi, quos* dico, Romam cum attulissent, ut

pore in cella Jovis (
neretur; et clarius,
jus recens ad oculos
tegra perveniret. ſta
Syriam reportare: u
mulacrum Jovis Opt
tum, legatos mittere
rebus illud quoque e
cherrimum donum i
rent. pervenit res a
quomodo. nam rex i
non quo quidquam
caretur, ſed ut ne m
perent oculis, quam

attulerunt, involucriſque rejectis conſtituerunt: iſte clamare coepit, dignam rem eſſe regno Syriae, dignam regio munere, dignam Capitolio. etenim erat eo ſplendore, qui ex clariſſimis plurimis gemmis eſſe debebat: ea varietate operum, ut ars certare videretur cum copia: ea magnitudine, ut intelligi poſſet, non ad hominum apparatum, ſed ad ampliſſimi templi ornamentum eſſe factum. quod cum ſatis jam perſpexiſſe videretur, tollere incipiunt, ut referrent. iſte ait, ſe velle illud etiam atque etiam conſiderare: nequaquam ſe eſſe ſatiatum. jubet illos diſcedere, et candelabrum relinquere. ſic illi tum inanes ad Antiochum

29 revertuntur. Rex primo nihil metuere, nihil ſuſpicari. dies unus, alter, plures: non referri. tum mittit rex ad iſtum, ſi ſibi videatur, ut reddat. jubet iſte poſterius ad ſe reverti. mirum illi videri. mittit iterum. non redditur. ipſe hominem appellat: rogat, ut reddat. os hominis, inſignemque impudentiam cognoſcite. quod ſciret, quodque ex ipſo rege audiſſet in Capitolio eſſe ponendum: quod *Jovi* Optimo Maximo, quod popu-

essent illius operis, ac mur
mini minari acerrime coep
eum nihilo magis minis, qu
permoveri: repente homine
cia jubet ante noctem dec
comperisse, ex ejus regno
ciliam esse venturos. rex m
ventu, Syracusis, in foro,
me in crimine obscuro versa
fingere aliquid suspicione h
bitretur, in foro, inquam, Syr
ac deos hominesque contesta
coepit, candelabrum factum
quod in Capitolium missurus
in templo clarissimo popul

eſſet: tamen tum ſe in illo conventu civium Romanorum dare, donare, dicare, conſecrare Jovi Optimo Maximo, teſtemque ipſum Jovem ſuae voluntatis, ac religionis adhibere. quae vox? quae latera? quae vires hujus unius criminis querimoniam poſſint ſuſtinere? rex Antiochus, qui Romae ante oculos omnium noſtrûm biennium fere comitatu regio, atque ornatu fuiſſet: is cum amicus, et ſocius populi Romani eſſet, amiciſſimo patre, avo, majoribus, antiquiſſimis, et clariſſimis regibus, opulentiſſimo, et maximo regno, praeceps e provincia populi Romani exturbatus eſt. Quemadmodum hoc accepturas nationes exteras: quemadmodum hujus tui facti famam in regna aliorum, atque in ultimas terras perventuram putaſti, cum audierint a praetore populi Romani in provincia violatum regem, ſpoliatum hoſpitem, ejectum ſocium populi Romani, atque amicum? nomen veſtrum, populique Romani, odio, atque acerbitati ſcitote nationibus exteris, Judices, futurum, ſi iſtius haec tanta injuria impunita diſceſſerit. ſic omnes arbitrabuntur, praeſertim cum

pulenti ac poten
animo Capitoliun
dignitas, imperiic
derat. qui ſi intelli
gali hoc dono, gra
ta fore vobis, pop
ſtudia, ac dona ar
vos in rege tam nob
in injuria tam acerl
rin, non erunt tam
curam, pecuniam in
quas vobis gratas fo
Hoc loco, Q. Catule
enim de tuo glori

Capitolium, quomodo magnificentius est restitutum, sic copiosius ornatum sit, quam fuit; ut illa flamma divinitus extitisse videatur, non quae deleret Jovis Optimi Maximi templum, sed quae praeclarius magnificentiusque deposceret. audisti Q. Minucium Rufum dicere, domi suae deversatum esse Antiochum regem Syracusis: se illud scire ad istum esse delatum: se scire non redditum. audisti, et audies omni è conventu Syracusano, qui ita dicant, sese audientibus, illud Jovi Optimo Maximo dicatum esse ab rege Antiocho, et consecratum. si judex non esses, et haec ad te delata res esset: te potissimum hoc persequi, te petere, te agere oporteret. quare non dubito, quo animo judex hujus criminis esse debeas, qui apud alium judicem multo acrior, quam ego sum, actor accusatorque esse deberes.

32 Vobis autem, Judices, quid hoc indignius, aut quid minus ferendum videri potest? Verresne habebit domi suae candelabrum Jovis Optimi Maximi e gemmis auroque perfectum? cujus fulgore collucere, atque illustrari Jovis Optimi Maximi templum oportebat, id apud istum in

huic ſacri unquam fore, aut
ligioſi putatis, qui nunc ta
obſtrictum eſſe non ſentia
cium veniat, ubi ne precar
vem Optimum Maximum,
auxilium petere more omni
quo etiam dii immortales ſu
eo judicio, quod hominibu
repetendas eſt conſtitutum?
thenis Minervam, Deli Apo
nonem Sami, Pergae Dian
praeterea ab iſto deos tota A
que violatos, quia Capitolio
ſtinere non potuerit? quod pr
nes de ſuis

B 3 retur. Segesta est oppidum pervetus in Sicilia, Judices, quod ab Aenea fugiente a Troja, atque in haec loca veniente, conditum esse demonstrant. itaque Segestani, non solum perpetua societate atque amicitia, verum etiam cognatione se cum populo Romano conjunctos esse arbitrantur. hoc quondam oppidum, cum illa civitas cum Poenis suo nomine, ac sua sponte bellaret, a Carthaginensibus vi captum atque deletum est: omniaque quae ornamento urbi esse possent, Carthaginem sunt ex illo loco deportata. fuit apud Segestanos ex aere simulacrum Dianae, cum summa, atque antiquissima praeditum religione, tum singulari opere, artificioque perfectum. hoc translatum Carthaginem, locum tantum, hominesque mutarat: religionem quidem pristinam conservabat. nam propter eximiam pulchritudinem, etiam hostibus digna, quam sanctissime colerent, videbatur. aliquot seculis post, P. Scipio bello Punico tertio Carthaginem cepit: qua in victoria (videte hominis virtutem, et diligentiam, ut et domesticis praeclarissimae virtutis exemplis gaudeatis, et eo majore

sibi magnae curae fore,
tibus, quae cujusque
rentur. tum illa, quae
Himera sublata, de q
Thermitanis sunt redd
lensibus, alia Agrigenti
tiam ille nobilis taurus,
mus omnium tyrannor
buisse dicitur, quo vivos
demittere homines, et su
solebat. quem taurum Sc
ret Agrigentinis, dixisse
esse illos cogitare, utrun
tilius, suisne servire

tae, ſane excelſa in baſi: in qua grandibus literis P. AFRICANI nomen erat inciſum, eumque CARTHAGINE CAPTA RESTITUISSE, perſcriptum. colebatur a civibus: ab omnibus advenis viſebatur. cum quaeſtor eſſem, nihil mihi ab illis eſt demonſtratum prius. erat admodum amplum, et excelſum ſignum cum ſtola: veruntamen inerat in illa magnitudine aetas, atque habitus virginalis. ſagittae pendebant ab humero: ſiniſtra manu retinebat arcum: dextra ardentem facem praeferebat. hanc cum iſte ſacrorum omnium hoſtis, religionumque praedo vidiſſet: quaſi illa ipſa face percuſſus eſſet, ita flagrare cupiditate, atque amentia coepit. imperat magiſtratibus iſte, ut eam demoliantur, et ſibi dent: nihil ſibi gratius oſtendit futurum. illi vero dicere, id ſibi nefas eſſe: ſeque cum ſumma religione, tum ſummo metu legum et judiciorum teneri. iſte tum petere ab illis, tum minari, tum ſpem, tum metum oſtendere. opponebant illi interdum nomen Africani: donum populi Romani illud eſſe dicebant: nihil ſe in eo poteſtatis habere, quod imperator clariſſimus, urbe

matur. itaque illo re
tius adventu perneg
quid erat oneris in n
exigendis, in frume
gestanis, praeter cae
liquanto amplius,
praeterea magistrat
optimum quemque,
arcessebat: circum c
ra rapiebat: singill
mitati fore se denun
funditus illam ever
minabatur. itaque al
lis, magnoque metu

negotii, ac religionis, mercede accepta, ſuſtulerunt. quod cum ex oppido exportaretur, quem conventum mulierum factum eſſe arbitramini? quem fletum majorum natu? quorum nonnulli etiam illum diem memoria tenebant, cum illa eadem Diana Segeſtam, Carthagine revecta, victoriam populi Romani reditu ſuo nuntiaſſet. quam diſſimilis hic dies illi tempori videbatur? tum imperator populi Romani, vir clariſſimus, deos patrios reportabat Segeſtanis, ex urbe hoſtium recuperatos: nunc ex urbe ſociorum praetor ejuſdem populi turpiſſimus, atque impuriſſimus, eoſdem illos deos nefario ſcelere auferebat. quid hoc tota Si-

tantis eorum religio
illo futurum putas? t
ce, atque in otio relig
lit? quae, cum duas
cata fuerat, captas in
bis ex duorum bellor
que servata est: quae
victoria, loco mutato,
non amisit: P. Africa
nem simul cum loco
quidem scelere suscepto
basis, et in ea P. Africani
res indigna, atque intol
omnibus non sol

dam istius imperio locaverunt: quae vo-
bis locatio ex publicis Segestanorum lite-
36 ris priore actione recitata est. Te nunc,
P. Scipio, te, inquam, lectissimum, orna-
tissimumque adolescentem appello: abs te
officium tuum, debitum generi et nomini,
requiro, et flagito. cur pro isto, qui lau-
dem, honoremque familiae vestrae depe-
culatus est, pugnas? cur eum defensum esse
vis? cur ego tuas partes suscipio? cur tu-
um onus sustineo? M. Tullius P. Africani
monumenta requirit: P. Scipio eum, qui
illa sustulit, defendit. cum mos a majori-
bus traditus sit, ut monumenta majorum
ita suorum quisque defendat, ut ea ne or-
nari quidem nomine alieno sinat: tu isti
aderis, qui non obstruxit aliqua ex parte
monumenta P. Scipionis, sed funditus
sustulit, ac delevit? quisnam igitur, per
deos immortales! tuebitur P. Scipionis
memoriam mortui? quis monumenta, at-
que indicia virtutis, si tu ea relinquis, ac
deseris? neque solum spoliata illa patie-
re, sed etiam eorum spoliatorem, vexa-
toremque defendes? adsunt Segestani, cli-
entes tui, socii populi Romani, atque a-
mici: certiorem te faciunt, P. Africanum

quae omnino P. Scipionis
laudemque curasse
fecerunt, ut sibi religion
haberent, gloriamque suffi
ex urbe hostium pertu
peperisset, id per te eis p
conservare possint. Q
spondere honeste potes
fratre, ac fidem tuam impl
et implorant. potes,
amplitudinem, Scipio,
tiis in te sunt, quae aut for
bus, aut natura largitur.
fructum officii

tunas mortui, ut ejus honos ab iis, qui ex eadem familia ſunt, defendatur, neque ullum adventitium requiratur auxilium. ſin iſtius amicitia te impediet: ſi hoc, quod abs te poſtulo, minus ad officium tuum pertinere arbitrabere: ſuccedam ego vicarius tuo muneri; ſuſcipiam partes, quas alienas eſſe arbitrabar: ne iſta praeclara nobilitas deſinat queri, populum Romanum hominibus novis, atque induſtriis libenter honores mandare, ſemperque mandaſſe. non eſt querendum, in ea civitate, quae propter virtutem omnibus nationibus imperat, virtutem plurimum poſſe. ſit apud alios imago P. Africani: ornentur alii mortui virtute, ac nomine. talis ille vir fuit, ita de populo Romano meritus eſt, ut non uni familiae, ſed univerſae civitati commendatus eſſe debeat. eſt aliqua mea pars virilis, quod ejus civitatis ſum, quam ille amplam, illuſtrem, claramque reddidit: praecipue quod in his artibus pro mea parte verſor, quarum ille princeps fuit, aequitate, induſtria, temperantia, defenſione miſerorum, odio improborum: quae cognatio ſtudiorum, et artium, propemodum

tundis ne ſit hoc tempo
injuriae negligantur;
reſtituatur: nomen in
toris incidatur: ſignu
Carthagine captum rep
te non Siculorum defen
cuſator, non Segeſtani
qui laudem, gloriamqu
endam, conſervandam
vereor, ne hoc officium
judici non probem; q
mas geſſerit, monumen
rum cum-maxime con

ſenſionem ad officium ſuum pertinere. et quidem caeteris iſtius furtis, atque flagitiis ita moveor, ut ea reprehendenda tantum putem: hîc verò tanto dolore afficior, ut nihil mihi indignius ferendum videatur. Verres Africani monumentis domum ſuam, plenam ſtupri, plenam flagitii, plenam dedecoris, ornabit? Verres temperatiſſimi, ſanctiſſimique viri monumentum, Dianae ſimulacrum virginis, in ea domo collocabit, in qua ſemper meretricum, lenonumque flagitia verſantur?
39 At hoc ſolum Africani monumentum violaſti? quid? a Tyndaritanis non ejuſdem Scipionis beneficio poſitum ſimulacrum Mercurii, pulcherrime factum, ſuſtuliſti? at quemadmodum, dii immortales! quam audacter! quam libidinoſe! quam impudenter! audiſtis nuper dicere legatos Tyndaritanos, homines honeſtiſſimos, ac principes civitatis, Mercurium, qui ſacris anniverſariis apud eos, ac ſumma religione coleretur, quem P. Africanus, Carthagine capta, Tyndaritanis non ſolum ſuae victoriae, ſed etiam illorum fidei, ſocietatiſque monumentum, atque indicium dediſſet, hujus vi, ſcelere, imperioque eſſe ſubla-

ut demolirentur, et i
rent, imperavit. quo
derant, indignum; qu
dibile videretur: non
illo adventu, perſeve
mandat proagoro So
audiſtis, ut demoliatu
vehementer minatur.
pido proficiſcitur. pr
ad ſenatum: vehemen
matur. ne multa: ite
poſt ad illos venit; qu
ſigno. reſpondetur ei
mittere: poenam

commotus, perturbatuſque diſcedit. ille
praetoris arceſſitus nuntio, rem demon-
40 ſtrat: negat ullo modo fieri poſſe. At-
que haec (nihil enim praetermittendum
de iſtius impudentia videtur) agebantur
in conventu palam, de ſella, ac de loco
ſuperiore. erat hiems ſumma; tempeſtas,
ut ipſum Sopatrum dicere audiſtis, per-
frigida; imber maximus: cum iſte impe-
rat lictoribus, ut Sopatrum de porticu,
in qua ipſe ſedebat, praecipitem in forum
dejiciant, nudumque conſtituant. vix e-
rat hoc plane etiam imperatum, cum il-
lum ſpoliatum, ſtipatumque lictoribus vi-
deres. omnes ideo putabant, ut miſer,
atque innocens virgis caederetur. fefel-
lit haec homines opinio. virgis iſte cae-
deret ſine cauſa ſocium populi Romani,
atque amicum? non uſque eò impro-
bus: non omnia ſunt in eo uno vitia:
nunquam fuit crudelis. leniter hominem,
clementerque accepit. equeſtres ſunt me-
dio in foro Marcellorum ſtatuae, ſicuti
fere caeteris in oppidis Siciliae: ex qui-
bus iſte C. Marcelli ſtatuam delegit: cu-
jus officia in illa civitate, totaque provin-
cia recentiſſima erant, et maxima. ine

Sopatrum, hominem tum domi nobilem, tum ſummo magiſtratu praeditum, divaricari, ac deligari jubet. quo cruciatu ſit affectus, venire in mentem neceſſe eſt omnibus, cum eſſet vinctus nudus in aere, in imbri, in frigore. neque tamen finis huic injuriae, crudelitatique fiebat, donec populus, atque univerſa multitudo, atrocitate rei, miſericordiaque commota, ſenatum clamore coëgit, ut ei ſimulacrum illud Mercurii polliceretur. clamabant fore, ut ipſi ſeſe dii immortales ulciſcerentur: hominem interea perire innocentem non oportere. tum frequens ſenatus ad iſtum venit: pollicetur ſignum. ita Sopater de ſtatua C. Marcelli, cum jam pene obriguiſſet, vix vivus aufertur. Non poſſum diſpoſitè iſtum accuſare, ſi cupiam: opus eſt non ſolum ingenio, verum etiam artificio quodam ſingulari. unum hoc crimen videtur eſſe, et a me pro uno ponitur, de Mercurio Tyndaritano: plura ſunt. ſed ea quo pacto diſtinguere, ac ſeparare poſſim, neſcio. eſt pecuniarum captarum, quod ſignum a ſociis pecuniae magnae ſuſtulit. eſt peculatûs, quod publice populi Romani ſignum, de praeda hoſtium captum, 41

positum imperatoris nostri nomine, non dubitavit auferre. est majestatis, quod imperii nostri gloriae, rerumque gestarum monumenta evertere, atque asportare ausus est. est sceleris, quod religiones maximas violavit. est crudelitatis, quod in hominem innocentem, in socium nostrum, atque amicum, novum, ac singulare supplicii genus excogitavit. illud vero quid sit, jam non queo dicere: quo nomine appellem, nescio, quod in C. Marcelli statua. quid est hoc? patronusne quòd erat? quid tum? quò id spectat? utrum ea res ad opem, an ad calamitatem clientium, atque hospitum valere debebat? an ut hoc ostenderes, contra vim tuam in patronis praesidii nihil esse? quis hoc non intelligeret, in improbi praesentis imperio majorem esse vim, quam in bonorum absentium patrocinio? an vero ex hoc illa tua singularis significatur insolentia, superbia, contumacia? detrahere videlicet aliquid te de amplitudine Marcellorum putasti. itaque nunc Siculorum Marcelli non sunt patroni: Verres in eorum locum substitutus est. quam in te tantam virtutem esse, aut dignitatem

..., nequitia, inertia, nc
Siciliae, sed unius tenuissi
telam tueri potes? tibi Ma
patibulo in clientes Marc
ex illius honore in eos ip
rem illi habuerant, suppli
quid postea? quid tandem
re arbitrabare? an vero id,
nam Tyndaritani statuam
bi propter Marcellos, altic
poni jusserat, deturbarunt,
cessum isti audierunt. Dc
fortuna Siculorum C. Mar
cem, ut, cujus ad statuam Si
tore, alligabantur, ejus reli

iſti ad tranſlationem criminis commodaturum. veruntamen ita res mihi tota praeviſa, atque praecauta eſt, uti, ſi maxime eſſet inventus, qui in ſe ſuſcipere iſtius culpam, crimenque cuperet, tamen is proficere nihil poſſet. eos enim teſtes deduxi, et eas literas deportavi, ut de iſtius facto dubium nemini eſſe poſſet. publicae literae ſunt, deportatum eſſe Mercurium Meſſanam ſumptu publico. dicunt, quanti: praefuiſſe huic negotio publice legatum Poleam. quid? is ubi eſt? praeſto eſt: teſtis eſt. ‘ proagori Sopatri juſſu.’ quis eſt hic? qui ad ſtatuam adſtrictus eſt. quid? is ubi eſt? teſtis eſt. vidiſtis hominem, et verba ejus audiſtis. demoliendam curavit Democritus gymnaſiarchus, quod is eo loco praeerat. quid? hoc nos dicimus? immo vero ipſe praeſens: Romae nuper ipſum eſſe pollicitum, ſeſe id ſignum legatis eſſe redditurum, ſi ejus rei teſtificatio tolleretur, cautumque eſſet eos teſtimonium non eſſe dicturos. dixit hoc apud vos Zoſippus, et Hiſmenias, homines nobiliſſimi, et principes Tyndaritanae civitatis.

43 Quid? Agrigento nonne ejuſdem P. Scipionis monumen-

cum ad ſuum ſcel
farios quoſdam h
ces, atque adjuto
menter commota
tempore Agrigent
ni, religionem don
urbis, indicium v
ſocietatis, requirel
qui principes in ea
cipitur, et negotiun
et aedilibus, ut noct
aedes ſacras. etenim
do propter multitud
num, atque

sius Herculis, quo non facile quidquam dixerim me vidisse pulchrius, (tametsi non tam multum in istis rebus intelligo, quam multa vidi) usque eo, judices, ut rictum ejus, ac mentum paulo sit attritius, quod in precibus, et gratulationibus non solum id venerari, verum etiam osculari solent. ad hoc templum, cum esset iste Agrigenti, duce Timarchide, repente, nocte intempesta, servorum armatorum fit concursus, atque impetus. clamor a vigilibus, fanique custodibus tollitur. qui primo cum obsistere, ac defendere conarentur, male mulcati, clavis ac fustibus repelluntur. postea convulsis repagulis, effractisque valvis, demoliri signum, ac vectibus labefactare conantur. interea ex clamore fama tota urbe percrebruit, expugnari deos patrios, non hostium adventu nec-opinato, neque repentino praedonum impetu, sed ex domo, atque cohorte praetoria, manum fugitivorum instructam, armatamque venisse. nemo Agrigenti, neque aetate tam affecta, neque viribus tam infirmis fuit, qui non illa nocte, eo nuntio, excitatus surrexerit, telumque, quod cuique fors

offerebat, arripuerit. itaque brevi tempore ad fanum ex urbe tota concurritur. hora amplius jam in demoliendo ſigno permulti homines moliebantur: illud interea nulla lababat ex parte: cum alii vectibus ſubjectis conarentur commovere, alii deligatum omnibus membris rapere ad ſe funibus. repente Agrigentini concurrunt: fit magna lapidatio: dant ſeſe in fugam iſtius praeclari imperatoris nocturni milites. duo tamen ſigilla perparvula tollunt, ne omnino inanes ad iſtum praedonem religionum reverterentur. nunquam tam male eſt Siculis, quin aliquid facete, et commode dicant: velut in hac re. aiebant in labores Herculis non minus hunc immaniſſimum Verrem, quam illum aprum Erymanthium, referri oportere. Hanc vir- 44
tutem Agrigentinorum imitati ſunt Aſſorini poſtea, viri fortes, et fideles, ſed nequaquam ex tam ampla, neque tam ex nobili civitate. Chryſas eſt amnis, qui per Aſſorinorum agros fluit. is apud illos habetur deus, et religione maxima colitur. fanum ejus eſt in agro propter ipſam viam, qua Aſſoro itur Ennam. i-

eo Chryſae eſt ſimulacrum, praeclare factum e marmore. id iſte poſcere Aſſorinos propter ſingularem ejus fani religionem non auſus eſt. Tlepolemo dat, Hieronique negotium. illi noctu, factâ manu, armatique veniunt: fores aedis effringunt: aeditui, cuſtodeſque mature ſentiunt: ſignum, quod erat notum vicinitati, buccinâ datur: homines ex agris concurrunt: ejicitur, fugaturque Tlepolemus: neque quidquam ex fano Chryſae, praeter unum perparvulum ſignum ex aere, deſideratum eſt. Matris magnae fanum apud Enguinos eſt. jam enim mihi non modo breviter de unoquoque dicendum, ſed etiam praetereunda videntur eſſe permulta, ut ad majora iſtius, et illuſtriora in hoc genere furta, et ſcelera veniamus. in hoc fano loricas, galeaſque aeneas, caelatas opere Corinthio, hydriaſque grandes, ſimili in genere, atque eadem arte perfectas, idem ille P. Scipio, vir omnibus rebus praecellentiſſimus, poſuerat, et ſuum nomen inſcripſerat. quid jam de iſto plura dicam, aut querar? omnia illa, Judices, abſtulit: nihil in religioſiſſimo fano, praeter veſtigia

lectili C. Verris n
cet ſolus vaſis Co
lius aeris temper
neamenta ſolertiſſ
pio ille non intel
mus, atque human
na arte, ſine humar
literis, intelligis, e
non ſolum tempera
gentiâ te, atque iſto
volunt, vicerit. na
eſſent, intelligebat, i
non ad hominum lu
tum fanorum. atqu

caeteris locis, qua prope in toto orbe terrarum. in eo ſacrario intimo fuit ſignum Cereris perantiquum: quod viri, non modò cujuſmodi eſſet, ſed ne eſſe quidem ſciebant. aditus enim in id ſacrarium non eſt viris: ſacra per mulieres, ac virgines confici ſolent. hoc ſignum noctu clam iſtius ſervi ex illo religioſiſſimo, atque antiquiſſimo fano ſuſtulerunt. poſtridie ſacerdotes Cereris, atque illius fani antiſtitae, majores natu, probatae, ac nobiles mulieres, rem ad magiſtratus ſuos deferunt. omnibus acerbum, indignum, luctuoſum denique videbatur. tum iſte permotus illa atrocitate negotii, ut ab ſe ſceleris iſtius ſuſpicio removeretur, dat hoſpiti ſuo cuidam negotium, ut aliquem reperiret, quem ea feciſſe inſimularet: daretque operam, ut is eo crimine damnaretur, ne ipſe eſſet in crimine. res non procraſtinatur. nam cum iſte Catinam profectus eſſet, ſervi cujuſdam nomen defertur. is accuſatur: ficti teſtes in eum dantur: rem cunctus ſenatus Catinenſium legibus judicat. Sacerdotes vocantur: ex his quaeritur ſecretò in curia, *quid* eſſe factum arbitrarentur; quemad-

...ectus omnibus sen...
quò facilius vos hunc ...
condemnare possetis. ...
las, Verres? quid spe...
quem tibi aut deorum, a...
lio putas futurum? eóne...
liandum fanum immitte...
beros adire, ne orandi q...
erat? hisne rebus manus...
bitasti, a quibus etiam oc...
religionum jura cogeban...
culis quidem captus in ha...
sceleratam, ac tam nefaria...
id concupisti, quod nunc...

id viri neque vidiſſe, neque noſſe poterant. qualem porro illam foeminam fuiſſe putatis, Judices? quam pudicam, quae cum Verre loqueretur? quam religioſam, quae ſacrarii ſpoliandi oſtenderet rationem? at minime mirum, quae ſacra per ſummam caſtimoniam virorum, ac mulierum fiant, eadem per iſtius ſtuprum, ac
46 flagitium eſſe violata. Quid ergo? hoc ſolum auditione expetere coepit, cum id ipſe non vidiſſet? immo vero alia complura: ex quibus eligam ſpoliationem nobiliſſimi, atque antiquiſſimi fani: de qua priore actione teſtes dicere audiſtis. nunc eadem illa, quaeſo, audite, et diligenter, ſicut adhuc feciſtis, attendite. inſula eſt Melita, Judices, ſatis lato ab Sicilia mari, periculoſoque disjuncta: in qua eſt eodem nomine oppidum, quò iſte nunquam acceſſit: quod tamen iſti textrinum per triennium ad muliebrem veſtem conficiendam fuit. ab eo oppido non longe, in promontorio, fanum eſt Junonis antiquum: quod tanta religione ſemper fuit, ut non modo illis Punicis bellis, quae in his fere locis navali copia geſta, atque verſata ſunt: ſed etiam in hac

et eos in Africam p
donaſſe.regem qui
eſſe munere: poſ
eſſent,ſtatim certo
remi miſiſſe, qui e
itaque in his inſc
fuit: ‘ regem Ma
‘ accepiſſe: re cog
‘ ſtituendoſque cu
magna vis eboris,
quibus eburneae V
re, ac ſumma art
omnia, ne multis r

tum in religioſiſſimo fano reliquiſſe: quem in locum claſſes hoſtium ſaepe acceſſerint: ubi piratae fere quotannis hiemare ſoleant: quod neque praedo violarit antea, neque hoſtis attigerit, id ab uno iſto ſic ſpoliatum eſſe, ut nihil omnino ſit relictum. hîc nunc aut iſte reus, aut ego accuſator, aut hoc judicium appellabitur? criminibus enim coarguitur, haud ſuſpicionibus in judicium vocatur. dii ablati, fana vexata, nudatae urbes repeRiuntur. earum autem rerum nullam ſibi iſte, neque inficiandi rationem, neque defendendi facultatem reliquit: omnibus in rebus coarguitur a me, convincitur a teſtibus, urgetur confeſſione ſua, manifeſtis in maleficiis tenetur: et manet etiam, ac tacitus facta mecum ſua recognoſcit. nimium mihi diu videor in uno genere verſari criminum. ſentio, Judices, occurrendum eſſe ſatietati aurium, animorumque veſtrorum. quam ob rem multa praetermittam. ad ea autem, quae dicturus ſum, reficite vos, quaeſo, Judices, per deos immortales! per eos ipſos, de quorum religione jamdiu dicimus, *dum id ejus* facinus commemoro, et pro

est haec opinio
antiquissimis (
monumentis, i
se Cereri, et L
cum caeterae ge
ipsis Siculis tam
eorum insitum,
deatur. nam et
deas, et fruges
pertas arbitrant
ram, quam eande
ex Ennensium n
in media est insu

tota vero ab omni aditu circumciſa, at-
que dirempta eſt. quam circa lacus, lu-
cique ſunt plurimi, et laetiſſimi flores
omni tempore anni: locus ut ipſe raptum
illum virginis, quem jam a pueris accepi-
mus, declarare videatur. etenim prop-
ter eſt ſpelunca quaedam, converſa ad a-
quilonem, infinita altitudine, qua Ditem
patrem ferunt repente cum curſu extitiſ-
ſe, abreptamque ex eo loco virginem ſe-
cum aſportaſſe, et ſubito non longe a
Syracuſis penetraſſe ſub terras, lacumque
in eo loco repente extitiſſe: ubi uſque ad
hoc tempus Syracuſani feſtos dies anni-
verſarios agunt, celeberrimo virorum,
49 mulierumque conventu. Propter hu-
jus opinionis vetuſtatem, quod eorum
in his locis veſtigia, ac prope incunabula
reperiuntur deorum, mira quaedam tota
Sicilia privatim, ac publice religio eſt Ce-
reris Ennenſis. etenim multa ſaepe pro-
digia vim ejus, numenque declarant: mul-
tis ſaepe in difficillimis rebus praeſens
auxilium ejus oblatum eſt: ut haec inſu-
la ab ea non ſolum diligi, ſed etiam inco-
li, cuſtodirique videatur. nec ſolum Si-
culi, verum etiam caeterae gentes, nati-

convenit eorum, apu
eſſe, et fruges inveni
apud patres noſtros,a
publicae tempore, cu
occiſo,magnorum per
oſtentis portenderetu
purnio conſulibus, ad
Sibyllinos: in quibus in
‘ rerem antiquiſſimam
tum ex ampliſſimo col
ſacerdotes populi Rom
urbe noſtra Cereris p
magnificentiſſimum tem
que Ennam profecti ſun

simam, religiosissimam, principem omni-
um sacrorum, quae apud omnes gentes,
nationesque fiunt, a C. Verre ex suis tem-
plis, ac sedibus esse sublatam. qui acces-
sistis Ennam, vidistis simulacrum Cereris
e marmore, et in altero templo, Liberae.
sunt ea perampla, atque praeclara, sed
non ita antiqua. ex aere fuit quoddam
modica amplitudine, at singulari opere,
cum facibus, perantiquum, omnium il-
lorum, quae sunt in eo fano, multo anti-
quissimum. id sustulit; ac tamen eo con-
tentus non fuit. ante aedem Cereris, in
aperto, ac propatulo loco signa duo sunt,
Cereris unum, alterum Triptolemi, et
pulcherrima, et perampla. his pulchri-
tudo periculo, amplitudo saluti fuit, quod
eorum demolitio, atque asportatio per-
difficilis videbatur. insistebat in manu
Cereris dextra simulacrum pulcherrime
factum Victoriae: hoc iste è signo Cere-
ris avellendum, asportandumque cura-
50 vit. Qui tandem istius animus est nunc
in recognitione scelerum suorum, cum e-
go ipse in commemoratione eorum non
solum animo commovear, verum etiam
corpore perhorrescam? venit enim mihi

civium : in quo eg
fletus,gemituſque f
tota urbe luctus v
illi decumarum in
direptiones, non in
portuniſſimas iſtiu
non contumelias,
ſique erant, conc
numen, ſacrorum
gionem, iſtius ſce
daciſſimi ſupplicio
nia ſe caetera pati,
hic dolor erat tan
Orcus, veniſſe En

bas? Ennae tu de manu Cereris Victori-
am deripere, et deam deae detrahere co-
natus es? quorum nihil violare, nihil at-
tingere auſi ſunt, in quibus erant omnia,
quae ſceleri propiora ſunt, quam religi-
oni. tenuerunt enim P. Popillio, P. Ru-
pilio conſulibus, illum locum ſervi fugi-
tivi, barbari, hoſtes. ſed neque tam ſer-
vi illi dominorum, quam tu libidinum:
neque tam fugitivi illi a dominis, quam
tu a jure, et a legibus: neque tam bar-
bari lingua, et natione illi, quam tu na-
turâ, et moribus: neque illi tam hoſtes
hominibus, quam tu diis immortalibus.
quae deprecatio eſt igitur ei reliqua, qui
indignitate ſervos, temeritate fugitivos,
ſcelere barbaros, crudelitate hoſtes vice-
51 rit? Audiſtis Theodorum, et Numi-
nium, et Nicaſionem, legatos Ennenſes,
publice dicere, ſeſe a ſuis civibus haec ha-
bere mandata, ut ad Verrem adirent, et
eum ſimulacrum Cereris, et Victoriae re-
poſcerent. id ſi impetraſſent, tum ut mo-
rem veterem Ennenſium conſervarent;
publice in eum (tametſi vexaſſet Siciliam).
tamen, quoniam haec a majoribus con-
ſtituta accepiſſent, teſtimonium ne quod

dicerent. ſin autem ea non reddidiſſet, tum ut judicio adeſſent, tum uti de ejus injuriis judices docerent, ſed multo maxime de religione quererentur. quas illorum querimonias nolite, per deos immortales, aſpernari: nolite contemnere, ac negligere, Judices. aguntur injuriae ſociorum: agitur vis legum: agitur exiſtimatio, veritaſque judiciorum. quae ſunt omnia permagna: verum illud maximum. tanta religione obſtricta tota provincia eſt: tanta ſuperſtitio ex iſtius facto mentes omnium Siculorum occupavit, ut, quaecunque accidant publice, vel privatim incommoda, propter eam cauſam ſcelere iſtius evenire videantur. audiſtis, Centuripinos, Agyrinenſes, Catinenſes, Herbitenſes, Ennenſes, complures alios, publice dicere, quae ſolitudo eſſet in agris, quae vaſtitas, quae fuga aratorum, quam deſerta, quam inculta, quam relicta omnia. ea tametſi iſtius multis et variis injuriis acciderunt: tamen haec una cauſa in opinione Siculorum plurimum valet, quod, Cerere violata, omnes cultus, fructuſque Cereris in his locis interiiſſe arbitrantur. medemini re-

ligioni ſociorum, Judices: conſervate veſtram. neque enim haec externa vobis eſt religio, neque aliena. quod ſi eſſet, ſi ſuſcipere eam nolletis: tamen in eo, qui violaſſet, ſancire vos velle oporteret. nunc vero in communi omnium gentium religione, inque his ſacris, quae majores noſtri ab exteris nationibus adſcita, atque arceſſita coluerunt: quae ſacra, ut erant re vera, ſic appellari Graeca voluerunt: negligentes, ac diſſoluti ſi cupiamus eſſe, quî poſſumus?
52 Unius etiam urbis, omnium pulcherrimae, atque ornatiſſimae, Syracuſarum direptionem commemorabo, et in medium proferam, Judices: ut aliquando totam hujus generis orationem concludam, ac definiam. nemo fere veſtrûm eſt, quin, quemadmodum captae ſint a M. Marcello Syracuſae, ſaepe audierit, nonnunquam etiam in annalibus legerit. conferte hanc pacem cum illo bello: hujus praetoris adventum, cum illius imperatoris victoria: hujus cohortem impuram, cum illius exercitu invicto: hujus libidines, cum illius continentia: ab illo, qui cepit, conditas; ab hoc, qui conſtitutas accepit, captas di-

innocentium sangui
tum Syracusanorum
classibus, et Carthag
isset, eum, isto prae
paroni, praedonibus
adhibitam vim ingen
violatas: quae tum,
missa non sunt, neque
licentia militari, nequ
jure victoriae: mitto,
nia, quae ab isto per t
sunt. ea, quae conjun
sunt, de quibus antea
urbem Syracusas max

fluunt. eorum conjunctione pars oppidi, quae appellatur inſula, mari disjuncta anguſto, ponte rurſum adjungitur, et
53 continetur. Ea tanta eſt urbs, ut ex quatuor urbibus maximis conſtare dicatur: quarum una eſt ea, quam dixi, inſula: quae duobus portubus cincta, in utriuſque portûs oſtium, aditumque projecta eſt: in qua domus eſt, quae regis Hieronis fuit, qua praetores uti ſolent. in ea ſunt aedes ſacrae complures: ſed duae, quae longe caeteris antecellunt: Dianae una; et altera, quae fuit ante iſtius adventum ornatiſſima, Minervae. in hac inſula extrema eſt fons aquae dulcis, cui nomen Arethuſa eſt, incredibili magnitudine, pleniſſimus piſcium: qui fluctu totus operiretur, niſi munitione, ac mole lapidum a mari disjunctus eſſet. altera autem eſt urbs Syracuſis, cui nomen Acradina eſt: in qua forum maximum, pulcherrimae porticus, ornatiſſimum prytaneum, ampliſſima eſt curia, templumque egregium Jovis Olympii, caeteraeque urbis partes una lata via perpetua, multiſque tranſverſis diviſae, privatis aedificiis continentur. tertia eſt urbs, quae,

M. Marcellus, cur
sua profana fecisset
peditus non attigit
propter diuturnam
populi Syracusani,
accepisset, omnes e
rietes, quorum orn
ferat, tot bella effu
formatos reliquit.
Syracusas cepisset,
dedicaturum vover
dificaturus, his rel
perat, noluit: Ver

nes Siciliae regum, ac tyrannorum, quae non ſolum pictorum artificio delectabant, ſed etiam commemoratione hominum, et cognitione formarum. ac videte, quanto tetrior hic tyrannus Syracuſanus fuerit, quam quiſquam ſuperiorum; cum illi tamen ornarint templa deorum immortalium: hic etiam deorum monumen-
56 ta, atque ornamenta ſuſtulerit. Jam vero quid ego de valvis illius templi commemorem? vereor, ne haec qui non viderunt, omnia me nimis augere, atque ornare arbitrentur: quod tamen nemo ſuſpicari debet, tam eſſe me cupidum, ut tot viros primarios velim, praeſertim ex judicum numero, qui Syracuſis fuerint, qui haec viderint, eſſe temeritati, et mendacio meo conſcios. confirmare hoc liquido, Judices, poſſum, valvas magnificentiores, ex auro, atque ebore perfectiores nullas unquam ullo templo fuiſſe. incredibile dictu eſt, quam multi Graeci de valvarum harum pulchritudine ſcriptum reliquerint. nimium forſitan haec illi mirentur, atque efferant. eſto; veruntamen honeſtius eſt reipublicae noſtrae, Judices, ea, quae illis pulchra eſſe

rumum, crinitum ang
que abſtulit: et tamen
ſolum artificio, ſed et
ſtuque duci. nam bul
ex his valvis, quae er
graves, non dubitavit
iſte non opere delectaba
itaque ejuſmodi valvas
olim ad ornandum temp
me, nunc tantum ad cla
eſſe videantur. etiamne
tas? vidi enim vos in ho
cum teſtes dicerent, con
erant hujuſmodi ut ſemel

se videatur. Silanionis opus tam perfectum, tam elegans, tam elaboratum, quisquam non modo privatus, sed populus potius haberet, quam homo elegantissimus, atque eruditissimus Verres? nimirum contra dici nihil potest. nostrûm enim unusquisque, qui tam beati, quam iste est, non sumus, tam delicati esse non possumus: si quando aliquid istiusmodi videre volet, eat ad aedem Felicitatis, ad monumentum Catuli, in porticum Metelli: det operam, ut admittatur in alicujus istorum Tusculanum: spectet forum ornatum, si quid iste suorum aedilibus accommodavit. Verres haec habeat domi? Verres ornamentis fanorum, atque oppidorum habeat plenam domum, villas refertas? etiamne hujus operarii studia, ac delicias, Judices, perferetis? qui ita natus est, ita educatus, ita factus et animo, et corpore, ut multo appositior ad deferenda, quam ad auferenda signa esse videatur. atque haec Sappho sublata quantum desiderium sui reliquerit, dici vix potest. nam cum ipsa fuit egregie facta, tum epigramma Graecum pernobile incisum habuit in basi, quod iste eruditus homo, et Graecu-

num Paeanis ex
clare factum, fac
sustulisti? quod or
dinem visere, pro
solebant. quid? e
crum Aristei non
latum est? quid? e
sissimum simulacru
quem Graeci Urion
rime factum, nonn
aede Liberi parvum
rimum, quod visere
bitasti tollere? atque
anniversariis simul

que forma ſignum illud, quod ex Macedonia captum in Capitolio poſuerat Flaminius. etenim tria ferebantur in orbe terrarum ſigna Jovis Imperatoris uno in genere pulcherrime facta: unum illud Macedonicum, quod in Capitolio videmus: alterum, in Ponti ore et anguſtiis: tertium, quod Syracuſis ante Verrem praetorem fuit. illud Flaminius ita ex aede ſua ſuſtulit, ut in Capitolio, hoc eſt, in terreſtri domicilio Jovis poneret. quod autem eſt ad introitum Ponti; id, cum tam multa ex illo mari bella emerſerint, tam multa porro in Pontum invecta ſint, uſque ad hanc diem integrum, inviolatumque ſervatum eſt. hoc tertium, quod erat Syracuſis, quod M. Marcellus, armatus et victor, viderat: quod religioni conceſſerat: quod cives, atque incolae Syracuſani colere, advenae non ſolum viſere, verum etiam venerari ſolebant: id Verres ex templo Jovis ſuſtulit. ut ſaepius ad M. Marcellum revertar, Judices, ſic habetote: plures eſſe a Syracuſanis iſtius adventu deos, quam victoria Marcelli homines deſideratos. etenim *ille* requiſiſſe dicitur etiam Archimedem

viora videbuntu
ideo praeteribo;
phicas e marmor
cherrimas, vim n
rinthiorum, ex c
Syracusis abstulit.
qui hospites ad ea,
cere solent, et unc
quos illi mystagog
jam habent demons
ut ante demonstrab
set: ita nunc, quid
ostendunt. quid tum
dolore eos affectos

illis acerbissima videri, quae forsitan nobis levia, et contemnenda esse videantur. mihi credite, Judices, (tametsi vosmetipsos haec eadem audire certo scio) cum multas acceperint per hosce annos socii, atque exterae nationes calamitates et injurias, nullas Graeci homines gravius tulerunt, nec ferunt, quam hujuscemodi spoliationes fanorum, atque oppidorum. licet iste dicat emisse se, sicuti solet dicere: credite hoc mihi, Judices: nulla unquam civitas tota Asia, et Graecia, signum ullum, tabulam pictam, ullum denique ornamentum urbis, sua voluntate cuiquam vendidit. nisi forte existimatis, posteaquam judicia severa Romae fieri desierint, Graecos homines haec venditare coepisse, quae tum non modo non vendebant, cum judicia fiebant, verum etiam coëmebant: aut nisi arbitramini, L. Crasso, Q. Scaevolae, C. Claudio, potentissimis hominibus, quorum aedilitates nobilissimas vidimus, commercium istarum rerum cum Graecis hominibus non fuisse; iis, qui post judiciorum dis-
60 solutiones, aediles facti sunt, fuisse. *Acerbiorem* etiam scitote esse civitatibus

enim mirandum in
iſtis, quas nos co
tur. itaque major
bantur, haec eſſe c
cios, ut imperio n
mi, florentiſſimiqu
tem, quos vectiga
fecerant, tamen h
illi, quibus ea jucu
levia videbantur, l
menta, et ſolatia ſe
mini Rheginos, q
ſunt, merere velle

Coos? quid Ephesios, ut Alexandrum? quid Cyzicenos, ut Ajacem, aut Medeam? quid Rhodios, ut Ialysum? quid Athenienses, ut ex marmore Iacchum, aut Paralum pictum, aut ex aere Myronis buculam? longum est, et non necessarium, commemorare, quae apud quosque visenda sunt tota Asia et Graecia: verum illud est, quamobrem haec commemorarim, quod existimare vos hoc volo, mirum quendam dolorem accidere iis,
61 ex quorum urbibus haec auferantur. Atque, ut caeteros omittamus, de ipsis Syracusanis cognoscite: ad quos ego cum venissem, sic primo existimabam, ut Romae ex istius amicis acceperam, civitatem Syracusanam propter Heraclii hereditatem, non minus esse isti amicam, quam Mamertinam propter praedarum, ac furtorum omnium societatem: simul et verebar, ne mulierum nobilium, et formosarum gratia, quarum iste arbitrio praeturam per triennium gesserat, virorumque, quibuscum illae nuptae erant, nimia in istum non lenitudine, sed etiam liberalitate oppugnarer, si quid ex literis Syracusanorum conquirerem. itaque

praeclaras tabul
equitibus Roma
nestissimis, illos
te dixi, explicab
sus nihil adjume
privatim expecta
mo postulare. c
te ad me venit H
gistratum Syracu
lis, qui sacerdos
apud Syracusanc
mecum, et cum
bis videretur, ad
tum: frequentes

eſt,uſu rerum antecedebat,Diodorus Timarchides: cujus omnis oratio hanc habuit primo ſententiam: ſenatum, populumque Syracuſanum moleſte, graviterque ferre, quod ego, cum in caeteris Siciliae civitatibus, ſenatum, populumque docuiſſem, quid eis utilitatis, quid ſalutis afferrem, et cum ab omnibus mandata, legatos, literas, teſtimoniaque ſumpſiſſem, in illa civitate nihil ejuſmodi facerem. reſpondi, neque Romae in conventu Siculorum, cum a me auxilium communi omnium legationum conſilio petebatur, cauſaque totius ad me Siciliae deferebatur, legatos Syracuſanorum affuiſſe: neque me poſtulare, ut quidquam contra C. Verrem decerneretur in ea curia, in qua inauratam C. Verris ſtatuam viderem. quod poſteaquam dixi, tantus eſt gemitus factus aſpectu ſtatuae,et commemoratione, ut illud in curia poſitum monumentum ſcelerum, non beneficiorum videretur. tum pro ſe quiſque,quantum dicendo aſſequi poterat, docere me coepit, ea, quae paulo ante commemoravi: ſpoliatam urbem,fana direpta,ex *Heraclii hereditate*, quam palaeſtritis con

publicè datam :
diripiendae part
dam,ſtatuendam
mae fuiſſe legato:
bitatis, ſocios fi
tiorum : eo mini
illi communi leg
luti Siciliae defu
lorem ex illius i
minorem,ſed pro
terorum Siculor
meum animum i
negotiique totiu
nemque propoſu

tendunt omnia, quae dixi ablata esse, perscripta, et plura etiam, quam ego potui dicere: perscripta autem hoc modo, 'quod ex aede Minervae' hoc et illud 'abesset: quod ex aede Jovis, quod ex 'aede Liberi.' ut quisque eis rebus tuendis, conservandisque praefuerat, ita perscriptum erat, cum rationem ex lege redderet, et quae acceperat, deberet tradere: petisse, ut sibi, quod hae res abessent, ignosceretur: itaque omnes liberatos discessisse, et esse ignotum omnibus: quas ego literas obsignandas publico signo, deportandasque curavi. de laudatione autem ratio sic reddita est. primum, cum a Verre literae aliquanto ante adventum meum, de laudatione venissent; nihil esse decretum: deinde, cum quidam ex illius amicis commonerent, oportere decerni; maximo esse clamore et convicio repudiatos: posteaquam meus adventus appropinquarit, imperasse eum, qui summam potestatem haberet, ut decernerent: decretum ita esse, ut multo plus illa laudatio mali, quam boni possit afferre. id adeo, Judices, ut mihi ab illis demonstratum est, sic vos ex me cognosci-

do taceant omnes
dicere. cum hic
ſenatum de laudat
mum ut aliquid eſ
pellant: de Sex. P
vitate, totaque pro
eſſet, ſeſe antea, c
um faceſſitum, cu
plurimis ejus, et n
re cuperent, a C.
iniquum eſſe, tam
laudatione jam no
id prius decernere
luiſſent, quam q

'Peducaeo.' dicit, qui primi ſuaſerint. decernitur. refertur deinde de Verre. dic, quaeſo, quomodo? 'QUOD verba facta 'ſunt de C. Verre.' quid poſtea ſcriptum eſt? 'cum ſurgeret nemo, neque ſenten-'tiam diceret.' quid hoc eſt? 'ſors duci-'tur.' quamobrem? nemo erat voluntarius laudator praeturae tuae, defenſor periculorum tuorum, praeſertim cum inire a praetore gratiam poſſet? nemo. ipſi illi tui convivae, conſiliarii, conſcii, ſocii, verbum facere non audebant. in qua curia ſtatua tua ſtabat, et nuda in ea filii, nemo fuit, quem ne nudus quidem filius in nuda provincia commoveret. atque etiam hoc me docent, ejuſmodi ſenatuſconſulto ſeſe feciſſe laudationem, ut omnes intelligere poſſent, non laudationem, ſed potius irriſionem eſſe illam, quae commonefaceret iſtius turpem, calamitoſamque praeturam. etenim ſcriptum eſſe ita, 'quod iſte virgis neminem ceci-'diſſet,' a quo cognoſcitis, nobiliſſimos homines, atque innocentiſſimos ſecuri eſſe percuſſos: 'quod vigilanter provin-'ciam adminiſtraſſet,' cujus omnes vigi-*lias in ſtu*pris conſtat, adulteriiſque eſſe

lanam inſulam re
quam ex illis cogn
tre è curia, ut, nob
vellent, decerneren
tim: primum, ‘ut c
‘ tium publice fieret,
voluntatem erga Syra
quam ego ſemper hab
do tum ſcripſerunt, v
inciſum nobis tradide
te Syracuſani tui, quos c
rare ſoles, diligunt: qu
tuo ſatis juſtam cauſa
neceſſitudinis

aliquis? nemo. senator? ne id quidem.
Syracusanorum aliquis? minime. quis
igitur praetorem appellat? qui quaestor
istius fuerat, Caecilius. ô rem ridiculam!
ô desertum hominem! ô desperatum, ac
relictum a magistratu Siculo! ne senatus-
consultum Siculi homines facere possent,
ne suum jus suis moribus, suis legibus ob-
tinere possent, non amicus istius, non
hospes, non denique aliquis Siculus, sed
quaestor praetorem appellat. quis hoc
vidit? aut quis audivit? praetor aequus
et sapiens, dimitti jubet senatum. con-
currit ad me maxima multitudo. primum
senatores clamare, eripi sibi jus, eripi li-
bertatem: populus senatum laudare, gra-
tias agere: cives Romani a me nusquam
discedere. quo quidem die nihil aegrius
factum est, multo labore meo, quam ut
manus ab illo appellatore abstinerentur.
cum ad praetorem in jus adissemus, ex-
cogitat sane diligenter, et caute, quid de-
cernat. nam ante quam verbum facerem,
de sella surrexit, atque abiit. itaque tum
de foro, cum jam advesperasceret, dis-
56 cessimus. Postridie mane ab eo postu-
lo, ut Syracusanis liceret senatus consul-

ut volui, ut debu
hoc me memini
cuum, quantum
midicum, verun
lum, intereſſet: i
tione juvare L.L
quî·cum optime
mini alieniſſimo
nes per vim, et m
ubi intellexi,mult
nuntios, multum
datitias, ſed tribu
nitu ipſorum Syra
eas tabulas facie

di eſt, ut eum pueri ſectentur: ut omnes, eum loqui coeperit, irrideant. hujus tamen inſania, quae ridicula eſt aliis, mihi tum moleſta ſane fuit. nam cum ſpumas ageret in ore, arderent oculi, voce maxima vim me ſibi afferre clamaret: copulati in jus pervenimus. hic ego poſtulare coepi, ut mihi tabulas obſignare, ac deportare liceret. ille contrà. inſtare ego, omnium mihi tabularum, et literarum fieri poteſtatem oportere. contrà, ille furioſus urgere, nihil ad ſe noſtras leges pertinere. praetor intelligens, negare ſibi placere, quod ſenatus-conſultum ratum eſſe non deberet, id me Romam deportare. quid multa? niſi vehementius homini minatus eſſem: niſi legum ſanctionem, poenamque recitaſſem: tabularum mihi poteſtas facta non eſſet. ille autem inſanus, qui pro iſto contra me vehementiſſime declamaſſet, poſtquam non impetravit: credo, ut in gratiam mecum rediret, libellum mihi dat, in quo iſtius furta Syracuſana perſcripta erant: quae ego antea jam ab illis cognoram, et acceperam.

67 Laudent te ſane jam *Mamertini*, qui ex tanta provincia ſoli

tur, haec sum
‘ lo Romano
‘ praebuerint
gabunt. ‘ aec
‘ rariam maxi
‘ ri dederunt
‘ frumentumn
‘ quod populo
‘ ſuperiores?’ n
‘ aut nautarum
nullum datum c
omnium iſtius fi
receptricem, neg
multa multis na
hanc navem den
mertinis datam, o
tore profeſſ

me conveniebat, ei deorum honores haberi, qui ſimulacra deorum ſuſtuliſſet. etiam mehercule illud in Syracuſanis merito reprehenderetur, ſi, cum diem feſtum ludorum de faſtis ſuis ſuſtuliſſent celeberrimum, et ſanctiſſimum, quod eo ipſo die Syracuſae a Marcello captae eſſe dicuntur, iidem diem feſtum Verris nomine agerent; cum iſte Syracuſanis, quae ille calamitoſus dies reliquerit, ademiſſet. at videte hominis impudentiam, atque arrogantiam, Judices, qui non ſolum Verrea haec turpia, ac ridicula ex Heraclii pecunia conſtituerit, verum etiam Marcellea tolli imperarit, ut ei ſacra facerent quotannis, cujus opera omnium annorum ſacra, deoſque patrios amiſerant; ejus autem familiae dies feſtos tollerent, per quam caeteros quoque feſtos dies recuperarant.

